

Filosofijos
fakultetas

JMPK 2025

KĄSDIENYBĖ KINTANČIAME PASAULYJE

Pranešimų santraukų leidinys

2025 | VILNIAUS UNIVERSITETO LEIDYKLA

XXII-OJI JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA

KASDIENYBĖ KINTANČIAME PASAULYJE

2025 m. gegužės 16 d.

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

Abstract book of the
22nd Conference of Junior Researchers in Psychology
EVERYDAY LIFE IN A CHANGING WORLD
May 16, 2025

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

KONFERENCIJOS ORGANIZACINIS KOMITETAS || ORGANISATIONAL COMMITTEE

Pirmininkė | Chair:

Greta Guogaitė

Nariai || Members:

Miglė Rudytė

Justė Margevičienė

Agnė Grigaitė

Livija Žiemienė

Donata Pečiukėnienė

Studentai || Students:

Ramunė Serapinė

Gintarė Ušakovaitė

KONFERENCIJOS MOKSLO KOMITETAS || SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Pirmininkė || Chair:

prof. dr. Roma Jusienė

Nariai || Members:

prof. dr. Evaldas Kazlauskas

prof. dr. Ilona Laurinaitytė

doc. dr. Sigita Girdzijauskienė,

doc. dr. Greta Kaluževičiūtė-Moreton

doc. dr. Ramunė Dirvanskienė

dr. Arūnas Žiedelis

dr. Said Dadašev

dr. Austėja Dumarkaitė

KONFERENCIJOS GLOBĖJA || PATRON OF THE CONFERENCE

Prof. habil dr. Danutė Gailienė

KONFERENCIJOS ORGANIZATORIAI || CONFERENCE ORGANISERS

Filosofijos
fakultetas

INFORMACINIS RĖMĖJAS | INFORMATIONAL SPONSOR

RĖMĖJAI | SPONSORS

PARTNERIS | PARTNER

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

DOI <https://doi.org/10.15388/JMPK.2025>

ISSN 2669-0357

Copyright © 2025 Authors. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA

„KASDIENYBĖ KINTANČIAME PASAULYJE“

Planuodamos konferenciją su organizacinio komiteto narėmis svarstėme, kas būdinga mūsų dienoms, ką patiria žmonės aplink mus ir toliau nuo mūsų. Kalbėjome apie visuomeninius pokyčius, geopolitinę situaciją, karus, valdžių kaitą, klimato kaitą, nuovargio visuomenę, pasaulio nestabilumą, nuolatinį skubėjimą, sąvokų nuvertėjimą. Supratome, kad šios temos ir nuolatinis kismas yra mūsų ir daugelio kitų kasdienybė, kurioje jaučiame įvairiausių jausmų, bet vienas ryškesnių – nerimas.

Svarstydamas kėlėme įvairiausių klausimus – kaip aš, kaip mes gyvename šioje kintančioje, nerimą keliančioje kasdienybėje? Ar joje dar yra rutinos, kuri teiktų stabilumą? Kaip būti kasdien kintančiame pasaulyje? Ar kasdien girdimos naujienos, kasdieniai darbai, kasdieniai mokslo tyrimai gali padėti mažinti nerimą ir didinti viltį? Ar galime to iš jų tikėtis? Kokius kintančio pasaulio ir kasdienybės aspektus savo tyrimuose svarsto jaunieji mokslininkai?

Taigi kilo daug klausimų apie šių dienų iššūkius ir kokių atsakymų galime ieškoti moksle, ne tik psichologijos, bet ir sociologijos bei filosofijos disciplinose? Tad konferencijoje sieksime geriau suprasti mūsų kasdienybę, klausydamiesi prof. dr. Jono Dagio, dr. Mildos Pivoriūtės ir dr. Vaivos Klimaitės įžvalgų tarpdisciplininėje diskusijoje „Kasdienybė kintančiame pasaulyje. Tarpdisciplininis požiūris“.

Taip pat klimato kaitos patiriamo streso ir technologijų plėtros sankirtoje klausysimės pranešimo kolegės iš Manheimo Centrinio psichikos sveikatos instituto (Vokietija) dr. Frederike Schirmbeck „A hybrid training for mental health promotion in young people experiencing climate change-related distress“

XXII-oje Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijoje matysime ir išgirsime rekordinį skaičių jaunųjų mokslininkų pranešimų – beveik 70! Įžvalgomis ir atradimais dalinsis ne tik studentai iš Lietuvos, bet ir užsienio universitetų ir turėsime net 3 sesijas anglų kalba.

Esu be galo dėkinga organizaciniam komitetui už idėjas, diskusijas ir didelį darbą, siekiant, kad konferencija įvyktų. Taip pat nuoširdžiai dėkoju mokslo komitetui už jų skirtą laiką, įžvalgas ir patarimus jauniems mokslininkams. Ir be abejo didelis ačiū konferencijos globėjai prof. habil. dr. Danutei Gailienei už palaikymą.

Kviečiu pabūti nekasdieniškoje mokslo šventėje!

dokt. Greta Guogaitė
JMPK 2025 Organizacinio komiteto pirmininkė

TURINYS

KONFERENCIJOS PROGRAMA	7
ŽODINIAI PRANEŠIMAI LIETUVIŲ KALBA ORAL PRESENTATIONS IN LITHUANIAN	11
ANUŽYTĖ, J., Ar ryšys tarp kompleksinio potrauminio streso ir savižudybės rizikos priklauso nuo dėl trauminės patirties jaučiamos gėdos?	11
BARONAITĖ, A., ŠALČIŪNAITĖ-NIKONOVĖ, L., SUDEIKIS, N., LEONAVICH, E., PANCKEVIČIENĖ, A. Vaikystėje patirto smurto sąsajos su sensorinio apdorojimo jautrumu tarp suaugusiųjų	12
BUČYTĖ, R., Kūrybinių užsiėmimų įtaka besilaukiančių moterų pasitikėjimo savimi kaitai	12
CIGANAITĖ, G., Kompleksinis potrauminis stresas ir somatiniai skundai: kaip trauminės reakcijas atpažinti paauglio kasdienybėje?	13
GASIULYTĖ, U., Dėmesingumas ir polinkis atidėlioti tarp suaugusiųjų	14
GRAŽINIS, A., DUMARKAITĖ, A., „Life-changing event“ ar nieko „super naujo“? jaunų suaugusiųjų patirtys naudojantis pokalbių robotu paremta programa „Sija“	15
GRIGAITĖ, A., SMOLSKAITĖ, P., Aš ir kitas: asmenybės funkcionavimo ir bendraamžių atstūmimo ryšys paauglystėje	16
GUOGAITĖ, G., KASPERAVIČIŪTĖ, E., Potrauminį stresą išgyvenančių asmenų subjektyviai patiriami savijautos pokyčiai po naudojimosi internetu teikiama į traumą orientuota intervencija	17
ILGARŪBYTĖ, Ž., Studentų seksualinio smurto patyrimo ir pritarimo seksualinio smurto mitams sąsajos	17
JACKŪNAITĖ, G., Kompleksinio potrauminio streso, su trauma susijusios gėdos ir suicidiškumo sąsajos	18
JAKŠTIENĖ, R., ŽIEDELIS, A., Nuo idėjos iki eksperimento	19
JUOZULYNAS, L., GRIGUTYTĖ, N., Kognityvinės elgesio terapijos supervizijos patyrimas supervizorių akimis	19
JUREVIČIŪTĖ, I., Subjektyviai suvokto streso ryšiai su išmintimi ir humoru	20
KAIRYTĖ, A., Ar Rusijos karas prieš Ukrainą psichologiškai veikia paauglius lietuvoje?	21
KAMANDULYTĖ, R., Bendrųjų ir su skaitmenizacija susijusių darbo reikalavimų sąsajos su perdegimu: asmeninių ir organizacinių išteklių vaidmuo	21
KASPERAVIČIŪTĖ, E., Potrauminių įsitikinimų, kompleksinio potrauminio streso ir depresijos simptomų sąsajos	22
KILIUTĖ, A., Suaugusiųjų tamsiosios triados bruožų sąsajos su skirtingomis rizikingo vairavimo formomis	23
KUČINSKAITĖ, G., Požiūrio į savo kūną sąsajos su socialiniu nerimu ir probleminiu interneto naudojimu	24
LINKEVIČIŪTĖ, E., Medicinos studentų emocinis intelektas ir atjauta sau	24
LIUKAITIS, B., Akultūracijos procesas raidoje ir sudėtingų dinamiškų procesų požiūrio indėlis: žvalgomosios tinklinės analizės pavyzdys	25
MATULYTĖ, G., Socialinių darbuotojų psichologinė savijauta: atjautos nuovargis ir profesinis pasitenkinimas	26

MONKEVIČIŪTĖ, E, VAŠTAKĖ, M., „Miręs asmeniniame gyvenime tampa išmintingesnis pagalboje kitam“: psichoterapeutų artimųjų netekčių patyrimo reikšmė darbe su psichoterapijos klientais	27
NARAŠKEVIČIŪTĖ, E., Moterų klimakteriniu laikotarpiu: menopauzės simptomų, miego ir gyvenimo kokybės sąsajos	27
PAKELTYTĖ, E., Ką galime sužinoti iš šiuolaikinių mokslinių tyrimų apie vaikų, patiriančių potrauminį stresą, kasdienio funkcionavimo sunkumus?	28
PAŠKEVIČIŪTĖ, P., LAURINAVIČIUS, A., GRIGUTYTĖ, N., EIMONTAS, J., Nuotolinių konsultacijų veiksmingumo ir ankstyvo nutraukimo veiksnių tyrimas.....	29
PAULAUSKAITĖ, S., Melas psichoterapijos procese: psichoterapijos klientų perspektyva	30
PETRUČIONIS, K. A., KATINAITĖ, R., ŽARDECKAITĖ-MATULAITIENĖ, K.	
LGBTQ+ asmenų socialinio saugumo vertinimo kriterijai: sisteminė literatūros apžvalga	31
PETRULIENĖ, J., Devintos klasės mokinių savireguliuoto mokymosi, suvoktos mokytojo sąveikų su mokiniais kokybės ir matematikos pasiekimų sąsajos	31
PUZAITĖ, G., Jaunų suaugusiųjų tikėjimas sveikatos sąmokslu teorijomis, savireguliacija ir su sveikata susijęs elgesys	32
RAČINSKAITĖ, R., Psichikos sveikatos stigmatizacijos mažinimas ir psichikos sveikatos ambasadorių iniciatyva „Žvelk giliau“	33
RAINYTĖ, I., Moterų santykio su vaiku patyrimas po persileidimo	34
RUPŠYS, G., Vyresnio amžiaus žmonių psichologinės gerovės ir patirtų skyrybų sąsajos	34
RUTKŪNAITĖ, G., Pradinių klasių vaikų patirto smurto, tęstinio trauminio streso reakcijų ir agresyvaus elgesio sąsajos.....	35
SADYCHOVAITĖ, M., LUKOŠEVIČIŪTĖ-BARAUSKIENĖ, J., Ar vienišumas susijęs su mirties nerimu tarp vyresnio amžiaus žmonių?	36
SERAPINĖ, R., ŽIEMIENĖ, L. GRAŽINIS, A., DUMARKAITĖ, A., Pokalbių robotu paremta psichologinė programa stresą patiriančiam jaunimui: veiksmingumo tyrimo rezultatai	37
SKINKYTĖ, G., Nuostatų homoseksualių vyrų ir homoseksualių moterų atžvilgiu skirtumai vertinant skirtingomis nuostatų skalėmis.....	37
STATKEVIČIŪTĖ, P., LUKOŠEVIČIŪTĖ-BARAUSKIENĖ, J., Akademinis nerimas ir socialinė parama tarp vyresnių klasių mokinių: kaip jie susiję?	39
ŠVAPLYTĖ, G., BAKAITYTĖ-BAGDONĖ, A., SEGAL, A., Intymaus partnerio smurto pasekmių tyrimas be pakartotinio traumavimo: dirbtinio intelekto taikymo perspektyvos.....	40
ŠVEDAITĖ, G., Priešiškumas susirašinėjant online	40
VALSKYTĖ, U., Akademinio nesąžiningumo sąsajos su tamsiaisiais asmenybės bruožais	41
VASILIAUSKAITĖ, V., PERMINAS, A., Jaunų suaugusiųjų įsitikinimų apie alkoholio vartojimą, rūkymą ir fizinį aktyvumą vertinimas: sveikatos įsitikinimų modelio pritaikymas	42
VINDAŠIŪTĖ, V., VAŠTAKĖ, M., Psichoterapeutų asmeninis atsivėrimas: ilgalaikių psichodinaminės psichoterapijos klientų patirtys.....	43
ZAVECKAITĖ, S., LUKOŠEVIČIŪTĖ-BARAUSKIENĖ, J., Kaip seksualiniai motyvai susiję su pasitenkinimu romantiniais santykiais?	44
ZOKAS, J., Psichologinio atstumo poveikis tikėjimui sąmokslu teorijomis: pažintinių kintamųjų reikšmė	44
ŽIEMIENĖ, L., DUMARKAITĖ, A., Pokalbių robotu paremtų intervencijų veiksmingumas psichikos sveikatai: sisteminė apžvalga.....	45

ŽIEMIENĖ, M. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ekraninių medijų naudojimas ir autizmo spektro sutrikimo rizika.....	46
ŽOLONKO, J., ZAJANČKAUSKAITĖ-STASKEVIČIENĖ, L., Jaunų suaugusiųjų ekologinio nerimo ir ekologinio saviveiksmingumo ryšys su troškimu turėti vaikų	47
ŽODINIAI PRANEŠIMAI ANGLŲ KALBA ORAL PRESENTATIONS IN ENGLISH	48
ALIFIYA, A., Exploring How Female Emerging Adults Understand Their Identity: An Interpretative Phenomenological Analysis On Female International Students In Vilnius	48
BANZON, T., ELKLIT, A., SHEVLIN, M., VANG, M. L., Predictors Of Treatment Nonresponse For ICD-11 PTSD And CPTSD Among 705 Treatment-Seeking Survivors Of Childhood Sexual Abuse	48
BIBI, K., Investigating The Role Of Cognitions In Internet Pornography Use Among Pakistani Adults	49
GIBB, S., Language Of Administration In Neuropsychological Assessments: A Study With Lithuanian Bilinguals	50
HASHMI, M., ZENG, L., BRIZZI, G., RIVA, G., Multisensory Integration And Embodiment: A Virtual Reality-Based Study	51
KARPISHYNA, K. Stimulus Inhibition And Perspective-Taking In Early And Late English Language Acquisition In Bilinguals	51
MEHMOOD, M., MALIK, S., Histrionic Personality, Romantic Jealousy, Relationship Styles And Young Adults	52
MUNYUKI, F., Digital Mental Health Interventions For Adolescents In Low And Middle-Income Countries: A Review	53
PETRAVIČIŪTĖ, A., FIGUEIREDO, S., Examining The Relationship Between Coping Strategies And Post-Traumatic Stress Disorder In Forcibly Displaced Populations: A Systematic Review ..	54
ROUW, I., VANG, M. L., Are Posttraumatic Stress And Secondary Traumatization Two Sides To The Same Coin? Findings From A Systematic Literature Study	54
RUDNIEVA, D., Relationship Between Lithuanian Teachers' Attitudes Toward Inclusive Education And Subjective Well-Being	55
SOROKINA, M., POLITYKA, I., Experience Of Transition From Russian To Ukrainian Language, Ipa Study	56
ŠATKAUSKAITĖ, A., "I Was Preparing For The Operation Like For War" - Understanding Women's Cancer Experiences Through The Lens Of Existentialism And Artistic Expression	56
VANIO, I., AKBAROVA, L., DANQUAH, J. M., PARKHOMENKO, K., VOSYLIS, R., Planning A Family In The Context Of Uncertainty: Linking Future Outlook And Perceived Threat Of War To Parenthood Intentions In Lithuanian Young Adults	57
ZINKEVIČIŪTĖ, G., What Affects People's Willingness To Participate In The Decision-Making About Renewable Energy Projects?	58
STENDINIAI PRANEŠIMAI POSTER PRESENTATIONS	59
ADOMAITIENĖ, V., Geštalto dailės terapija: kas tai?	59
ANDRUŠKAITĖ, K., PRANCKEVIČIENĖ, A., Lietuviškosios autizmo bruožų maskavimo klausimyno (cat-q) versijos psichometrinės charakteristikos	60
BLINOVA, K., Jaunų suaugusiųjų, naudojančių socialines medijas, perfekcionizmo ir socialinio palyginimo sąsajos	61
ŽUKAITĖ, S., Miego kokybės, klinikinių klaidų ir emocijų apdorojimo sąsajos tarp pamaininį darbą dirbančių gydytojų rezidentų	61

KONFERENCIJOS PROGRAMA

10:00 - 12:00 **KONFERENCIJOS ATIDARYMAS**

PANELINĖ DISKUSIJA PROF. DR. JONAS DAGYS, DR. MILDA PIVORIŪTĖ, DR. VAIVA KLIMAITĖ. „Kasdienybė kintančiame pasaulyje. Tarpdisciplininis požiūris”

PLENARINIS PRANEŠIMAS DR. FREDERIKE SCHIRMBECK „A hybrid training for mental health promotion in young people experiencing climate change-related distress”

12:00 - 12:30 **KAVOS PERTRAUKA**

12:30 - 14:00 **PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE**

PSICHOTERAPIJOS IR PSICHOLOGINĖS PAGALBOS PROCESAI

Moderuoja dakt. Agnė Grigaitė

V. Vindašiūtė „Psichiterapeutų asmeninis atsivėrimas: ilgalaikių psichodinaminės psichoterapijos klientų patirtys“

R. Bučytė „Kūrybinių užsiėmimų įtaka besilaukiančių moterų pasitikėjimo savimi kaitai“

L. Juozulynas „Kognityvinės elgesio terapijos supervizijos patyrimas supervizorių akimis“

S. Paulauskaitė „Melas psichoterapijos procese: psichoterapijos klientų perspektyva“

P. Paškevičiūtė „Nuotolinių konsultacijų veiksmingumo ir ankstyvo nutraukimo veiksmų tyrimas“

E. Monkevičiūtė „Miręs asmeniniame gyvenime tampa išmintingesnis pagalboje kitam“: psichoterapeutų artimųjų netekčių patyrimo reikšmė darbe su psichoterapijos klientais“

JAUNO SUAUGUSIOJO PASAULIS

Moderuoja dakt. Miglė Rudytė

Ž. Ilgarūbytė „Studentų seksualinio smurto patyrimo ir pritarimo seksualinio smurto mitams sąsajos“

G. Puzaitė „Jaunų suaugusiųjų tikėjimas sveikatos sąmokslu teorijomis, savireguliacija ir su sveikata susijęs elgesys“

J. Žolanko „Jaunų suaugusiųjų ekologinio nerimo ir ekologinio saviveiksmingumo ryšys su troškimu turėti vaikų“

E. Linkevičiūtė „Medicinos studentų emocinis intelektas ir atjauta sau“

V. Vasiliauskaitė „Jaunų suaugusiųjų įsitikinimų apie alkoholio vartojimą, rūkymą ir fizinį aktyvumą vertinimas: Sveikatos įsitikinimų modelio pritaikymas“

A. Gražinis „„Life-changing event“ ar nieko „super naujo“? jaunų suaugusiųjų patirtys naudojantis pokalbių robotu paremta programa „Sija““

ŽMOGUS SKAITMENIZUOTOJE VISUOMENĖJE

Moderuoja dakt. Livija Žiemienė

R. Jakštienė „Nuo idėjos iki eksperimento“

R. Kamandulytė „Bendrųjų ir su skaitmenizacija susijusių darbo reikalavimų sąsajos su perdegimu: asmeninių ir organizacinių išteklių vaidmuo“

G. Kučinskaitė „Požiūrio į savo kūną sąsajos su socialiniu nerimu ir probleminiu internetu naudojimu“

G. Švaplytė „Intymaus partnerio smurto pasekmių tyrimas be pakartotinio traumavimo: dirbtinio intelekto taikymo perspektyvos“

L. Žiemienė „Pokalbių robotu paremtų intervencijų veiksmingumas psichikos sveikatai: sisteminė apžvalga“

R. Serapinė „Pokalbių robotu paremta psichologinė programa stresą patiriančiam jaunimui: veiksmingumo tyrimo rezultatai“

ASMENYBĖS TENDENCIJOS IR SAVIJAUTA

Moderuoja dakt. Donata Pečiukėnienė

P. Statkevičiūtė „Akademiniis nerimas ir socialinė parama tarp vyresnių klasių mokinių: kaip jie susiję?“

U. Valskytė „Akademiniis nesąžiningumo sąsajos su tamsiaisiais asmenybės bruožais“

A. Kiliūtė „Suaugusiųjų tamsiosios triados bruožų sąsajos su skirtingomis rizikingo vairavimo formomis“

U. Gasiulytė „Dėmesingumas ir polinkis atidėlioti tarp suaugusiųjų“

E. Naraškevičiūtė „Moterys klimakteriniu laikotarpiu: menopauzės simptomų, miego ir gyvenimo kokybės sąsajos“

G. Matulytė „Socialinių darbuotojų psichologinė savijauta: atjautos nuovargis ir profesinis pasitenkinimas“

LANGUAGE, IDENTITY, AND CONNECTIONS

Moderuoja dakt. Fadzai Munyuki

S. Gibb „Language of Administration in Neuropsychological Assessments: A Study with Lithuanian Bilinguals“

K. Karpishyna „Stimulus Inhibition and Perspective-Taking in Early and Late English Language Acquisition in Bilinguals“

A. Ali "Exploring How Female Emerging Adults Understand Their Identity: an Interpretative Phenomenological Analysis on Female International Students in Vilnius"

M. Mehmood „Histrionic Personality, Romantic Jealousy, Relationship Styles and Young Adults“

D. Rudnieva „Relationship Between Lithuanian Teachers' Attitudes Toward Inclusive Education and Subjective Well-Being“

TRAUMA, COPING, AND RESILIENCE

Moderuoja dakt. Greta Guogaitė

A. Šatkauskaitė „I was preparing for the operation like for war" - Understanding Women's Cancer Experiences Through the Lens of Existentialism and Artistic Expression“

M. Sorokina „Experience of Transition from Russian to Ukrainian Language, IPA Study“

A. Petravičiūtė „Examining the Relationship between Coping Strategies and Post-Traumatic Stress Disorder in Forcibly Displaced Populations: A Systematic Review“

I. Rouw „Are Posttraumatic Stress and Secondary Traumatization Two Sides to the Same Coin? Findings from a Systematic Literature Study“

T. Banzon „Predictors of Treatment Nonresponse for ICD-11 PTSD and CPTSD among 705 Treatment-seeking Survivors of Childhood Sexual Abuse“

STENDINIŲ PRANEŠIMŲ PERŽIŪRA

15:00 – 16:30

PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE

SANTYKIŲ PLOTMĖ

Moderuoja dakt. Livija Žiemienė

G. Švedaitė „Priešiškumas susirašinėjant online“

S. Zaveckaitė „Kaip seksualiniai motyvai susiję su pasitenkinimu romantiniais santykiais?“

I. Rainytė „Moterų santykio su vaiku patyrimas po persileidimo“

G. Rupšys „Vyresnio amžiaus žmonių psichologinės gerovės ir patirtų skyrybų sąsajos“

M. Sadychovaitė „Ar vienišumas susijęs su mirties nerimu tarp vyresnio amžiaus žmonių?“

AUGTI XXI AMŽIUJE

Moderuoja dakt. Donata Pečiukėnienė

M. Žiemienė „Išimokymklinio amžiaus vaikų ekraninių medijų naudojimas ir autizmo spektro sutrikimo rizika“

E. Pakeltytė „Ką galime sužinoti iš šiuolaikinių mokslinių tyrimų apie vaikų, patiriančių potrauminį stresą, kasdienio funkcionavimo sunkumus?“

J. Petrulienė „Devintos klasės mokinių savireguliuoto mokymosi, suvoktos mokytojo sąveikų su mokiniais kokybės ir matematikos pasiekimų sąsajos“

B. Liukaitis „Akultūracijos procesas raidoje ir sudėtingų dinamiškų procesų požiūrio indėlis: žvalgomosios tinklinės analizės pavyzdys“

A. Grigaitė „Aš ir kitas: asmenybės funkcionavimo ir bendraamžių atstūmimo ryšys paauglystėje“

A. Kairytė „Ar Rusijos karas prieš Ukrainą psichologiškai veikia paauglius Lietuvoje?“

TYRINĖJANT NUOSTATAS IR ĮSITIKINIMUS

Moderuoja dakt. Justė Margevičienė

G. Skinkytė „Nuostatų homoseksualių vyrų ir homoseksualių moterų atžvilgiu skirtumai vertinant skirtingomis nuostatų skalėmis“

K. A. Petručionis „LGBTQ+ asmenų socialinio saugumo vertinimo kriterijai: sisteminė literatūros apžvalga“

J. Zokas „Psichologinio atstumo poveikis tikėjimui sąmokslų teorijomis: pažintinių kintamųjų reikšmė“

I. Jurevičiūtė „Subjektyviai suvokto streso ryšiai su išmintimi ir humoru“

E. Kasperavičiūtė „Potrauminių įsitikinimų, kompleksinio potrauminio streso ir depresijos simptomų sąsajos“

R. Račinskaitė „Psichikos sveikatos stigmos mažinimas ir psichikos sveikatos ambasadorių iniciatyva „Žvelk giliau““

PSICHOTRAUMATOLOGIJOS NAUJIENOS

Moderuoja dakt. Greta Guogaitė

G. Guogaitė „Potrauminį stresą išgyvenančių asmenų subjektyviai patiriami savijautos pokyčiai po naudojimosi internetu teikiama į traumą orientuota intervencija“

G. Ciganaitė „Kompleksinis potrauminis stresas ir somatiniai skundai: kaip trauminės reakcijas atpažinti paauglio kasdienybėje?“

G. Jackūnaitė „Kompleksinio potrauminio streso, su trauma susijusios gėdos ir suicidiškumo sąsajos“

J. Anužytė „Ar ryšys tarp kompleksinio potrauminio streso ir savižudybės rizikos priklauso nuo dėl trauminės patirties jaučiamos gėdos?“

G. Rutkūnaitė „Pradinių klasių vaikų patirto smurto, tėstinio trauminio streso reakcijų ir agresyvaus elgesio sąsajos“

A. Baronaitė „Vaikystėje patirto smurto sąsajos su sensorinio apdorojimo jautrumu tarp suaugusiųjų“

FUTURE OF MENTAL HEALTH

Moderuoja dokt. Miglė Rodytė

G. Zinkevičiūtė „What Affects People's Willingness to Participate in the Decision-Making about Renewable Energy Projects?“

M. Hashmi „Multisensory Integration and Embodiment: A Virtual Reality-Based Study“

K. Bibi „Investigating the Role of Cognitions in Internet Pornography use among Pakistani Adults“

F. Munyuki „Digital Mental Health Interventions for Adolescents in Low and Middle-Income Countries: A Review“

I. Vainio ir L. Akbarova „Planning a Family in the Context of Uncertainty: Linking Future Outlook and Perceived Threat of War to Parenthood Intentions in Lithuanian Young Adults“

16:45

KONFERENCIJOS UŽDARYMAS IR APDOVANOJIMAI

ŽODINIAI PRANEŠIMAI LIETUVIŲ KALBA || ORAL PRESENTATIONS IN LITHUANIAN

AR RYŠYS TARP KOMPLEKSNIO POTRAUMINIO STRESO IR SAVIŽUDYBĖS RIZIKOS PRIKLAUSO NUO DĖL TRAUMINĖS PATIRTIES JAUČIAMOS GĖDOS?

Julija Anužytė
Vilniaus universitetas

Įvadas. Su trauma susijusi gėda – tai skausmingas emocinis išgyvenimas trauminio įvykio kontekste, apimantis neigiamą savęs vertinimą bei polinkį atsitraukti, slėpti savo išgyvenimus siekiant, kad kiti asmenys nepastebėtų paties žmogaus suvokiamų trūkumų (Øktedalen et al., 2014). Trauminių įvykių išgyvenimas ir gėdos jausmas siejami su aukštesne savižudybės rizika (Sheehy et al., 2019; Ásgeirsdóttir et al., 2018). Pagrindinis tyrimo tikslas - įvertinti, ar su traumine patirtimi susijusi gėda moderuoja ryšius tarp kompleksinio potrauminio streso (KPTSS) ir savižudybės rizikos.

Metodika. Analizuoti 107 tyrimo dalyvių (86% moterų, amžius $M = 39,23$ metai, $SD = 12,28$) duomenys, surinkti internetinės apklausos būdu 2024 m. rugsėjo – lapkričio mėnesiais. Trauminėms patirtims nustatyti buvo naudojamas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021). Siekiant įvertinti KPTSS simptomų riziką buvo naudojamas Tarptautinis traumos klausimynas (ITQ; Cloitre et al., 2018). Minčių apie savižudybę įvertinimui buvo naudojama Savižudiškų minčių intensyvumo skalė (SIDAS; van Spijker et al., 2014). Su traumine patirtimi susijusi gėda buvo įvertinta naudojant Su trauma susijusios gėdos klausimyną - Trumpąją formą (TRSI - SF; Grau, Singh, Zhang & Wetterneck, 2022). Atlikta moderacinė analizė. Sudarytas bendras daugybinės tiesinės regresijos modelis, kuriame nepriklausomas kintamasis (KPTSS), moderatorius (su trauminėmis patirtimis susijusi gėda) ir jų interakcija prognozavo priklausomąjį kintamąjį (savižudybės rizika) (Hayes, 2022).

Rezultatai. Atsiskleidė, kad su trauma susijusi gėda yra reikšmingas ryšio tarp KPTSS ir savižudybės rizikos moderatorius ($R^2 = 0,227$; $F(3, 103) = 10,06$; $p < 0,001$; $p = 0,046$; $B = 0,03$). Didėjant su trauma susijusios gėdos įverčiui, ryšys tarp KPTSS ir savižudybės rizikos stiprėja. Rezultatai taip pat parodė, kad vidinė su trauma susijusi gėda reikšmingai moderavo ryšį tarp KPTSS ir savižudybės rizikos, o išorinė su trauma susijusi gėda nebuvo reikšmingas šio ryšio moderatorius.

Išvados. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad su trauma susijusi gėda stiprina ryšį tarp KPTSS ir savižudybės rizikos. Teikiant pagalbą asmenims, patiriantiems kompleksines trauminių įvykių pasekmes ir išgyvenantiems gėdą, svarbu įvertinti savižudybės riziką.

Darbo vadovė: doc. dr. Odeta Geleželytė

Raktiniai žodžiai: kompleksinis potrauminis stresas, savižudybės rizika, su trauma susijusi gėda.

VAIKYSTĖJE PATIRTO SMURTO SĄSAJOS SU SENSORINIO APDOROJIMO JAUTRUMU TARP SUAUGUSIŲJŲ

Austėja Baronaitė, Laura Šalčiūnaitė-Nikonovė, Nojus Sudeikis, Ernest Leonavich, Aistė Panckevičienė

Sveikatos psichologijos katedra, Visuomenės sveikatos fakultetas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

Įvadas: Sensorinio apdorojimo jautrumas (SAJ) – asmenybės bruožas, susijęs su gilesniu sensorinės informacijos apdorojimu, didesniu emociniu reaktyvumu ir empatija. Empiriniai tyrimai rodo, kad vaikystės patirtys gali būti susijusios su SAJ, tačiau trūksta tyrimų, nagrinėjančių, kokios konkrečios patirtys lemia šią sąsają. Šiame pranešime analizuojamos SAJ ir skirtingų vaikystėje patirto smurto formų sąsajos.

Metodika: Tiriamųjų imtį sudarė 297 tiriamųjų, iš kurių 44,1 proc. buvo vyrai ir 55,2 proc. moterys. Amžius svyravo nuo 19 iki 77 metų ($M(SN) = 43,5(14,8)$). Tyrimas buvo atliktas atsitiktinės atrankos būdu Kauno miesto ir rajono įmonėse bei įstaigose. SAJ buvo vertinamas itin jautraus žmogaus skale (angl. Highly sensitive person scale) (Aron ir Aron, 1997), o vaikystėje patirtas smurtas buvo vertinamas vaikystės patirčių klausimynu VPK-S (Paulaitienė ir Barkauskienė, 2018).

Rezultatai: Tiriamųjų SAJ vidurkis buvo 110,5 ($SN = 14,8$), o aukštu jautrumu (≥ 130), pagal 75 procentilį, pasižymėjo 25,1 % tiriamųjų. Dažniausiai tiriamieji nurodė patyrę psichologinį smurtą (51,2 proc.) ir emocinę nepriežiūrą (34,7 proc.). Fizinį smurtą patyrė 29,5 proc., fizinę nepriežiūrą – 14,8 proc., o seksualinį smurtą – 7,7 proc. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad asmenys, kurie vaikystėje patyrė didesnį smurto lygį, taip pat pasižymėjo aukštesniu sensorinio apdorojimo jautrumu ($p=0,25$; $p<0,001$). Stipriausia SAJ sąsaja pastebėta su emocine nepriežiūra ($p=0,28$; $p<0,001$). Statistiškai reikšmingos, šiek tiek silpnesnės sąsajos nustatytos ir su psichologiniu smurtu ($p=0,24$; $p<0,001$) bei fizine nepriežiūra ($p=0,16$; $p=0,022$). Tuo tarpu statistškai reikšmingas ryšys nebuvo nustatytas tarp SAJ ir fizinio smurto ($p=0,13$; $p=0,064$) bei seksualinio smurto (nepatyrusių seksualinio smurto $Mdn=112$; patyrusių $Mdn=130$; $p=0,232$).

Išvados: Tyrimas atskleidė, kad dažnesni smurtiniai patyrimai vaikystėje buvo susiję su aukštesniu sensorinio apdorojimo jautrumu. Stipriausios sąsajos pastebėtos tarp sensorinio apdorojimo jautrumo ir emocinės nepriežiūros patirtos vaikystėje.

Raktiniai žodžiai: sensorinis apdorojimo jautrumas, vaikystėje patirtas smurtas; vaikystės trauma.

KŪRYBINIŲ UŽSIĖMIMŲ ĮTAKA BESILAUKIANČIŲ MOTERŲ PASITIKĖJIMO SAVIMI KAITAI

Rūta Bučytė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

Besilaukiančių moterų emocinė gerovė nėštumo metu, yra itin svarbi tiek pačios moters, tiek būsimo vaiko sveikatai. Tyrimai rodo, kad moters psichologinė būsena daro įtaką gimdymo patirčiai, pogimdyvinei adaptacijai ir motinystės ryšiui (DiPietro, 2008; Glover, 2014). Vienas iš reikšmingų aspektų – pasitikėjimas savimi, kuris nėštumo metu gali kisti dėl išgyvenamo pokyčių etapo. Pokyčiai vyksta fiziniame, emociniame ir socialiniame lygmenyje. Kūrybiniai metodai, ypač dailės terapija, pastaruoju metu vis dažniau taikomi siekiant stiprinti besilaukiančiųjų savivertę ir savęs pažinimą (Malchiodi, 2012). Tyrimo tikslas – įvertinti kūrybinių užsiėmimų įtaką besilaukiančių moterų pasitikėjimo savimi kaitai. Tyrime dalyvavo

16 besilaukiančių moterų stacionarizuotų VUL Santaros klinikų Akušerijos ir ginekologijos centro Nėštumo patologijos skyriuje, įtariant preemklampsiją. 8 iš jų dalyvavo dešimtyje individualių kūrybinių (dailės) užsiėmimų (I-oji tiriamųjų grupė), likusios (II-oji tiriamųjų grupė) sudarė kontrolinę grupę. Buvo taikyti tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai metodai, vertinant pasitikėjimo savimi pokyčius prieš ir po dailės užsiėmimų sesijų ciklo. Naudojant Rosenberg savigarbos skalę bei Edinburgo pogimdyvinės depresijos klausimyną, buvo įvertintas pasitikėjimas savimi ir depresijos simptomai prieš ir po kūrybinių užsiėmimų. Taip pat buvo atlikta formaliųjų elementų analizė piešiniuose. Išanalizavus pasitikėjimo savimi rezultatus po dailės sesijų buvo nustatyta, kad I-os tiriamųjų grupės vertinimas statistiškai reikšmingai padidėjo iki 24,00 (18-30; 23,75) ($Z=-2,546$; $p=0,011$). II-os tiriamųjų grupės vertinimas tyrimo pabaigoje reikšmingai nepakito ($Z=0,000$; $p=1,000$)- jų vertinimo balų skirstinys buvo 22,50 (15-30; 22,38). Apibendrinant tiriamųjų pasitikėjimo savimi vertinimo rezultatus galima teigti, kad tiriamųjų, kurios dalyvavo dailės sesijose pasitikėjimas savimi padidėjo, o tiriamųjų, kurie dailės sesijose nedalyvavo pasitikėjimas savimi nepasikeitė. Išanalizavus depresijos simptomų vertinimo rezultatus po dailės sesijų buvo nustatyta, kad I-os tiriamųjų grupės vertinimas statistiškai reikšmingai sumažėjo iki 4,00 (2-9; 4,38) ($Z=-2,558$; $p=0,011$). II-os tiriamųjų grupės depresijos simptomų vertinimas tyrimo pabaigoje reikšmingai nepakito ($Z=-1,841$; $p=0,066$)- jų vertinimo balų skirstinys buvo 6,00 (2-11; 5,63). Apibendrinant tiriamųjų depresijos simptomų vertinimo rezultatus galima teigti, kad tiriamųjų, kurios dalyvavo dailės sesijose depresijos simptomų sumažėjo, o tiriamųjų, kurie dailės sesijose nedalyvavo depresijos simptomų lygis nepakito. Dailės užsiėmimų metu statistiškai reikšmingai kito visi tyrime nagrinėti formalieji vizualinės raiškos elementai: kompozicija, erdvė, objektas, linijos, spalvos ir jų kiekis, dailės priemonės ir jų naudojimas, kūrinių atlikimo, verbalinio pasidalinimo bei refleksijos laikas. Formaliųjų elementų analizės metu nustatyta, kad piešiniai tapo išraiškingesni, laisvesni, aiškesni, tai rodo teigiamą poveikį emocinei būsenai. Kūrybiniai dailės užsiėmimai turi reikšmingos įtakos prisidedant prie emocinės gerovės nėštumo laikotarpiu, tai veiksminga priemonė siekiant mažinti besilaukiančiųjų depresijos simptomus ir stiprinti pasitikėjimą savimi.

Raktiniai žodžiai: pasitikėjimas savimi, nėštumas, kūrybiniai(dailės) užsiėmimai, emocinė gerovė, kokybinė analizė, kiekybinė analizė

KOMPLEKSINIS POTRAUMINIS STRESAS IR SOMATINIAI SKUNDAI: KAIP TRAUMINĖS REAKCIJAS ATPAŽINTI PAAUGLIO KASDIENYBĖJE?

Gabrielė Ciganaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichotraumatologijos centras

Įvadas. Stiprią baimę ir grėsmę gyvybei sukeliantys įvykiai neretai pažeidžia sąmoningą smegenų ir kūno savasties integraciją (Van der Kolk, 2020). Tyrimai rodo, kad paaugliai, kurie yra susidūrę su trauminiais įvykiais ir patiria potrauminio streso sutrikimo (PTSS) simptomus, dažniau skundžiasi įvairiais somatiniais negalavimais, tokiais kaip galvos skausmai ar jėgų trūkumas (Afari et al., 2014). Kompleksinio potrauminio streso sutrikimas (KPTSS), apimantis ir sutrikusios saviorganizacijos (SS) sunkumus, gali būti susijęs su dar stipriau išreikštais somatiniais nusiskundimais (Wright et al., 2021), tačiau empiriniai duomenys paauglių imtyje šiuo klausimu yra riboti. Tyrimo tikslas - įvertinti trauminių patirčių, kompleksinio potrauminio streso ir somatinių skundų sąsajas paauglių imtyje. Darbo vadovė doc. dr. Paulina Želvienė, konsultantė dokt. Agnietė Kairytė.

Metodika. Šis tyrimas yra platesnio Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centro mokslinių tyrimų projekto „Stresas ir atsparumas paauglystėje“ dalis. Tyrime dalyvavo 149 paaugliai (52,3% merginų), kurių amžius svyravo nuo 16 iki 19 metų ($M = 17,29$, $SD = 0,93$). Trauminėms patirtims nustatyti buvo naudojamas Vaikų ir paauglių traumos vertinimo

klausimyno įvykių sąrašas (CATS List of Events; Sachser et al., 2017), o PTSS bei KPTSS simptomų įvertinimui pasitelkta Tarptautinio traumos klausimyno vaikų ir paauglių versija (ITQ-CA; Kazlauskas et al., 2020). Vaikų somatinių simptomų klausimynas (CSSI-8; Walker & Garber, 2018) naudotas somatiniams skundams įvertinti.

Rezultatai ir išvados. Nustatyta, kad stipriau išreikšti paauglių somatiniai skundai reikšmingai susiję su didesniu per gyvenimą patirtų potencialiai trauminių įvykių (PTĮ) skaičiumi ir stipriau išreikštais KPTSS simptomais. Mediacinės analizės rezultatai parodė, kad tiek PTSS, tiek SS simptomai dalinai medijuoja ryšį tarp PTĮ skaičiaus ir somatinių skundų išreikštumo. Taigi, tyrimo rezultatai atskleidžia tendencijas, kad daugiau PTĮ patyrę paaugliai susiduria ne tik su intensyvesnėmis potrauminio streso reakcijomis, bet ir su didesniais emocijų reguliacijos, tarpasmeninių santykių bei savęs vertinimo sunkumais, kurie gali prisidėti prie fizinių simptomų sustiprėjimo. Šie rezultatai svarbūs tikslesniam trauminių patirčių paauglių tarpe atpažinimui bei specifiskesnių psichologinės pagalbos būdų taikymui."

Raktiniai žodžiai: Trauminės patirtys, kompleksinis potrauminis stresas, somatiniai skundai, paauglystė.

DĖMESINGUMAS IR POLINKIS ATIDĖLIOTI TARP SUAUGUSIŲJŲ

Urtė Gasiulytė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra

Problema. Nors dauguma žmonių susiduria su atidėliojimu ir dėl to patiria neigiamas pasekmes, tam tikrai daliai būdingas lėtinis atidėliojimas. Tai – vis pasikartojantis užduoties pradėjimo ar užbaigimo atidėjimas, kuris žmogui kelia diskomfortą. Dauguma tyrimų yra orientuoti į akademinį arba profesinį atidėliojimą, tačiau atidėliojimas – problema, kuri gali pasireikšti įvairiose gyvenimo srityse. Be to, paskutiniaisiais dešimtmečiais pastebima, kad žmonės susiduria su dėmesio problemomis dėl patiriamo didelio informacijos srauto. Kadangi dėmesio kontrolė – viena iš vykdomųjų funkcijų, o atidėliojimas gali būti aiškinamas per vykdomųjų funkcijų veikimą (savireguliaciją), daroma prielaida, kad dėmesingumo sunkumai gali turėti sąsajų su polinkiu atidėlioti.

Metodai. Tyrimui atlikti pasirinktas kiekybinis anketinės apklausos metodas. Anketinė apklausa buvo sudaryta iš 4 dalių: polinkio atidėlioti, dėmesio kontrolės, su dėmesiu susijusių kognityvinių klaidų skalių ir klausimyno apie socialinius-demografinius duomenis. Tyrimas atliktas Kaune 2023 metų gruodžio – 2024 metų sausio mėnesiais įvairiose viešose vietose Laisvės alėjoje ir Senamiestyje, kviečiant žmones užpildyti popierinę anketą. Tyrimo dalyvavo 209 tiriamieji (amžius 18–64 metai). Buvo naudojami vienmatės ir dvimatės analizės metodai ir deduktyvi turinio analizė.

Rezultatai. Atidėliojimo kasdienybėje tarp suaugusiųjų vidurkis buvo 58,7 balo 115 balų sistemoje. Kokybiniuose atsakymuose išryškėjo 6 atidėliojamų veiklų sritys: akademinė, darbas, namų ruoša, santykiai, sveikatos reikalai ir asmeniniai poreikiai. Dėmesio kontrolės vidurkis buvo 52,4 balo 80 balų sistemoje, su dėmesiu susijusių kognityvinių klaidų – 29,9 balo 60 balų sistemoje. Patyrę daugiau su dėmesiu susijusių kognityvinių klaidų labiau susidūrė su dėmesio kontrolės sunkumais. Kokybiniuose atsakymuose išryškėjo 3 situacijų sritys, kai nekontroliuojamas dėmesys: kasdienės veiklos, aplinkos trikdžiai, emocinė būseną. Nustatyta sąsaja tarp dėmesio kontrolės ir polinkio atidėlioti ($r=-0,40$; $p<0,001$) ir tarp su dėmesiu susijusių kognityvinių klaidų ir polinkio atidėlioti ($r=0,46$; $p<0,001$). Įvertinus suaugusiųjų subjektyvų atidėliojimo kasdienybėje priežasčių suvokimą išryškėjo 3 priežasčių kategorijos: afektinės, kognityvinės, fiziologinės.

Išvada. Polinkis atidėlioti ir dėmesingumas tarp suaugusiųjų turi sąsają – žmonės, daugiau patiriantys dėmesio kontrolės sunkumus ir su dėmesiu susijusias kognityvines klaidas, labiau linkę atidėlioti.

Raktiniai žodžiai: polinkis atidėlioti, atidėliojimas, dėmesio kontrolė, su dėmesiu susijusios.

„LIFE-CHANGING EVENT“ AR NIEKO „SUPER NAUJO“? JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ PATIRTYS NAUDOJANTIS POKALBIŲ ROBOTU PAREMTA PROGRAMA „SIJA“

Adomas Gražinis, dr. Austėja Dumarkaitė

Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Įvadas: Jauni suaugusieji yra 18-25 metų amžiaus grupė, susidurianti su įvairiais sunkumais, kaip kad aukšto lygio stresas (Johansen et al., 2021) bei mintys apie savižudybę (Wang & Wu, 2021). Nepaisant visų sunkumų, paaugliai ir jauni suaugusieji turi prastas galimybes laiku gauti kokybiškas psichikos sveikatos priežiūros paslaugas, galimai dėl vadovavimosi pediatrinio arba suaugusiųjų modeliu priežiūros sistemose (McGorry et al., 2022). Siekdama išplėsti įrodymais pagrįstų psichologinių intervencijų prieinamumą, Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) kuria ir tikrina trumpų, transdiagnostinių, psichologinių intervencijų, skirtų jaunimui, veiksmingumą (Hall et al., 2022). Viena iš psichosocialinių intervencijų grupių, galinčių padėti jauniems suaugusiems su kylančiais psichologiniais sunkumais, yra skaitmeninės intervencijos (Hall et al., 2022), tačiau taikiant šias intervencijas svarbu suprasti ir jaunų suaugusiųjų patirtis susijusias su šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis paremta pagalba. Tyrimo tikslas: įvertinti jaunimo, naudojusio pokalbių robotu paremtą programą „Sija“, patirtis.

Metodika: Į tyrimą buvo įtrauktą 10 dalyvių (19-25 metų amžiaus, $M = 22.7$; 2 vyrai, 8 moterys), kurie naudojo programą „Sija“ ir ją pabaigė. Programą sudaro 10 sesijų, kuriose naudojamos moksliniais įrodymais pagrįstos savigalbos psichologinės strategijos. Dalyviai jas atliko maždaug per penkias savaites (po dvi sesijas per vieną savaitę) jiems patogiu laiku. Po naudojimosi programa buvo atlikti pusiau struktūruoti interviu (vieno pokalbio trukmė apie 40 minučių), kurie buvo transkribuoti. Šiuo metu vyksta duomenų analizė teminės analizės metodu pagal Braun ir Clarke (2022) rekomendacijas.

Rezultatai: Renkant duomenis ir pradėjus juos analizuoti pradeda ryškėti tam tikros pasikartojančios temos, susijusios su dalyvių, naudojusiu pokalbių robotu paremta programa, patirtimis. Dalyviai teigia, įgiję naujų įgūdžių stresą mažinti, juos naudojantys kasdieniame gyvenime, pabrėžiama gyvų pokalbių su savanoriais programos naudojimo metu svarba motyvacijai palaikyti. Iš programos trūkumų išryškėjo pateikiamų galimų atsakymų stoka, taip pat programos gylio trūkumas.

Išvados: Tyrime ryškėja teigiamos pokalbių robotu paremtos intervencijos programos naudotojų patirtys, akcentuojamas visapusiškesnių atsakymų bei išsamesnės informacijos pateikimo pokalbio su robotu metu poreikis. Tokie rezultatai leidžia geriau suprasti jaunimo patirtis naudojantis skaitmeninėmis intervencijomis.

Raktiniai žodžiai: Skaitmeninės intervencijos; jauni suaugusieji

AŠ IR KITAS: ASMENYBĖS FUNKCIONAVIMO IR BENDRAAMŽIŲ ATSTŪMIMO RYŠYS PAAUGLYSTĖJE

Agnė Grigaitė, Paulina Smolskaitė
*Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Raidos
psichopatologijos tyrimų centras*

Įvadas. Paauglystė - pokyčių kupinas laikotarpis, kurio metu didėja rizika atsiskleisti asmenybės sutrikimui bei išauga santykių su bendraamžiais svarba. Patyčios ir bendraamžių viktimizacija yra globali problema, aktuali ir Lietuvoje - Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, daugiau nei ketvirtadalis moksleivių Lietuvoje patiria patyčias (Cosma et al., 2024). Keičiantis asmenybės sutrikimo konceptualizacijai ir įsitvirtinant dimensiniam jo modeliui, kuriame pagrindiniu asmenybės psichopatologijos matmeniu tampa asmenybės funkcionavimo lygis, bendraamžių viktimizacijos ir asmenybės funkcionavimo sąsajos literatūroje vis dar menkai nagrinėtos. Kai kurių tyrimų duomenimis, bendraamžių atstūmimas dažniau nei kitos bendraamžių viktimizacijos formos siejamas su įvairiais psichologiniais sunkumais (Crick et al., 2005). Siekiant išsamiau suprasti minėtų raidos procesų tarpusavio sąveiką, šiuo tyrimu siekta suprasti ilgalaikes asmenybės funkcionavimo sunkumų bei bendraamžių atstūmimo sąsajas.

Metodika. Tyrime dalyvavo 855 11–18 metų paaugliai iš įvairių Lietuvos miestų ir miestelių. Duomenys buvo renkami trimis etapais dvejų metų laikotarpiu. Asmenybės funkcionavimas vertintas naudojant Asmenybės funkcionavimo lygio klausimyną 12-18 (LoPFQ 12-18; Goth et al., 2018; lietuviška versija: Barkauskienė & Skabeikytė, 2020), o bendraamžių atstūmimas – Daugiadimensį bendraamžių viktimizacijos klausimyną (MPVS; Mynard & Joseph, 2000). Struktūrinių lygčių modeliavimo metodu sudarytas autoregresinis modelis su abipusio poveikio (angl. cross-lagged) efektais, kontroliuojant lyties bei amžiaus kintamuosius.

Rezultatai. Pirmojo matavimo metu patirtas bendraamžių atstūmimas statistiškai reikšmingai prognozavo asmenybės funkcionavimo sunkumus antrajame etape ($\beta = 0,116$, $p = 0,005$), tačiau antrojo etapo bendraamžių atstūmimas nebuvo reikšmingas asmenybės funkcionavimo trečiajame etape prognostinis veiksnys ($\beta = 0,024$, $p = 0,389$). Tuo tarpu asmenybės funkcionavimo sunkumai nuosekliai prognozavo bendraamžių atstūmimo patirtį antruoju ($\beta = 0,081$, $p = 0,001$) bei trečiuoju ($\beta = 0,099$, $p = 0,003$) matavimais.

Išvados. Rezultatai atskleidžia, kad asmenybės funkcionavimo sunkumai gali būti svarbus veiksnys, ilgalaikėje perspektyvoje prognozuojantis atstūmimą bendraamžių grupėje. Tyrimo rezultatai pagrindžia idėją, jog intervencijos, skirtos asmenybės funkcionavimui stiprinti, gali padėti mažinti socialinio atstūmimo riziką bei prisidėti prie geresnio paauglių prisitaikymo bendraamžių grupėje.

Projekto vadovė: prof. dr. Rasa Barkauskienė

Raktiniai žodžiai: Paauglystė, asmenybės funkcionavimas, bendraamžių atstūmimas, viktimizacija

POTRAUMINĮ STRESĄ IŠGYVENANČIŲ ASMENŲ SUBJEKTYVIAI PATIRIAMŲ SAVIJAUTOS POKYČIAI PO NAUDOJIMOSI INTERNETU TEIKIAMA Į TRAUMĄ ORIENTUOTA INTERVENCIJA

Greta Guogaitė, Emilija Kasperavičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Įvadas. Didelei daliai žmonių, patiriančių potrauminio streso sutrikimą (PTSS), veiksminga psichologinė pagalba nėra pasiekama. Internetu teikiami pagalbos būdai galėtų padėti plėsti pagalbos galimybes. Visgi dar trūksta žinių apie internetu teikiamų intervencijų PTSS veiksmingumą, dalyviams subjektyviai reikšmingus pokyčius ir prie jų prisidedančius veiksnius. „Spring“ yra Kardifo universiteto (JK) mokslininkų sukurta į traumą orientuotos kognityvinės elgesio terapijos principais pagrįsta internetu teikiama intervencija su psichologo įsitraukimu. Pristatomo tyrimo tikslas – atskleisti „Spring“ programos lietuviškos versijos dalyvių subjektyviai suvokiamus savijautos pokyčius po naudojimosi intervencija.

Metodika. Tyrime dalyvavo 10 moterų (amžius: $M = 43,1$, $SD = 12,97$). Prieš naudojimąsi „Spring“ septynioms nustatytas TLK-11 PTSS, o trims būdingi reikšmingi PTSS simptomai, tačiau neatitinkantys visų diagnostinių kriterijų. Duomenys rinkti pusiau struktūruotu interviu praėjus 3-4 mėn. po dalyvavimo programoje pabaigos. Kokybinė duomenų analizė atlikta taikant teminės analizės metodą pagal Braun ir Clarke (2006).

Rezultatai. Analizė atskleidė dalyvių patiriamus pokyčius ne tik susijusius su trauma, bet ir aktualius platesniame gyvenimo kontekste. Vienas iš pagrindinių minėtų pokyčių buvo traumos integracija, atsiskleidžianti supratimu, kad po programos trauma įgavo struktūrą ir tapo prisiminimu, nebeveikiančiu kasdienybės. Taip pat traumos poveikio ir prasmės supratimu, galėjimu galvoti ir kalbėti apie traumą, sumažėjusiu traumą primenančių situacijų vengimu. Tyrimo dalyvės kaip pokytį nurodo ir programos metu išvystytus ir kasdienybės dalimi tapusius įgūdžius, tokius kaip refleksija ir emocijų reguliacija. Taip pat išryškėjo santykio su savimi pokyčiai, atsiskleidžiantys per padidėjusį teigiamą savęs vertinimą, priėmimą, atlaidumą sau. Galiausiai dalyvės įvardino pokyčius emocijų, santykių ir darbinėje srityse bei kitus individualius pasiekimus. Analizė atskleidė ir temas apie prie pokyčio prisidedančius veiksnius, tokius kaip geresnis PTSS ypatumų ir trauminių patirčių poveikio supratimas, įgyti įgūdžiai, padedantys emocijų reguliacijai ir vengimo mažinimui, sąlytis su trauma, programos psichologo parama bei kasdienis pačių dalyv

Išvados. Šis tyrimas išryškina PTSS patiriančioms moterims subjektyviai reikšmingus terapinius pokyčius po naudojimosi internetine intervencija.

Raktiniai žodžiai: PTSS, savijautos pokyčiai, internetinė pagalba

STUDENTŲ SEKSUALINIO SMURTO PATYRIMO IR PRITARIMO SEKSUALINIO SMURTO MITAMS SĄSAJOS

Žydrūnė Ilgarūbytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Seksualinio smurto paplitimas išlieka opi problema visuomenėje, ypač studentų tarpe (Cusano et al., 2021; Krebs et al., 2016). Nukentėjusieji nuo seksualinės prievartos dažniau patiria fizinius sužalojimus, susiduria su didesne lytiškai plintančių ligų ir psichikos sutrikimų rizika, patiria tarpasmeninių santykių ir kitus sunkumus (Basile et al., 2020; Diaz Bethencourt et al., 2024; Li et al., 2023). Prie neigiamų pasekmių nukentėjusiems ir seksualinio smurto

paplitimo prisideda klaidingi įsitikinimai apie seksualinį smurtą (O'Connor & McMahon, 2022). Vis dėlto tyrimų rezultatai, kaip seksualinio smurto patyrimas yra susijęs su pritarimu seksualinio smurto mitams, yra nevienareikšmiai (Cooke et al., 2020; Lathan et al., 2022). Atitinkamai šio tyrimo tikslas yra nustatyti ryšius tarp studentų turimos seksualinio smurto patirties ir jų pritarimo seksualinio smurto mitams.

Metodika. Tyrime dalyvavo 208 studentai, kurių amžius svyravo nuo 18 iki 25 m. ($M = 21,26$, $SD = 1,91$). Tyrimo dalyviams buvo pateikta internetinė apklausa, kurią sudarė Peržiūrėta modernių mitų apie seksualinę agresiją priėmimo skalė – 21 (angl. The Revised Version of the Acceptance of Modern Myths about Sexual Aggression Scale, sutr. AMMSA–21, Bohner et al., 2022), sociodemografiniai klausimai ir klausimai apie seksualinio smurto patirtį.

Rezultatai. Seksualinį smurtą teigia patyrę 56,5 proc. moterų, 78,74 proc. LGBTQ+ ir neapsisprendusių dėl seksualinės orientacijos bei 21,7 proc. vyrų. Grupių palyginimas atskleidė, kad pritarimas seksualinio smurto mitams yra statistiškai reikšmingai didesnis tarp seksualinio smurto nepatyrusių ($p = 0,007$), heteroseksualios orientacijos ($p < 0,001$) ir vyriškos lyties ($p = 0,003$) tyrimo dalyvių.

Išvados. Gauti rezultatai rodo, kad nepatyrę seksualinio smurto vyriškos lyties asmenys yra labiau linkę pritarti seksualinio smurto mitams nei patyrę seksualinį smurtą ir moterys. Geresnis seksualinės prievartos mitų paplitimo supratimas prisideda prie tinkamesnių seksualinio smurto prevencinių programų kūrimo bei pagalbos priemonių nukentėjusiems nuo seksualinio smurto taikymo.

Raktiniai žodžiai: seksualinis smurtas, seksualinio smurto mitai, studentai.

KOMPLEKSNIO POTRAUMINIO STRESO, SU TRAUMA SUSIJUSIOS GĖDOS IR SUICIDIŠKUMO SĄSAJOS

Greta Jackūnaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Kompleksinio potrauminio streso sutrikimas (KPTSS) – tai nauja diagnozė, kurią, šalia jau anksčiau apibrėžto potrauminio streso sutrikimo (PTSS), Pasaulio sveikatos organizacija 2018 m. įtraukė į naujausią, 11-ąją Tarptautinės ligų klasifikacijos (TLK-11) versiją. Gilesnis ryšių tarp kompleksinio potrauminio streso, su trauminėmis patirtimis susijusios gėdos ir suicidiškumo supratimas gali padėti efektyvesnės pagalbos vystyme. Šiuo tyrimu siekiama įvertinti KPTSS ir PTSS ryšius su gėda dėl trauminių patirčių bei suicidiškumu suaugusių asmenų imtyje.

Metodika. Buvo analizuojami 102 asmenų, kurie registravosi dalyvauti internetinėje intervencijoje, duomenys. 92,2% tyrimo dalyvių buvo moterys. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 19 iki 68 metų ($M=39,15$; $SD=13,91$). Trauminiams įvykiams įvertinti buvo naudojamas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021), PTSS ir KPTSS rizikai įvertinti naudotas Tarptautinis traumos klausimynas (ITQ; Cloitre et al., 2018), suicidiškumui įvertinti naudota Savižudiškų minčių intensyvumo skalė (SIDAS; Van Spijker et al., 2014), gėda dėl trauminių patirčių įvertinta Gėdos dėl trauminių patirčių klausimynu (TRSI-SF; Grau et al., 2022).

Rezultatai. PTSS rizikos paplitimas imtyje buvo 22,5% ($n=23$), o KPTSS – 47,1% ($n=48$); 52,9% ($n=54$) tiriamųjų nurodė per pastarąjį mėnesį turėję minčių apie savižudybę, o 15,7% ($n=16$) visų tyrimo dalyvių pateko į aukšto savižudiško elgesio rizikos grupę. 93,8% patekusiųjų į aukšto savižudiško elgesio rizikos grupę atitiko KPTSS rizikos kriterijus. Su trauminėmis patirtimis susijusi gėda buvo labiau išreikšta KPTSS rizikos grupėje lyginant su

PTSS ir ne PTSS/KPTSS grupėmis ($p < 0,001$ ir $p = 0,001$). Visos KPTSS simptomų grupės buvo reikšmingai teigiamai susijusios su gėdos išreikštumu ir su suicidinių minčių intensyvumu. Stipriausi ryšiai rasti tarp neigiamo savęs vaizdo simptomų ir vidinės gėdos išreikštumo ($r = 0,613$; $p < 0,001$) bei savižudiškų minčių intensyvumo ($r = 0,480$; $p < 0,001$).

Išvados. Rezultatai parodė, kad KPTSS simptomų išreikštumas reikšmingai susijęs tiek su gėda dėl trauminių patirčių, tiek su suicidiškumu.

Darbo vadovė doc. dr. Odeta Geleželytė

Raktiniai žodžiai: potrauminio streso sutrikimas, kompleksinio potrauminio streso sutrikimas, gėda dėl trauminių patirčių, suicidiškumas.

NUO IDĖJOS IKI EKSPERIMENTO

Rita Jakštienė, dr. Arūnas Žiedelis

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Organizacinės psichologijos tyrimų centras

Nuotolinis darbas apipintas mitais, įvardijami įvairūs šio darbo būdo plusai ir minusai. Mokslininkai ieško atsakymų, kaip sėkmingai dirbti nuotoliu, tačiau dauguma tyrimų remiasi apklausomis surinktais duomenimis. Šis tyrimo būdas, kuomet remiamasi anketų duomenimis, nors ir plečia žinių lauką, negali pilnai patvirtinti priežasties ir pasekmės ryšių. Ar pavyktų atlikti tokį tyrimą, kuris padėtų išsiaiškinti priežastinius ryšius, kokiomis sąlygomis nuotoliu dirbantys asmenys yra produktyvūs ir gerai jaučiasi – t.y., ar pavyktų atlikti eksperimentą? Mokslinis darbas, kaip ir nuotolinis, taip pat yra apipintas mitais. Kaip gi dirba tyrėjai Vilniaus universitete, kaip „gimsta“ mokslas?

Šiame praktiniame pranešime autoriai pristatys savo patirtį kuriant eksperimentinį tyrimą apie nuotolinį darbą. Bus aptarta, kaip gimė nuotolinio darbo eksperimentinio tyrimo idėja, kaip ji buvo vystoma ir kaip pirminė idėja tapo oficialiu Vadovo indėlio nuotolinio darbo sąlygomis tyrimu (angl. Leader's Input in Telework Arrangement Study - LITAS). Pranešime bus detalios apžvelgti tyrimo etapai: nuo teorinio pagrindimo ir metodikos pasirinkimo, aptariant įrankių pasirinkimo duomenų rinkimui ir valdymui svarbą, taip pat apžvelgiant ir pateikiant pavyzdžių, kokiais būdais ir kanalais vyko dalyvių pritraukimas. Bus pristatyta, kaip vyko pats eksperimentas, su kokiais iššūkiais susidurta ir kokios išmoktos pamokos ateities tyrimams. Platesnė informacija apie tyrimą pateikiama interneto puslapyje <https://litas.site/>.

Raktiniai žodžiai: eksperimentas, tyrimai, mokslas, „Litas“.

KOGNITYVINĖS ELGESIO TERAPIJOS SUPERVIZIJOS PATYRIMAS SUPERVIZORIŲ AKIMIS

Linas Juozulynas, dr. Neringa Grigutytė

Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas, Klinikinės psichologijos katedra

Supervizija, suprantama kaip vieno specialisto pagalba kitam, aiškinantis profesiniame darbe kylančius sunkumus, siejasi su profesine patirtimi ir meistryste, o jos „atlikimo“ būdai psichoterapeutų darbe priklauso ne tik nuo supervizoriaus, bet ir nuo psichoterapinės paradigmos. Psichoterapinės supervizijos efektyvumo moksliniuose tyrimuose Kognityvinės

elgesio terapijos krypties supervizija, nors ir nedaug ištyrinėta, dažnai būdavo siejama su formaliu mokytojo ir mokinio santykiu, nepelnytai mažai dėmesio skiriant pačių supervizorių patirtims. Šio mokslinio tyrimo tikslas – praplėsti žiūros lauką, atskleidžiant Kognityvinės elgesio terapijos supervizijos patyrimą iš Lietuvoje supervizuojančių Kognityvinės elgesio terapijos krypties psichoterapeutų (supervizorių) perspektyvos. Kokybinis tyrimas atliktas su 6 supervizoriais taikant pusiau stuktūruoto interviu ir teminės analizės metodus. Rezultatai pristatomi per tyrimo metu iškilusias tris Kognityvinės elgesio terapijos supervizijos patyrimo temas: a) KET supervizijos didaktiškieji (mokomojo proceso) elementai; b) Santykio su supervizuojamuoju patyrimas; c) Asmeniniai ir profesiniai patyrimai už supervizijos ribų. Atlikto kokybinio tyrimo pagrindu pateikiamos įžvalgos gali būti vertingos ruošiantiems ar peržiūrintiems supervizorių mokymo programas, patiems psichoterapinės supervizijos dalyviams (supervizoriams ir supervizantams), taip pat psichoterapinę superviziją tyrinėjantiems mokslininkams – renkantis galimas tolimesnes mokslinių tyrinėjimų kryptis.

Raktiniai žodžiai: psichoterapinė supervizija, kognityvinė elgesio terapija, supervizijos efektyvumas

SUBJEKTYVIAI SUVOKTO STRESO RYŠIAI SU IŠMINTIMI IR HUMORU

Leva Jurevičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Šiuolaikiniame pasaulyje žmonės susiduria su daug streso, ypač lėtinio, tad ieškant galimų streso įveikos būdų svarbu nagrinėti psichologinius konstruktus, besisiejančius su mažesniu stresu. Vienas iš tokių konstruktų yra išmintis, kuri dažniausiai siejasi su žemesniu streso lygiu, tačiau tyrimų šiuo klausimu vis dar yra nedaug. Kitas su mažesniu stresu susijęs psichologinis konstruktas yra humoras, visgi čia tyrimai yra nevienareikšmiški ir stipriai priklauso nuo humoro konstrukto konceptualizavimo. Šiame tyrime buvo analizuojamos sąsajos tarp subjektyviai suvokto streso, trijų išminties dimensijų (kognityviosios, afektyviosios ir reflektivosios) ir keturių humoro stilių (save priimančio humoro, save stiprinančio humoro, agresyvaus humoro ir save menkinančio humoro). Tyrime dalyvavo 147 žmonės, kurių amžius buvo 18-64 metų ($M = 28,65$, $SD = 12,85$), o iš jų 115 (78,2%) buvo moterys ir 32 (21,8%) buvo vyrai. Subjektyviai suvoktam stresui vertinti buvo naudojama Subjektyviai suvokto streso skalė (Cohen et al., 1983), išminčiai - Trijų dimensijų išminties skalė (Ardelt, 2001), humorui - Humoro stilių klausimynas (Martin et al., 2003). Visi matavimo instrumentai pasižymėjo pakankamu patikimumu ir validumu. Statistinės analizės metu buvo nustatyta, kad mažesnis stresas buvo labiau būdingas vyresniems žmonėms, taip pat žmonėms, naudojančiams save stiprinančio humoro stilių, bei žmonėms, pasižymintiems aukštesniais visų trijų išminties dimensijų įverčiais. Be to, didesnę stresą buvo labiau linkę patirti tie asmenys, kurie savo kasdienybėje taiko save menkinančio humoro stilių. Regresinė analizė parodė, kad subjektyviai suvoktą stresą prognozuoja amžius, save menkinančio humoro stilius bei reflektivioji išminties dimensija. Tai reiškia, jog tikimybė patirti stresą didėja, jei žmogus yra jaunesnio amžiaus, turi polinkį juokais save žeminti ir mažiau geba atsitraukti, pažiūrėti į situaciją iš platesnės perspektyvos. Šio tyrimo rezultatai suteikia teorinį pamatą naujoms potencialioms streso įveikos intervencijoms.

Raktiniai žodžiai: stresas, išmintis, humoras.

AR RUSIJOS KARAS PRIEŠ UKRAINĄ PSICHOLOGIŠKAI VEIKIA PAAUGLIUS LIETUVOJE?

Agnietė Kairytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Ivadas. Ankstesnių tyrimų rezultatai atskleidžia, kad nuolatiniai pranešimai žiniasklaidoje apie terorizmą bei karinius konfliktus siejasi su padidėjusiu žmonių, nesančių karo zonoje, nerimo jausmu (Malecki et al., 2023). Vykstant plataus masto Rusijos kariniams veiksams Ukrainoje, ryškėja poreikis geriau suprasti, kokie veiksniai yra susiję su visuomenės patiriamu nerimu. Šio tyrimo tikslas: išsiaiškinti, kokiose gyvenimo srityse Lietuvos paaugliai patiria sunkumų dėl karo Ukrainoje bei veiksnius, susijusius su padidėjusiu nerimu dėl ateities karo kontekste.

Metodika. Šiame tyrime pristatomi tęstinio Lietuvos paauglių tyrimo „Stresas ir atsparumas paauglystėje“ (projekto vadovė doc. dr. Paulina Želvienė) ketvirtojo etapo rezultatai. Šio tyrimo imtį sudarė 270 paauglių, iš jų: 53,3% merginos, 44,4% vaikinai ir 2,2% binariškai savęs neidentifikuojantys asmenys; $M(SD)$ amžiaus = 17,28(0,90). Tyrimo dalyviams pateikti savistatos klausimynai: klausimai apie karo Ukrainoje poveikį skirtingoms gyvenimo sritims, Gaunamos pozityvios socialinės paramos skalė (Kazlauskas et al., 2024), Vieništumo skalė (Hughes et al., 2004), Vaikų ir paauglių traumos klausimynas (Sachser et al., 2017), Psichologinio atsparumo skalės trumpoji versija (Wagnild, 2013) bei demografinių duomenų anketa. Duomenys surinkti praėjus vieneriems metams nuo plataus masto Rusijos karinės invazijos į Ukrainą.

Rezultatai. Maždaug kas dešimtas(-a) paauglys(-ė) Lietuvoje patiria sunkumų dėl vykstančio karo Ukrainoje bent vienoje gyvenimo srityje: mokymosi (8,5%), laisvalaikio (13,7%), santykių su bendraamžiais (8,9%) bei santykių šeimoje (10,7%). Daugiau nei pusė paauglių (54,8%) nerimauja, kad karas Ukrainoje neigiamai paveiks jų ateities galimybes. Nerimą dėl ateities galimybių statistiškai reikšmingai dažniau išgyvena merginos bei paaugliai patiriantys didesnę vieništumo jausmą. Gaunama socialinė parama, per gyvenimą patirtų potencialiai trauminių įvykių skaičius, psichologinis atsparumas bei kiti demografiniai kintamieji nesiskyrė tarp nerimą dėl ateities galimybių patiriančių ir nepatiriančių paauglių.

Išvados. Kas antras(-a) paauglys(-ė) Lietuvoje dėl vykstančio karo Ukrainoje patiria nerimą dėl ateities galimybių, o tai siejasi su didesniu vieništumo jausmu. Siekiant padėti paaugliams, svarbu užtikrinti bendruomeniškumo bei socialinio palaikymo jausmą, mažinti socialinę atskirtį.

Raktiniai žodžiai: Paauglystė, nerimas, karas, psichotraumatologija.

BENDRŲJŲ IR SU SKAITMENIZACIJA SUSIJUSIŲ DARBO REIKALAVIMŲ SĄSAJOS SU PERDEGIMU: ASMENINIŲ IR ORGANIZACINIŲ IŠTEKLIŲ VAIDMUO

Raminta Kamandulytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Ivadas. Didėjant skaitmenizacijai ir besikeičiant darbo kontekstui atsiranda naujų darbo aplinkos veiksnių didinančių darbo reikalavimus (Ma et al., 2021). Tačiau darbo reikalavimus gali kompensuoti optimalus darbo ir asmeninių išteklių santykis (Bakker et al., 2023). Tyrimo tikslas – įvertinti bendrųjų ir su skaitmenizacija susijusių darbo reikalavimų sąsajas su perdegimu darbe, išsiaiškinti perdegimo darbe apsauginius veiksnius.

Metodika. Tyrime dalyvavo 278 darbuotojai (nuo 19 iki 68 metų; $M = 29,17$; $SD = 8,8$), darbo stažas nuo 0,08 iki 40 metų ($M = 3,64$; $SD = 5,9$). Darbo atlikimo būdas: nuotoliu - 8,7 %; hibridiniu modeliu - 40,6 %, darbo vietoje - 50,7 %. Naudotos skalės: perdegimo darbe (Schaufeli et al., 2020); kiekybinių ir kokybinių darbo reikalavimų (Bakker, 2014); informacijos pertekliaus, komunikacijos pertekliaus ir priklausymo nuo technologijų poveikį darbui (Karr-Wisniewski & Lu, 2010); intensyvėjančių darbo reikalavimų (Kubicek et al., 2015); bendrosios perkrovos dėl technologijų naudojimo (Ragu-Nathan et al. 2008); meistriškumo dirbti (Demerouti & Peeters, 2018); saviveiksmingumo prisitaikyti prie technologijų progreso (PPTP) (Urbanavičiūtė ir kt., 2023); vadovo paramos įvertinimo (White, 2016); informacinio raštingumo skatinimo organizacijoje (Ragu-Nathan et al. 2008).

Rezultatai. Perdegimas darbe teigiamai siejasi su kiekybiniais ir kokybiniais darbo reikalavimais, technologine perkrova, komunikacijos pertekliumi ir informacijos pertekliumi. Pažymėtina, kiekybiniai darbo reikalavimai ($\beta = 0,34$, $t = 5,73$, $p < 0,001$), technologinė perkrova ($\beta = 0,28$, $t = 4,68$, $p < 0,001$) ir informacijos perteklius ($\beta = 0,17$, $t = 3,05$, $p < 0,01$) gali prognozuoti perdegimą. Perdegimas darbe turi neigiamas sąsajas su saviveiksmingumu PPTP, vadovo parama ir informacinio raštingumo skatinimu organizacijoje. Moderacinė analizė parodė, kad saviveiksmingumas PPTP, meistriškumas dirbti, vadovo parama ir informacinio raštingumo skatinimas organizacijoje, nors nemoderuodami ryšio ir neamortizuoja neigiamo bendrųjų ir su skaitmenizacija susijusių darbo reikalavimų, bet patys gali perdegimą darbe prognozuoti ir mažinti.

Išvados. Kiekybiniai darbo reikalavimai, technologinė perkrova ir informacijos perteklius prognozuoja perdegimą darbe. Asmeniniai ir organizaciniai ištekliai nesumažina darbo reikalavimų poveikio perdegimui, tačiau jie patys gali turėti apsauginį poveikį.

Raktiniai žodžiai: perdegimas darbe, darbo reikalavimai, darbuotojai, asmeniniai ir organizacijos ištekliai.

POTRAUMINIŲ ĮSITIKINIMŲ, KOMPLEKSNIO POTRAUMINIO STRESO IR DEPRESIJOS SIMPTOMŲ SĄSAJOS

Emilija Kasperavičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. 2018 metais Pasaulio sveikatos organizacija į naujausią Tarptautinės ligų klasifikacijos 11-ąją versiją (TLK-11) įtraukė naują kompleksinio potrauminio streso sutrikimo (KPTSS) diagnozę. Ankstesniuose tyrimuose teigiama, jog KPTSS yra susijęs su padidėjusia depresijos sutrikimų rizika. Taip pat tyrėjai nurodo, kad potrauminiai įsitikinimai yra susiję su PTSS, tačiau dar mažai žinoma apie potrauminių įsitikinimų sąsają su KPTSS. Šiame tyrime analizuojamos KPTSS ir depresijos simptomų sąsajos su potrauminiais įsitikinimais.

Metodika. Šiame tyrime buvo analizuojami 101 tiriamojo, užsiregistravusio dalyvauti internetinėje PTSS intervencijoje, duomenys. 85,1 % ($n = 86$) tiriamųjų buvo moterys, 14,9 % ($n = 15$) - vyrai. Tyrimo dalyvių amžius svyravo nuo 19 iki 70 metų ($M = 39,42$; $SD = 12,12$). Trauminiais įvykiams įvertinti buvo naudojamas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021), PTSS ir KPTSS rizikai ir simptomų išreikštumui - Tarptautinis traumos klausimynas (ITQ; Cloitre et al., 2018), depresijos rizikai ir simptomų išreikštumui - Tarptautinis depresijos klausimynas (IDQ; Shevlin et al., 2022), o potrauminiais įsitikinimams - Potrauminių įsitikinimų klausimyno trumpoji versija (PTCI-9; Wells et al., 2019).

Rezultatai. PTSS rizikos paplitimas imtyje buvo 21,8 % (n = 22), KPTSS – 47,5 % (n = 48), o depresijos - 45,5% (n = 46). Buvo nustatyta statistiškai reikšminga stipri sąsaja tarp KPTSS ir depresijos simptomų išreikštumo ($r = 0,71$; $p < 0,001$) bei KPTSS simptomų ir neigiamų potrauminių įsitikinimų ($r = 0,67$; $p < 0,001$) įverčių. KPTSS simptomų išreikštumas buvo statistiškai reikšmingai susijęs ir su atskiromis potrauminių įsitikinimų poskalėmis, t. y. neigiamų įsitikinimų apie save ($r = 0,68$; $p < 0,001$), neigiamų įsitikinimų apie pasaulį ($r = 0,48$; $p < 0,001$) bei savęs kaltinimo ($r = 0,4$; $p < 0,001$) įverčiais. Be to, potrauminiai įsitikinimai buvo statistiškai reikšmingai susiję ir su depresijos simptomų išreikštumu ($r = 0,54$; $p < 0,001$).

Išvados. Rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingą teigiamą stiprią sąsają tarp KPTSS ir depresijos simptomų bei neigiamų potrauminių įsitikinimų. Šie rezultatai praturtina žinias apie neigiamų potrauminių įsitikinimų sąsajas su KPTSS.

Raktiniai žodžiai: Kompleksinio potrauminio streso sutrikimas, depresija, potrauminiai įsitikinimai.

SUAUGUSIŲJŲ TAMSIOSIOS TRIADOS BRUOŽŲ SĄSAJOS SU SKIRTINGOMIS RIZIKINGO VAIRAVIMO FORMOMIS

Austėja Kiliutė

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Kasmet visame pasaulyje į eismo įvykius patenka ir jų metu būna sužalota daugybė žmonių (WHO, 2023). Eismo įvykiai yra problema ir Lietuvoje – Lietuvos kelių policijos tarnybos (2023) duomenimis Lietuvoje per 2023 metus įvyko beveik 3 tūkst. eismo įvykių, kuriuose žuvo 157 asmenys. Iškiriama, jog vienas iš veiksnių, susijusių su patekimu į eismo įvykį yra rizikingas vairavimas, dažniausiai nagrinėjamas kaip žmogiškasis faktorius, kuriam gali būti priskiriamos ir asmenybės savybės (Jafarpour & Rahimi-Movaghar, 2014). Siekiant sudaryti kuo išsamesnį į rizikingą vairavimą linkusio asmens portretą, svarbu įtraukti įvairias asmenybės savybes, tarp jų ir įprastai antagonistinėmis laikomas, tamsiosios triados, savybes. Šio tyrimo tikslas – atskleisti, kaip tamsiajai triadai priskiriamos asmenybės savybės siejasi su suaugusiųjų įsitraukimu į skirtingas rizikingo vairavimo formas.

Metodikos. Tyrime dalyvavo 233 vairuotojai (amžiaus vidurkis = 31,79). Buvo naudojamas Vairuotojų elgesio klausimynas (Reason et al., 1990), Vairavimo pykčio išraiškos klausimynas (Deffenbacher et al., 2002), Kerštingo vairavimo klausimynas (Wiesenthal et al., 2000) bei trumpoji tamsiosios triados klausimyno versija SD3 (Jones & Paulhus, 2014).

Rezultatai. Nustatyta, jog labiau išreikštas psichopatiškumas paaiškina daugiau daromų vairavimo klaidų ir pažeidimų bei dažnesnį agresyvų vairavimą, kai kontroliuojamas amžius, lytis ir patekimas į eismo įvykį, kurio kaltininku buvo kitas vairuotojas. Makiavelizmo ir narcisizmo sąsajų su šiomis rizikingo vairavimo formomis nustatyta nebuvo. Lyginant su makiavelizmu ir narcisizmu, psichopatiškumas turi stipriausią teigiamą sąsają su agresyviu vairavimu. Labiau išreikštas Makiavelizmas paaiškina dažnesnį kerštingą vairavimą, kai kontroliuojamas amžius, lytis, patekimas į eismo įvykį, kurio kaltininku buvo kitas vairuotojas, ir agresyvus vairavimas.

Diskusija ir išvados. Rezultatai atskleidžia, jog tamsiosios triados asmenybės savybės pasižymi unikalėmis sąsajomis su skirtingomis rizikingo vairavimo formomis. Kas rodo, jog tolesnis šių reiškinių ryšio tyrinėjimas galėtų prisidėti prie geresnio į rizikingą vairavimą linkusio asmens portreto sudarymo. Gautos žinios galėtų ne tik padėti sudaryti tokių vairuotojų portretą, bet ir prisidėti prie veiksmingesnių prevencinių strategijų, nukreiptų į rizikingą vairavimą, kūrimo.

Raktiniai žodžiai: rizikingas vairavimas; klaidos ir pažeidimai; agresyvus vairavimas; kerštingas vairavimas; tamsioji triada.

POŽIŪRIO Į SAVO KŪNĄ SĄSAJOS SU SOCIALINIU NERIMU IR PROBLEMINIU INTERNETO NAUDOJIMU

Gabrielė Kučinskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Kūno vaizdas – tai asmens suvokimas, mintys ir jausmai apie savo kūną, turintys reikšmingą įtaką tiek fizinei, tiek psichologinei gerovei. Tyrimai rodo, kad neigiamas kūno vaizdas susijęs su padidėjusia depresijos, nerimo bei valgymo sutrikimų rizika (Dittmar, 2009; Grabe ir kt., 2008; Groesz, it kt., 2002). Stengiantis suprasti, kokie veiksniai gali paaiškinti neigiamą savo kūno vertinimą, kai kurie tyrėjai mini mažiau tyrinėtus konstruktus, kaip socialinis nerimas. Tačiau šiuo metu vis didėjantis socialinių tinklų populiarumas, kuriuose kaip idealūs bruožai ypač pabrėžiami lieknumas moterims ir raumeningas kūnas vyrams, taip pat verčia susimąstyti, kokią reikšmę tai daro asmens savo pačio kūno vertinime. Dėl šios priežasties, šio tyrimo tikslas buvo išanalizuoti požiūrio į savo kūną sąsajas su socialiniu nerimu ir probleminiu internetu naudojimu.

Metodika. Tyrime dalyvavo 116 asmenys, iš jų 72,4% moterys, 25% vyrai, 2,6% pasirinko „kita“. Respondentų amžius svyruoja nuo 18 iki 29 metų (vidurkis – 22,27, SD – 1,64). Tiriamųjų požiūriui į savo kūną įvertinti pasirinktas Išvaizdos schemų klausimynas (ASI – R; Cash, Melnyk ir Hrabosky, 2004). Šiame tyrime buvo vertinti du socialinio nerimo aspektai: neigiamo vertinimo baimės požymiui įvertinti pasirinktas Sutrumpintas neigiamo vertinimo baimės klausimyno variantas (BFNE; Leary, 1983), o socialinio vengimo požymiui įvertinti pasirinkta Socialinės sąveikos nerimo skalė (SIAS; Mattick ir Clarke, 1998). Tiriamųjų interneto naudojimo įpročiams įvertinti buvo pasirinktas Devynių teiginių probleminio interneto naudojimo klausimynas (PIUQ – 9; Demetrovics, Szeredi ir Rózsa, 2008).

Rezultatai. Atlikus koreliacinę analizę buvo gautas statistškai reikšmingas ryšys tarp jaunų suaugusiųjų požiūrio į kūną ir socialinės sąveikos nerimo, baimės būti neigiamai įvertintam bei probleminio interneto naudojimo. Tačiau, atlikus daugialypę tiesinės regresijos analizę, kuomet papildomai buvo kontroliuojamas tyrimo dalyvių amžius ir lytis, socialinių sąveikų baimė ir probleminis interneto naudojimas nebuvo reikšmingi prediktoriai, prognozuojant tiriamųjų požiūrį į kūną.

Išvada. Požiūrį į savo kūną jaunų suaugusiųjų grupėje geriausiai paaiškina lytis, amžius ir baimė būti neigiamai įvertintam kitų žmonių.

Raktiniai žodžiai: kūno vaizdas, socialinis nerimas, probleminis interneto naudojimas.

MEDICINOS STUDENTŲ EMOCINIS INTELEKTAS IR ATJAUTA SAU

Evelina Linkevičiūtė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra

Įvadas. Mokslinėje literatūroje medicinos studentų emocinis intelektas yra siejamas su geresniais profesiniais pasiekimais, kokybiškesne pacientų priežiūra ir mažesniu perdegimo lygiu. Tuo tarpu atjauta sau gali padėti mažinant patiriamą stresą ir stiprinti psichologinę gerovę. Nurodoma, kad emocinis intelektas ir atjauta sau yra svarbios kompetencijos

būsimiems gydytojams, tačiau trūksta tyrimų nagrinėjančių šių reiškinių tarpusavio sąveiką. Šiuo tyrimu siekiama atskleisti emocinio intelekto sąsają su atjauta sau tarp medicinos studentų.

Metodai. Tyrime dalyvavo 234 Lietuvos sveikatos mokslų universiteto I – VI kurso medicinos studentai, amžius - $22,14 \pm 3,51$. Iš jų 84,1 proc. moterų ir 15,9 proc. vyrų. Tyrimo duomenys buvo renkami naudojant anoniminę anketą. Anketą sudarė emocinio intelekto skalė (angl. *Emotional Intelligence Scale*), atjautos sau skalė (angl. *Self-compassion Scale*) ir socialiniai demografiniai klausimai. Statistinė analizė atlikta su IBM SPSS, taikant aprašomąją statistiką, nepriklausomų imčių statistiką ir koreliaciją.

Rezultatai. Medicinos studentų emocinio intelekto suminio balo mediana gauta 125 (IQR: 116;135), o tai rodo, jog medicinos studentai turi gana aukštą emocinį intelektą. Vertinant medicinos studentų emocinio intelekto skirtumus pagal socialinius demografinius rodiklius: lytį, amžių, studijų kursą, statistiškai reikšmingų skirtumų nenustatyta. Medicinos studentų vidutinis atjautos sau balas buvo 2,89 (IQR:2,48;3,24). Tai atspindi, kad medicinos studentai pasižymi vidutine atjauta sau. Studentai statistiškai reikšmingai ($p < 0,001$) labiau yra linkę taikyti pozityvias atjautos sau strategijas (pvz., bendražmogiškumo), nei negatyvias (pvz., savikritiką). Gauta, kad atjauta sau statistiškai reikšmingai susijusi su studentų amžiumi ($p < 0,001$). Tarp emocinio intelekto ir atjautos sau rastas statistiškai reikšmingas silpnas teigiamas ryšys ($\rho = 0,41$, $p < 0,001$).

Išvada. Tyrimas atskleidė, kad medicinos studentų emocinis intelektas yra aukštas, o atjauta sau vidutinė. Studentai labiau linkę rinktis pozityvias, o ne negatyvias atjautos sau strategijas. Nustatyta, kad emocinis intelektas yra susijęs su atjauta sau. Gauti rezultatai svarbūs, nes atskleidžia emocinio intelekto sąsajas su atjauta sau medicinos studentų tarpe, o tai leidžia daryti prielaidą, kad emocinio intelekto lavinimas gali prisidėti prie studentų psichologinės gerovės stiprinimo.

Darbo vadovė: prof. dr. Dalia Antinienė.

Raktiniai žodžiai: emocinis intelektas, atjauta sau, medicinos studentai.

AKULTŪRACIJOS PROCESAS RAIDOJE IR SUDĖTINGŲ DINAMIŠKŲ PROCESŲ POŽIŪRIO INDĖLIS: ŽVALGOMOSIOS TINKLINĖS ANALIZĖS PAVYZDYS

Bernardas Liukaitis

*University of Amsterdam, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Department of
Psychology*

Įvadas. Per pastaruosius 50 metų tarptautiniu mastu migruojančių žmonių išaugo virš trijų kartų (International Organization for Migration, 2024). Migracijai vis spartėjant, atsiranda didesnis poreikis tyrinėti akultūracijos procesus, kuriais migrantai ir juos priimančios kultūros abipusiškai sąveikauja (Berry, 2005; Birman & Simon, 2014). Nors akultūracijos dinamiškumas jau ilgai suvokiamas, daugumoje tyrimų dominuoja statiškas bei į raidos kontekstus neatsižvelgiantis požiūris (Titzmann & Jugert, 2024). Siekiant užpildyti šias mokslo spragas, tyrėjai yra skatinami akultūracijos teorijas plėtoti sudėtingų dinamiškų sistemų (angl. complex dynamic systems) požiūrio rėmuose, kurie akultūraciją apibūdina kaip nuolat kintančių ir tarpusavyje susijusių veiksmų visumą (Abacioglu et al., 2023). Pranešime pristatomas žvalgomasis tyrimas, kuriame šio požiūrio perspektyvos buvo išbandomos pasitelkiant tinklinę analizę (Borsboom et al., 2021).

Metodika. Šiame tyrime analizuoti 2006-ųjų metų tarptautinio tyrimo ICSEY duomenys (International Comparative Study of Ethnocultural Youth; ICSEY team et al., 2006). Į analizę

įtraukta vietnamiečių kilmės tautinė mažuma Australijoje, kurią sudarė 260 paauglių nuo 13 iki 18 metų ($M = 15,30$; $SD = 1,63$), iš kurių 66,2% buvo mergaitės. Iš specialiai sudaryto Imigrantų paauglių klausimyno (angl. Immigrant Adolescent Questionnaire; Berry et al., 2006) 20 kintamųjų tinklinėje analizėje buvo sugrupuoti į šešias sritis: kognityvinę, emocinę, socialinę, mokyklos, pasitenkinimo gyvenimu bei asmeninių ir kontekstinių veiksmų sritis. Tinklinė analizė atlikta su EBICglasso metodu (Foygel & Drton, 2010) bei papildoma kintamųjų centriškumo analize.

Rezultatai. Apskaičiuotas tinklas išryškino pasitikėjimą savimi, vietinės kalbos įgūdžius bei depresijos simptomus kaip didžiausią centriškumą turinčius veiksmus tyrinėjamame akultūracijos procese. Jaučiama diskriminacija, prisitaikymas mokykloje ir probleminis elgesys mokykloje turėjo stipriausią ryšį su pasitenkinimu gyvenimu.

Diskusija. Nors žvalgomoji tyrimo forma kartu su ribotai ištirtais raidos kontekstais neleidžia daryti tvirtų interpretacijų, sudėtingų dinamiškų sistemų požiūris šiame tyrime padėjo įsigilinti į akultūracijos procesų daugialypiškumą. Gautos įžvalgos į empiriškai svarbiausius kontekstus ir veiksmus atveria intervencijų galimybes, o šis požiūris ir atitinkama metodika gali būti prasmingai įtraukti tiriant ir kitas kultūras ar kitus procesus.

Darbo vadovė: dr. Ceren Su Abacioglu, University of Amsterdam, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Department of Psychology

Raktiniai žodžiai: akultūracija, raidos procesai, sudėtingos dinamiškos sistemos, tautinės mažumos, tinklinė analizė

SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ PSICHOLOGINĖ SAVIJAUTA: ATJAUTOS NUOVARGIS IR PROFESINIS PASITENKINIMAS

Gaila Matulytė

Vilniaus universitetas Psichologijos institutas Psichotraumatologijos centras

Įvadas. Socialiniai darbuotojai kasdien dirba labai svarbų ir pasiaukojantį darbą rūpindamiesi socialiai pažeidžiamais ir su įvairiais iššūkiais susiduriančiais asmenimis. Socialinių darbuotojų patiriama įtampa dėl darbo krūvio, aukštas streso lygis, perdegimas yra susiję su prasta psichologine sveikata (McFadden et al., 2019). Šiuos specialistus veikia ne tik sudėtingos organizacinės sąlygos: biurokratiniai iššūkiai, darbuotojų trūkumas ar neigiamas visuomenės požiūris, bet neretai socialiniams darbuotojams, dirbantiems su traumas patiriančiais klientais, kyla antrinio trauminio streso rizika (Quinn et al., 2019). Taip pat pastebima, jog pagalbą teikiantys specialistai jaučia pasitenkinimą savo darbu (Ondrejková & Halamová, 2022). Lietuvoje nėra duomenų apie socialinių darbuotojų psichologinę savijautą, patiriamą atjautos nuovargį ar dėl atjautos kylantį pasitenkinimą.

Tyrimo tikslas - išsiaiškinti socialinių darbuotojų atjautos nuovargio ir pasitenkinimo, perdegimo, antrinio potrauminio streso ir savijautos sąsajas bei palyginti šiuos rodiklius tarp dirbančių su suaugusiais ir su vaikais. Darbo vadovė doc. dr. P. Želvienė.

Metodika. Tyrimas yra VU Psichotraumatologijos centro mokslinių tyrimų projekto „Socialinių darbuotojų psichologinė savijauta: rizikos ir apsauginiai veiksniai“ dalis, kuriam atlikti gautas tyrimų etikos leidimas. Šiame tyrime analizuoti 200 dalyvių duomenys. 96,5% dalyvių buvo moterys nuo 20 iki 70 m. ($M=43,7$, $SD=10,38$). Instrumentai: Profesinio gyvenimo kokybės skalė ProQOL-5 (Stamm, 2010) ir Pasaulio sveikatos organizacijos Geros savijautos rodiklis PSO-5 (WHO-5).

Rezultatai. Gautos reikšmingos teigiamos sąsajos tarp antrinio trauminio streso ir perdegimo ($r=0,64$, $p<0,001$), profesinio pasitenkinimo ir geros savijautos ($r=0,51$, $p<0,001$) ir neigiamas ryšys tarp perdegimo ir geros savijautos ($r=-0,53$, $p<0,001$) bei tarp perdegimo ir dėl atjautos kylančio pasitenkinimo ($r=-0,64$, $p<0,001$). Nustatyti reikšmingi skirtumai tarp dirbančių su suaugusiais ir su vaikais. Pastarieji nurodė patiriantys daugiau perdegimo ir antrinio potrauminio streso požymių. Svarbus apsauginis veiksnys – socialiniams darbuotojams teikiama organizacinė parama: kuo aukštesniu balu socialiniai darbuotojai 10-ties balų skalėje subjektyviai vertino organizacinę paramą ($M=7,88$, $SD=2,81$), tuo žemesnis buvo jų perdegimo rodiklis ($r=-0,371$, $p<0,001$), žemesnis patiriamas antrinis trauminis stresas ($r=-0,225$, $p<0,001$) bei geresnė savijauta ($r=0,269$, $p<0,001$).

Raktiniai žodžiai: Atjautos nuovargis, dėl atjautos kylantis pasitenkinimas, perdegimas, gera savijauta, socialiniai darbuotojai.

„MIRĖS ASMENINIAME GYVENIME TAMPU IŠMINTINGESNIS PAGALBOJE KITAM“: PSICHOTERAPEUTŲ ARTIMŲJŲ NETEKČIŲ PATYRIMO REIKŠMĖ DARBE SU PSICHOTERAPIJOS KLIENTAIS

Elena Monkevičiūtė, dr. Marija Vaštakė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Klinikinės psichologijos katedra

Pranešime pristatoma psichoterapeutų netekčių artimoje aplinkoje patyrimo reikšmės tema jų terapiniame darbe. Šis klausimas kol kas nepakankamai atskleistas ir tyrinėtas pasaulyje, o Lietuvoje vis dar nebuvo keliamas. Paradoksaliau yra tai, kad psichoterapeutas, išgyvendamas krizes, lig šiol nėra įdomus mokslinių tyrimų objektas, kol kas tyrėjus daugiausia domina tai, kiek psichoterapeutas efektyviai dirba, koks yra jo atliekamos psichoterapijos efektyvumas, o kaip jis jaučiasi po krizinių išgyvenimų ir kaip tai atsiliepia jo darbui, lieka šešėlyje. Taigi šiame straipsnyje pristatomo tyrimo tikslas – atskleisti ir sistemiškai aprašyti psichoterapeutų netekčių artimoje aplinkoje patyrimo reikšmę jų darbui su psichoterapijos klientais. Tyrimui pasirinkta kokybinė tyrimo strategija, duomenys buvo rinkti naudojant giluminį pusiau struktūruotą interviu ir analizuojami teminės analizės metodu. Tyrime dalyvavo septyni psichoterapeutai, patyrę artimojo netektį psichoterapinio darbo laikotarpiu. Tyrime buvo išskirtos trys temos ir septynios potėmės, atskleidžiančios psichoterapeutų patirčių daugiasluoksniškumą jų psichoterapiniame darbe. Nors visi psichoterapeutai vienaip ar kitaip integravo artimojo netektį ir jautėsi asmeniškai paaugę, ji neabejotinai paliko pėdsaką jų terapiniame darbe ir buvo išgyvenama kaip asmeniniai ir profesiniai iššūkiai. Autorių nuomone, šis tyrimas mažina mokslines spragas teorinėje literatūroje bei prisideda psichoterapijos praktikoje, ragindamas atkreipti dėmesį į psichoterapeutų krizinių išgyvenimų subjektyvias patirtis ir jų įprasminimą psichoterapinės praktikos kontekste.

Raktiniai žodžiai: psichoterapeutų netekčių patyrimas, gedulas, psichoterapijos procesas.

MOTERYS KLIMAKTERINIU LAIKOTARPIU: MENOPAUZĖS SIMPTOMŲ, MIEGO IR GYVENIMO KOKYBĖS SĄSAJOS

Emilija Naraškevičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos katedra

IVADAS: Klimakterinis laikotarpis trunkantis daugeliui moterų net trečdalį gyvenimo, yra dažnai susijęs su ženkliai sumažėjusia gyvenimo kokybe (Kravceva, 2021). Tai neretai

apima įvairius psichologinius, fizinius, seksualinius sunkumus (Juostė, 2023) bei miego kokybės prastėjimą (Meškauskas, 2016; Yoo, 2007). Darbo autorės žiniomis Lietuvoje trūksta tyrimų, nagrinėjančių miego, gyvenimo kokybės ir menopauzės simptomų sąsajas klimakteriniu laikotarpiu. Siekiant padėti moterims klimakteriniu laikotarpiu gerinti ar išlaikyti savo gyvenimo kokybę, pirmiausia svarbu atrasti veiksnius susijusius su jų gyvenimo kokybės prastėjimu. Tyimo tikslas - atskleisti menopauzės simptomų, miego ir gyvenimo kokybės sąsajas skirtingų klimakterinio laikotarpio periodų metu.

METODIKA: Tyime dalyvavo 122 tiriamosios nuo 37 iki 65 metų amžiaus. Tyrimui atlikti buvo sukurta anketa, kurią sudarė bendrajai informacijai apie tiriamąsias surinkti skirti klausimai, su menopauze susijusios gyvenimo kokybės klausimynas (Hildtch et al., 1996) bei Pitsburgo miego kokybės indeksas (Buysse et al., 1989).

REZULTATAI: Gyvenimo kokybės ir menopauzės simptomų sričių sąsajos: gyvenimo kokybė tarp moterų postmenopauzėje buvo stipriai susijusi su vazomotoriniais ($r=0,79$; $p\leq 0,01$), psichosocialiniais ($r=0,75$; $p\leq 0,01$) bei fiziniais ($r=0,79$; $p\leq 0,01$) simptomais; tarp moterų perimenopauzėje stipriai siejosi tik su psichosocialiniais simptomais ($r=0,84$; $p\leq 0,01$); tarp moterų premenopauzėje stipriai siejosi su psichosocialiniais ($r=0,87$; $p\leq 0,01$) ir fiziniais ($r=0,85$; $p\leq 0,01$) simptomais. Miego kokybės ir menopauzės simptomų sričių sąsajos: miego kokybė tarp moterų postmenopauzėje siejosi vidutinio stiprumo ryšiu su fiziniais ($r=0,52$; $p\leq 0,05$) ir psichosocialiniais ($r=0,44$; $p\leq 0,01$) simptomais; tarp moterų perimenopauzėje silpnu ryšiu siejosi su fiziniais simptomais ($r=0,27$; $p\leq 0,01$); tarp moterų premenopauzėje siejosi vidutinio stiprumo ryšiu su vazomotoriniais ($r=0,35$; $p\leq 0,01$), psichosocialiniais ($r=0,35$; $p\leq 0,01$) ir seksualiniais ($r=0,53$; $p\leq 0,05$) simptomais. Miego ir gyvenimo kokybės sąsajos: Moterų esančių post- ($r=0,37$; $p\leq 0,05$) ir premenopauzėje ($r=0,49$; $p\leq 0,01$) miego ir gyvenimo kokybė pasižymi vidutinio stiprumo ryšiu, o tarp moterų perimenopauzėje šis ryšys neatsiskleidė ($p>0,05$).

IŠVADOS: Klimakteriniu laikotarpiu gyvenimo ir miego kokybė glaudžiausiai siejasi su psichosocialiniais ir fiziniais simptomais. Tad siekiant suprasti kaip klimakteriniu laikotarpiu kinta moterų gyvenimo kokybė ir kas tam pokyčiui gali turėti įtakos pirmiausia būtų galima siūlyti pažvelgti į priežastinius psichosocialinių, fizinių simptomų ryšius su gyvenimo ir miego kokybe, ypatingai tarp moterų postmenopauzėje.

Raktažodžiai: menopauzė, klimakterinis laikotarpis, miego kokybė, gyvenimo kokybė, menopauzės simptomai

KAJ GALIME SUŽINOTI IŠ ŠIUOLAIKINIŲ MOKSLINIŲ TYRIMŲ APIE VAIKŲ, PATIRIANČIŲ POTRAUMINĮ STRESĄ, KASDIENIO FUNKCIONAVIMO SUNKUMUS?

Ema Pakeltytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas

Įvadas. Mokslinių tyrimų duomenys leidžia Lietuvoje gyvenančius vaikus priskirti prie individų, dažnai patiriančių potencialiai trauminius įvykius, kurių paplitimas gali svyruoti nuo 71,9 % iki 80 % (Domanskaitė et al., 2009; Kazlauskas et al., 2020). Patirtas trauminis įvykis paaugliui gali sukelti emocinių ir elgesio sunkumų (Wethington et al., 2008), paskatinti išsivystyti potrauminio streso sutrikimą (PTSS), kompleksinio potrauminio streso sutrikimą (KPTSS) (Kazlauskas et al., 2024). 17,5% Lietuvos paauglių, patyrusių bent vieną potencialiai trauminį įvykį, patenka į PTSS arba į KPTSS rizikos grupę (Kazlauskas et al., 2024). Šių sutrikimų simptomai siejami su įvairiais paauglių kasdienio funkcionavimo sunkumais, tyrimuose dažnai įvertinamais skirtingai (Shapira et al., 2024). Žvelgiant į vaikų kasdienį funkcionavimą, kaip į multidimensinį konstrukta (WHO, 2007), galima daryti

prielaidą, kad yra reikalingas specifinis matavimo instrumentas. Jo sukūrimui gali padėti išsami mokslinės literatūros apžvalga, leisianti konceptualizuoti įvertinimo instrumentų kontekstą. Šio darbo tikslas - sistemiškai išnagrinėti vaikų, esančių PTSS ar KPTSS rizikoje, kasdienio funkcionavimo sunkumų įvertinimo instrumentus. Mokslinio darbo vadovė doc. dr. P. Želvienė, VU Psichotraumatologijos centras.

Metodika. Sisteminė literatūros paieška atlikta vienoje duomenų bazėje PubMed, 2024 m. gruodžio mėn. - 2025 m. sausio mėn. Publikacijų įtraukimo kriterijai: (1) originalūs ir laisvai prieinami, publikuoti anglų ir lietuvių kalbomis, (2) nuo 2021 m. sausio 1 d., (3) nagrinėjamas vaikų ir paauglių (0-18 m.), kurie yra PTSS ar KPTSS rizikoje, kasdienis funkcionavimas, (4) pateikiamas kasdienio funkcionavimo vertinimas. Paieška pateikė 1569 mokslinių straipsnių. Į galutinę analizę įtraukta 15 publikacijų.

Rezultatai. Vaikų, esančių PTSS ar KPTSS rizikoje, kasdienio funkcionavimo sunkumai tyrimuose vertinami įvairiai: į sutrikimo matavimo instrumentą įtraukiant papildomą skalę ar pasitelkiant atskirą instrumentą (dažniausiai naudojamas Galių ir sunkumų klausimynas) (Elliott et al., 2021, Veronese et al., 2024). Tyrimai atskleidžia vaikų kasdienio funkcionavimo sunkumų įvertinimo iššūkius ir išsamaus instrumento reikalingumą.

Išvados. Sisteminė apžvalga išryškino specifinio instrumento poreikį, kuris apimtų išsamų vaikų, esančių PTSS ar KPTSS rizikoje, kasdinių sunkumų įvertinimą.

Raktiniai žodžiai: Vaikai, PTSS, KPTSS, kasdienis funkcionavimas.

NUOTOLINIŲ KONSULTACIJŲ VEIKSMINGUMO IR ANKSTYVO NUTRAUKIMO VEIKSNIŲ TYRIMAS

Paulina Paškevičiūtė, dr. Alfredas Laurinavičius, dr. Neringa Grigutytė, dr. Jonas Eimontas
*Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Klinikinės
psichologijos katedra*

Įvadas. Literatūroje galima rasti tyrimų, įrodančių nuotolinių konsultacijų veiksmingumą (Dumarkaite et al., 2023; Hedman-Lagerlöf et al., 2023), tačiau vis dar lieka nemažai neatsakytų klausimų apie šio proceso ypatumus – psichologo ir kliento įsitraukimo į konsultacijas lygį bei jų terapinio bendradarbiavimo stiprumą. Trūksta žinių ir apie ankstyvo konsultacijų nutraukimo mastą bei priežastis. Taip pat svarbu įvertinti, kokie klientų asmeniniai veiksniai yra susiję su psichologinio konsultavimo internetu veiksmingumu ir įsitraukimu į konsultacijas. Šio tyrimo tikslas – ištirti nuotolinio konsultavimo efektyvumo ir ankstyvo nutraukimo veiksnius.

Metodika. Tyrimo dalyviais numatomi internetinės platformos <https://www.pasikalbek.lt/> klientai ir juos konsultuojantys psichologai. Planuojama, kad per numatytą laikotarpį tyrime dalyvaus ne mažiau kaip 200 klientų ir juos konsultuojančių psichologų. Numatoma atlikti kartotinius matavimus prieš pirmą konsultaciją, ir po 1,2,3,5,10 konsultacijų. Instrumentai: Didžiojo penketo klausimynas-2 (BFI-2; Soto & John, 2017), Depresijos, nerimo ir streso klausimynas (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995), Milvokio lūkesčių dėl terapijos skalė (MPEQ-B; Normberg et al., 2011), Terapinio bendradarbiavimo skalė (WAI; Hatcher & Gillaspay, 2006), Terapeuto tikėjimo skalė (THCS); Bartholomew et al., 2020) ir tyrėjų parengti klausimai.

Rezultatai. Esamu momentu yra atliktas pilotinis tyrimas ir atliktos korekcijos. Nustatyta, kad dažniausiai konsultacijos yra nutraukiamos darbo su psichologu pradžioje: po pirmos konsultacijos tolesnį darbą nutraukia 36 proc. dalyvių, po antros 16 proc. dalyvių, o po trečios

9 proc. dalyvių. Pilotinio tyrimo metu (N =22) buvo įvertintos instrumentų psichometrinės charakteristikos, kurios buvo tinkamos.

Diskusija. Pagrindinio tyrimo duomenys yra renkami, tačiau yra tikimasi, kad rezultatai atitiks jau atliktų tyrimų, kuriuose buvo vertinami su klientu ir psichologu susiję terapiniai veiksniai, tendencijas (Kaiser et al., 2020; Tschuschke et al., 2020). Šiame tyrime tikimės aptikti ankstyvų konsultacijų veiksmingumo bei ankstyvo nutraukimo ryšį su santykiu su psichologu, kliento lūkesčiais bei asmenybės bruožais, psichologinės savijautos kaita, psichologo lūkesčiais ir kliento bei psichologo terapinio aljanso suvokimu. Tyrimas yra finansuojamas LMT (P-MIP-24-136).

Raktiniai žodžiai: nuotolinis konsultavimas, veiksmingumas, ankstyvas nutraukimas.

MELAS PSICHOTERAPIJOS PROCESE: PSICHOTERAPIJOS KLIENTŲ PERSPEKTYVA

Sandra Paulauskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Kliento melas psichoterapeutui gali paveikti terapijos procesą ir terapinį santykį, todėl itin svarbu geriau suprasti šį fenomeną, juolab kad panašaus pobūdžio tyrimų Lietuvoje neaptikta. Pasaulyje dažniausios tyrimų kryptys – nesąžiningumo rūšys, motyvai, temos, pasekmės terapijai (Blanchard & Farber, 2016), daugiau randama kiekybinių tyrimų šia tema. Tyrimo tikslas – atskleisti, išanalizuoti ir aprašyti kliento melavimo psichoterapijos procese patyrimą.

Metodika. Tyrime dalyvavo 6 ilgalaikės psichoterapijos klientės, amžius – nuo 27 iki 39 m. Tyrimo duomenys surinkti pusiau struktūruoto giluminio interviu būdu, jie buvo analizuoti indukcinės teminės analizės būdu pagal Braun ir Clarke (2006).

Rezultatai ir išvados. Išanalizavus tyrimo duomenis buvo išskirtos šios 5 tyrimo dalyvių patyrimą atskleidžiančios temos: Kankinančios reakcijos į savo melą; Siekiu save apsaugoti; „Pati burna meluoja“; Melas kaip vagystė; Melas turi prasmę. Melavimą savo psichoterapeutėms klientės patiria kaip nemalonių jausminių išgyvenimų, varginančių kūno pojūčių ir kamuojančių minčių visumą. Melavimo, kaip siekio save apsaugoti, patyrimas atsiskleidžia per: tai, jog nesaugus terapinis santykis skatina klientės meluoti; bandymus melu kontroliuoti situaciją / procesą; mėginimus melu apsaugoti save nuo etiketės, diagnozės, statuso ir terapeutų neigiamo vertinimo bei nepriėmimo; terapeutų „baudimą“ melavimu; savivertės saugojimą melu, nusistatant sau vidinį pažadą susiimti artimiausiu metu ateityje – tokiu atveju dabarties melas kol kas tartum „nesiskaito“, nes jau visai tuoj bus padaryta tai, apie ką klientės melavo – taip melas jau visai tuoj virs tiesa. Melavimo pradžią klientės dažnai patiria kaip tam tikrą savaeigį, automatinį, ne visai valdomą, apgalvotą ar sąmoningą procesą, kuris tiesiog kažkaip „gavosi“. Klientės melavimą taip pat patiria kaip savęs bei terapeutų apvogimą nuo galimos naudos ir terapinio proceso nuskurdinimą. Tačiau kartu pastebi, kad melavimas psichoterapijos metu yra kaip mažas jų realaus gyvenimo atspindys, taip pat bando išvelgti melavimo svarbą terapijos eigai, savirefleksijai. Tyrimo rezultatai gali papildyti tiek teorinę literatūrą apie melo fenomeną psichoterapijos procese, tiek padėti psichoterapeutams bei supervizoriams praktikai labiau suprasti savo klientus.

Tyrimo vadovė – dr. Marija Vaštakė, Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Raktiniai žodžiai: melas, psichoterapijos procesas, klientų perspektyva, teminė analizė.

LGBTQ+ ASMENŲ SOCIALINIO SAUGUMO VERTINIMO KRITERIJAI: SISTEMINĖ LITERATŪROS APŽVALGA

Klaidas Aretas Petručionis, Rasa Katinaitė, Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė
Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Dėl heteronormatyvumo paplitimo net ir LGBTQ+ teises užtikrinančiose visuomenėse LGBTQ+ asmenys dažnai susiduria su neigiamu išankstiniu nusistatymu, dėl kurio nesijaučia saugūs (Casey et al., 2019; Diamond & Alley, 2022; FRA, 2023; Herek, 2009) ir nuolat vertina situacijos socialinį saugumą (Baker & Lucas, 2017; Barnard et al, 2023). Net ir vienkartinis diskriminacijos patyrimas yra pakankamas padidinto nesaugumo jausmo susiformavimui, kuris gali būti sumažintas tik pastebėjus konkrečius ženklus, simbolizuojančius vietos saugumą LGBTQ+ asmenims. Taigi, **šiuo tyrimu siekiama** susisteminti, kokiais kriterijais remiasi LGBTQ+ asmenys vertindami situacijos socialinį saugumą.

Metodas. Atlikta sisteminė literatūros apžvalga 5 duombazėse, naudojant paieškos formulę, apimančią raktažodžius „social safety“, „safe“, „safety sign“ ir įvairius terminus, apibūdinančius LGBTQ+ tapatybę (pavyzdžiui, „sexual minorit“, LGBT*, transgender). Jos metu rasti 5269 moksliniai straipsniai, iš kurių 362 įtraukti į pirminę visateksčių analizę. Tikslus galutinei analizei atrinktų straipsnių skaičius bus pristatomas konferencijoje. Straipsniai įtraukti, jei (1) tyrimo dalyviai yra LGBTQ+ asmenys, (2) šaltinis yra visatekstis, recenzuotas, empirinis ir (3) parašytas anglų kalba. Taipogi tyrime nagrinėjamas bent vienas iš šių aspektų: (4) kaip LGBTQ+ asmenys socialinę situaciją suvokia kaip saugią jiems, (5) ženklai, kuriais remiantis LGBTQ+ asmenys vertina socialinės situacijos saugumą, (6) kaip LGBTQ+ asmenys apibrėžia situacijos socialinį saugumą.

Preliminarūs rezultatai. Ieškota informacijos apie fizinius saugumo atributus ir kitų žmonių bei vietos saugumo ženklus. Preliminari analizė rodo, kad LGBTQ+ asmenys dažnai išskiria atributiką su vaivorykštės spalvomis kaip fizinį socialinio saugumo ženklą. Su teigiamu LGBTQ+ asmenų socialinio saugumo vertinimu susijęs turinys, vaizduojantis LGBTQ+ asmenis, jiems skirtos vietos, įvardžiai prie pašnekovo vardo. Buvimas tarp kitų LGBTQ+ asmenų, pageidaujamo vardo ir įvardžių pasiteiravimas, įtraukios kalbos vartojimas ir LGBTQ+ asmenų palaikymas taip pat yra svarbūs socialinio saugumo ženklai LGBTQ+ asmenims.

Išvados. Susisteminus empirinių tyrimų duomenis buvo išskirtos aiškos ir tarp LGBTQ+ asmenų atsikartojančios fizinių ženklų ir kitų žmonių bruožų bei elgesio kategorijos, kuriomis remdamiesi LGBTQ+ asmenys vertina situacijos socialinį saugumą.

Raktiniai žodžiai: LGBTQ+; socialinis saugumas; sisteminė literatūros apžvalga.

DEVINTOS KLASĖS MOKINIŲ SAVIREGULIUOTO MOKYMOSI, SUVOKTOS MOKYTOJO SĄVEIKŲ SU MOKINIAIS KOKYBĖS IR MATEMATIKOS PASIEKIMŲ SĄSAJOS

Jūratė Petrulienė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Matematikos mokymasis – daug iššūkių mokiniams keliantis mokomasis dalykas. Pastarąjį dešimtmetį stebimos Lietuvos mokinių matematikos pasiekimų mažėjimo tendencijos, todėl kyla poreikis labiau suprasti, kokie veiksniai susiję su matematikos rezultatais. Pagrindinis darbo tikslas – ištirti devintokų savireguliuoto mokymosi, mokytojo sąveikų su mokiniais kokybės ir matematikos pasiekimų sąsajas.

Metodika. Šiame tyrime naudojami projekto „Veiksmingo mokymo(si) paieška: Kliūčių mokytis matematikos psichologinio mechanizmo analizė (DoIT2)“ (projekto vadovė S. Raižienė) duomenys. Iš viso analizuojami surinkti 500–tų devintos klasės mokinių duomenys, kurie buvo renkami 2023/2024 m. m. rudenį tyrimui paruošta popierine anketa. Šio darbo autorė prisidėjo prie projekto „DoIT2“ 1-ojo ir 2-ojo etapų vykdymo. Tyrimo konstruktyvų vertinimui buvo naudojami projekto „DoIT2“ teiginiai, tačiau iš jų buvo konstruojamos naujos skalės:

- Savireguliuotas mokymasis buvo operacionalizuotas remiantis P. R. Pintrich modeliu ir Vandevelde ir kt. sudarytu instrumentu, matuojant motyvaciją, saviveiksmingumą ir metakognityvines strategijas.

- Mokytojo sąveikų su mokiniais kokybės konstruktas buvo operacionalizuotas remiantis R. C. Pianta ir kitų tyrėjų sukurtu Mokymo per sąveikas modeliu, vertinant Emocinę paramą ir Paramą mokantis.

Taip pat buvo nustatomi matematikos pasiekimai pagal matematikos 9 klasės I pusmečio vertinimus bei surinkti demografiniai duomenys: mokinių lytis, amžius ir mokyklos vietovė.

Statistinė duomenų analizė buvo atlikta su IBM SPSS 27 programa. Skalių sudarymui buvo atliktos tiriančioji ir patvirtinančioji faktorių analizės, o skaičiavimams buvo naudoti parametriniai statistinės analizės metodai: Pearson koreliacijos, Student t–testas, ANOVA metodas, daugialypė tiesinė regresija bei regresiniai mediaciniai modeliai su Process įskiepiu.

Rezultatai. Kuo stipresnę emocinę ir paramą mokantis teikia matematikos mokytojai, tuo labiau devintos klasės mokiniai reguliuoja savo matematikos mokymąsi ir tuo aukštesni jų matematikos pasiekimai. Be to, tyrimo rezultatai parodė, kad savireguliuotas mokymasis yra ryšio tarp mokytojo sąveikų su mokiniais kokybės ir matematikos pasiekimų mediatorius.

Išvados. Tiek paties mokinio savireguliuotas mokymasis, tiek mokytojo parama yra itin svarbūs mokinių matematikos pasiekimams.

Raktiniai žodžiai: savireguliuotas mokymasis, mokytojo emocinė parama, mokytojo parama mokantis, matematikos pasiekimai.

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ TIKĖJIMAS SVEIKATOS SĄMOKSLO TEORIJOMIS, SAVIREGULIACIJA IR SU SVEIKATA SUSIJĘS ELGESYS

Greta Puzaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas

Sąmokslų teorijos pateikia alternatyvius reikšmingų įvykių paaiškinimus, įtvirtinant požiūrį, jog už jų slypi slapti individų ar grupių planai (Mahl et al., 2022). Jos turi įtakos sveikatai – susidūrimas su sąmokslų teorijomis sumažina skiepijimąsi (Jolley & Douglas, 2014), pasitikėjimas jomis medijuoja požiūrio į ŽIV testavimą ir prevencinio saviveiksmingumo ryšį. Saviveiksmingumas ir kiti savireguliacijos komponentai vaidina svarbų vaidmenį asmens sveikatai – paveikia kasdienius, sveikatai palankius pasirinkimus, ar ligų gydymą. Pacientų savarankiškas gebėjimas patiems reguliuoti gydymo režimą tampa vis svarbesnis – siekiant sumažinti ligoninių apkrovą, įvairių ligų gydymas pereina nuo stacionarinės priežiūros prie savikontrolės (Leventhal ir kt., 2016). Tad tyrimai pagilinantys sveiko elgesio supratimą tampa vis labiau svarbesni individo ir valstybės mastu. Šio tyrimo tikslas – įvertinti tikėjimo sveikatos sąmokslų teorijomis ryšį su sveikata susijusiu elgesiu ir su savireguliacija.

Šiame tyrime dalyvavo 178 tiriamieji (133 moterys (74,7%) ir 41 vyras (23%)), kurių amžius svyravo nuo 18 iki 29 metų ($M = 21,9$; $SD = 2,87$). Tyrimo dalyviams buvo pateikta Pasitikėjimo sveikatos sąmokslu teorijomis instrumentas (Cronbach $\alpha = 0,91$), Trumpasis savireguliacijos klausimynas (Carey, Neal & Collins, 2004) (Cronbach $\alpha = 0,91$), Gyvenimo būdo klausimynas (Pukinskaitė ir Žentelytė, 2014) (Cronbach $\alpha = 0,87$) ir demografinių klausimų anketa. Rezultatų analizė parodė, kad didmiesčio gyventojai sąmokslu teorijomis pasitiki mažiau nei miestų ir kaimų gyventojai ($t(176) = -2,23$, $p = 0,027$, $d = 0,34$). Tikėjimas su sveikata susijusiomis sąmokslu teorijomis yra susijęs su sveikesniu elgesiu ($r_p = 0,167$; $p < 0,05$), o toks elgesys yra susijęs su didesne savireguliacija ($r_p = 0,391$; $p < 0,001$). Atlikta daugialypė regresinė analizė buvo statistiškai reikšminga ($F(2,175) = 18,860$, $p < 0,001$), $R^2 = 0,177$ – tiriamieji, tikintys sąmokslu teorijomis ir gebantys geriau reguliuoti save elgėsi sveikiau.

Nors tyrimas parodo, kad nepasitikėjimas institucijomis prisideda prie sveikesnių įpročių, tačiau tai gali užkirsti kelią pagalbos priėmimui medicininės krizės metu, kai pagalbą gali suteikti tik sveikatos apsaugos sistema.

Raktiniai žodžiai: Sąmokslu teorijos, savireguliacija, sveikata, su sveikata susijęs elgesys, saviveiksmingumas

PSICHIKOS SVEIKATOS STIGMOS MAŽINIMAS IR PSICHIKOS SVEIKATOS AMBASADORIŲ INICIATYVA „ŽVELK GILIAU“

Ramunė Račinskaitė

Klaipėdos universitetas, socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas, psichologijos katedra

2022 m. Higienos instituto Psichikos sveikatos iniciatyva buvo atliktas tyrimas, kuriuo siekta įvertinti stigmatizuojančias Lietuvos gyventojų nuostatas psichikos sveikatos srityje. Tyrimo rezultatai parodė, kad pusė Lietuvos gyventojų turi teigiamas nuostatas į psichikos sveikatos sutrikimų turinčius asmenis. 3 iš 4-ių pozityviai vertina kreipimąsi pagalbos patiemis susidūrus su psichikos sveikatos sunkumais. Nepaisant to, kad visuomenė tampa tolerantiškesnė psichikos sunkumų patiriančių asmenų atžvilgiu, tačiau psichikos sveikatos stigma Lietuvoje vis dar gaubia daug gyvenimo sričių-gyvenimą bendruomenėje, darbą, švietimą, sveikatos priežiūrą. Vis dar kyla sunkumų gebėti suprasti ir priimti psichikos sveikatos sutrikimus.

2023 m. balandžio mėn. Sveikatos apsaugos ministerija siekdama mažinti su psichikos sveikata susijusią stigmą, stiprinti palankias nuostatas į savo ar kitų žmonių psichikos sveikatą, pradėjo vykdyti psichikos sveikatos ambasadorių iniciatyvą „Žvelk giliau“. Ją vykdo koordinatoriai- psichikos sveikata besirūpinančios nevyriausybinių organizacijų ir valstybės, savivaldybės įstaigos skirtinguose miestuose. Jos buria savanorius- ambasadorius, turinčius psichikos sveikatos sunkumų ar sutrikimų patirties ar tokią patirtį išgyvenantį artimąjį bei norinčius dalytis savo savo patirtimi šioje srityje, siekiant skatinti visuomenę atvirai kalbėtis apie psichikos sveikatą. Ambasadorius dalyvauja diskusijose, susitikimuose, teminiuose įvairaus pobūdžio renginiuose, tiesioginėse transliacijose socialiniuose tinkluose, tinklalaidėse, duoda interviu radijo, pokalbių ir kitose laidose kalbėdamas apie asmeninę patirtį, apie psichikos sveikatą, inicijuoja pokalbius psichikos sveikatos ir stigmos mažinimo temomis mokyklose, universitetuose, darbovietėse.

Kol kas šios iniciatyvos veiksmingumo tyrimai dar nebuvo atlikti. Iniciatyva veikia nuo 2023 m. 2025 m. antroje pusėje planuojama pakartoti tyrimą apie stigmatizuojančias Lietuvos gyventojų nuostatas psichikos sveikatos srityje. Šia iniciatyva siekiama iki 2030-ųjų sumažinti stigmines nuostatas į psichikos sveikatą 5proc. (nuo 61,7 proc. iki 56,7 proc.) Po

gyvų susitikimų su ambasadoriais žmonės teigė, kad programa padeda geriau suprasti asmenis su psichikos sunkumais, sužinoti, kaip geriau pasirūpinti savo pačių sveikata. Šio pranešimo metu bus pasidalinta asmenine patirtimi būnant psichikos sveikatos ambasadore.

Raktiniai žodžiai: stigma; psichikos sveikata; ambasadorius; iniciatyva.

MOTERŲ SANTYKIO SU VAIKU PATYRIMAS PO PERSILEIDIMO

Ieva Rainytė

Mykolo Romerio universitetas, Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas, Psichologijos institutas

Ivadas. Persileidimai yra dažni, tačiau jų mastas bei efektas nėra pilnai suprantami kai kurių moterų, šeimos bei sveikatos priežiūros specialistų (Quenby et al. 2021). Tai itin daugialypė patirtis, sukelianti pokyčius ne tik moters viduje, bet ir ją supančioje aplinkoje bei savęs interpretavime. Vis labiau pripažįstama, jog neigiamos psichologinės ankstesnio persileidimo pasekmės tęsiasi ne tik po netekties, bet kartu yra jaučiamos ir vėlesniuose nėštumuose (Campillo et al., 2017). Šio tyrimo tikslas – atskleisti, kaip yra patiriamas ryšys su vaiku, mamai anksčiau turėjus persileidimo patirtį.

Metodika. Tyrime dalyvavo 5 reprodukcinio amžiaus moterys, kurios buvo patyrusios bent vieną persileidimą bei po to susilaukusios vaiko, kuriam tyrimo metu buvo 1 – 3 metai. Duomenims gauti naudotas pusiau struktūruoto interviu būdas. Gauti duomenys analizuoti pagal Braun ir Clarke (2006) išskirtus žingsnius.

Rezultatai. Atlikus duomenų analizę, atsiskleidė pagrindinės 4 metatemos: 1) ryšys su persileidimu; 2) ryšio kūrimas nėštumo metu; 3) santykis su vaiku tapus mama; 4) ryšio pokyčiai vaikui augant. Šias metatemas sudarė joms priklausančios potemės.

Išvados. Tyrimas parodė, jog persileidimo svarba nublanksta naujo nėštumo patirtyje. Dėmesys skiriamas persileidimo įtakai sekančiam nėštumui, tačiau ne pačios patirties išgyvenimui. Nėštumo metu jaučiama galimos mirties, džiaugsmo bei sužeidimo baimės. Vengiama ruoštis kūdikio atkeliavimui, slopinamas džiaugsmas ir motinystės fantazijos, dėmesys skiriamas vaisiaus sveikatos tyrimams ir suvokimui. Tuomet, tapus mama, motinystės pradžia yra suvokiama kaip sunki, buvimas su vaiku tampa varginantis. Atsiranda siekis tapti idealia mama. Tačiau vaikui augant ir pradedant atliepti mamą, buvimas su vaiku pradedamas suvokti kaip malonus.

Raktiniai žodžiai: Persileidimas, santykis su vaiku, santykio patyrimas.

VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ PSICHOLOGINĖS GEROVĖS IR PATIRTŲ SKYRYBŲ SĄSAJOS

Giedrius Rupšys

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Didžiosios Britanijos duomenimis, beveik pusė visų santuokų baigiasi skyrybomis (Office of National Statistics, 2025). O Europos Sąjungoje vien 2022 metais įvyko apie 735 tūkst. skyrybų, bet jos palietė mažiausiai du kartus daugiau individų – abu partnerius ir jų vaikus (Eurostat, 2025). Šis gana dažnas fenomenas siejamas su daugybe neigiamų pasekmių: pablogėjusia ekonomine gerove, prastėjančia fizine ir psichikos sveikata (Gray et al., 2011;

Raley & Sweeney, 2020; Sbarra & Whisman, 2022), didesniu mirtingumu (Sbarra & Whisman, 2022) bei mažesniu pasitenkinimu gyvenimu (Gray et al., 2011; Uğur & Aydınbakar, 2024). Nors vyresnio amžiaus asmenų skyrybos sudaro trečdalį visų skyrybų (Brown & Lin, 2022), ši grupė vis dar mažai tirta. Tyrimo tikslas - išnagrinėti ryšį tarp skyrybų ir psichologinės gerovės vyresnio amžiaus (50+) europiečių imtyje.

Tyrimo naudoti Europos sveikatos, senėjimo ir išėjimo į pensiją (SHARE) tyrimo aštuonių bangų duomenys. Imtis rinkta pasitelkiant sluoksniuotą tikimybinę atranką, užtikrinančią gerą imties reprezentatyvumą. Psichologinė gerovė buvo vertinama CASP-12 skale (Kneesebeck et al., 2005), pasižyminčia tinkamomis psichometrinėmis charakteristikomis (Oliver et al., 2021). Dėl imties dydžio skirtumo tarp lyginamų grupių bei geresnės šalutinių kintamųjų kontrolės buvo naudojama panašiausių atvejų analizė (angl. propensity score matching). Suradus panašiausius išsiskyrusius ir neišsiskyrusius asmenis, analizuoti 968-ių asmenų duomenys - 50% jų išsiskyrę, 53,6% moterys, vidutinis amžius $59,2 \pm 6,6$. Pasitelkus ANCOVA buvo lyginamas gerovės lygis tarp išsiskyrusių ir neišsiskyrusių grupių, kontroliuojant matavimo prieš skyrybas gerovės lygį.

Nustatyta, jog išsiskyrusiųjų ($M = 38,6$, $SD = 5,5$) psichologinė gerovė statistškai reikšmingai mažesnė nei neišsiskyrusiųjų ($M = 37,2$, $SD = 6,5$) ($F = 14,80$, $df = 1$, $p < 0,001$). Visgi, skyrybos paaiškina vos 2 % dispersijos ($\eta_p^2 = 0,02$), tad skyrybų efektas psichologinei gerovei yra laikytinas mažu (Cohen, 1988). Šie rezultatai patvirtina ankstesnius literatūros duomenis, jog skyrybos turi neigiamas pasekmes vyresnio amžiaus asmenims, tačiau padeda suprasti pokyčio dydį.

Raktiniai žodžiai: skyrybos, psichologinė gerovė, senėjimas, vyresnio amžiaus žmonės.

PRADINIŲ KLASIŲ VAIKŲ PATIRTO SMURTO, TĘSTINIO TRAUMINIO STRESO REAKCIJŲ IR AGRESYVAUS ELGESIO SĄSAJOS

Gabija Rutkūnaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Ivadas. Tyrimai rodo, kad smurtą patyrę vaikai dažniau elgiasi agresyviai (Holmes, 2013) ir didesnę tikimybę, kad suaugę patys gali tapti smurtautojais (McGrath et al., 2024). Vis dėlto, tyrimuose dažniausiai susitelkiama į pasibaigusį trauminį patyrimą, mažiau nagrinėjant besitęsiančio smurto poveikį. Gyvenant nesaugioje aplinkoje, vaikai gali patirti tęstinio trauminio streso reakcijas (Goral et al., 2021), kurios gali būti susijusios su dažnesniu agresyviu elgesiu (Pat-Horenczyk & Schiff, 2019). Šiuo tyrimu siekiama nustatyti pradinių klasių vaikų patirto smurto, tęstinio trauminio streso reakcijų ir agresyvaus elgesio sąsajas.

Tyrimo metodika. Tyrimo dalyvavo 132 vaikai nuo 8 iki 10 m. iš 4 valstybinių Lietuvos mokyklų (60,6 % mergaitės, amžius: $M = 9,20$, $SD = 0,46$). Tyrimo naudota smurto patirčių skalė (Hafstad & Augusti, 2019), Tęstinio trauminio streso skalė (Goral et al., 2021) ir Agresyvaus elgesio klausimynas (Orpinas & Frankowski, 2001), kuriuos vaikai pildė patys pamokos metu, dalyvaujant tyrėjams.

Rezultatai. Tyrimu nustatyta, kad 56,8 % vaikų patyrė bent vienos rūšies smurtą. Labiausiai paplitęs buvo psichologinis smurtas (38,6 %). Vaikai, patyrę psichologinį, fizinį ar seksualinį smurtą, intensyviau jautė tęstinio trauminio streso reakcijas nei tokio smurto nepatyrę. Psichologinį ar fizinį smurtą patyrę vaikai taip pat dažniau elgėsi agresyviai. Tęstinio trauminio streso reakcijų intensyvumas reikšmingai skyrėsi tarp 1 ir 4 smurto rūšių patyrusių vaikų grupių. Logistinė regresinė analizė atskleidė, kad stipresnės įniršio / išdavystės tęstinio trauminio streso reakcijos prognozavo priklausymą dažnai agresyviai besielgiančių vaikų grupei.

Išvados. Pradinių klasių vaikai, patyrę psichologinį ar fizinį smurtą, intensyviau jautė tęstinio trauminio streso reakcijas ir dažniau elgėsi agresyviai nei tokio smurto nepatyrę. Tęstinio trauminio streso reakcijos siejasi su vaikų agresyviu elgesiu, ypač įniršio / išdavystės reakcijos, kurios reikšmingai didina agresijos pasireiškimo tikimybę.

Raktiniai žodžiai: smurtas; tęstinio trauminio streso reakcijos; agresija; vaikai.

AR VIENIŠUMAS SUSIJĘS SU MIRTIES NERIMU TARP VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ?

Marija Sadychovaitė, dr. Justė Lukoševičiūtė-Barauskienė
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra

Išvadas. Vienišumas ir mirties nerimas tarp vyresnio amžiaus žmonių tampa vis aktualesniais visuomenės sveikatos iššūkiais, kadangi jie yra susiję su neigiamomis fizinėmis ir psichologinėmis sveikatos pasekmėmis. Pagrindinė problema ta, kad Lietuvoje trūksta empirinių tyrimų, analizuojančių šių reiškinių sąsajas, o užsienyje atliktuose tyrimuose pateikiami prieštaringi rezultatai. Taigi, šiuo tyrimu siekta ištirti vienišumo ir mirties nerimo sąsajas tarp vyresnio amžiaus žmonių.

Metodika. Tyrime dalyvavo 209 tiriamieji (atsako dažnis 73,3 proc.; amžius – $72,1 \pm 7,05$ metų). Iš jų 55 proc. moterų, 45 proc. vyrų. Taikyta anoniminė anketa, apklausiant asmenis iš bendrosios populiacijos. Anketą sudarė socialiniai-demografiniai klausimai, Vienišumo klausimynas (angl. *Loneliness Measure*) ir Mirties Nerimo Inventorius (angl. *Death Anxiety Inventory-Revised*; DAI-R). Vienmatėje duomenų analizėje skaičiuotos medianos ir tarpkvartiliniai intervalai. Dvimatėje duomenų analizėje naudotas Mann-Whitney, Kruskal-Wallis kriterijai bei Spearman koreliacijos koeficientas.

Rezultatai. Tiriamųjų vienišumo mediana – 2,5 balo (skalėje nuo 1 iki 5). Patiriamas vienišumas tarp vyrų ir moterų šiame tyrime nesiskyrė ($p=0,858$), nors literatūroje randami prieštaringi rezultatai. Pastebėta, kad našliai ir išsiskyrę žmonės jautė stipresnį vienišumo jausmą, palyginus su partnerį(-ę) turinčiais tiriamaisiais ($p<0,001$), ką patvirtina ir užsienio tyrėjai, partnerį laikydami svarbiausiu asmeniu vyresniame amžiuje. Su amžiumi jaučiamas vienišumas didėjo ($\rho=0,35$, $p<0,001$). Vertinant mirties nerimą, jo mediana siekė 47,0, skalėje nuo 17 iki 85. Didžiausią nerimą kėlė nepakankamas susitaikymas su mirtimi, o mažiausią - mintys apie mirtį. Skirtumai tarp lyčių nenustatyti ($p=0,825$), tačiau aukštesniu mirties nerimu pasižymėjo našliai, palyginus su partnerį(-ę) turinčiais tiriamaisiais ($p=0,002$), kas galimai kilo iš turėtos artimojo mirties patirties. Su amžiumi jaučiamas mirties nerimas didėjo ($p=0,006$), nors kiti mokslininkų darbai neranda sistemingų sąsajų. Analizuojant vienišumo ir mirties nerimo sąsajas nustatytas reikšmingas vidutinis teigiamas ryšys ($\rho=0,669$, $p<0,001$). Taigi, stipriau išreikštas vienišumas buvo susijęs su aukštesniu mirties nerimu.

Išvada. Tyrimo dalyviai pasižymėjo vidutiniškai išreikštu vienišumu ir kiek aukštesniu mirties nerimo lygiu. Šie rodikliai nepriklausė nuo lyties, bet buvo stipriau išreikšti tarp vyresnio amžiaus senjorų. Stebėta, kad mirties nerimas būdingesnis labiau vienišiemis senjorams.

Raktiniai žodžiai: vienišumas, mirties nerimas, vyresnio amžiaus žmonės

POKALBIŲ ROBOTU PAREMTA PSICHOLOGINĖ PROGRAMA STRESĄ PATIRIANČIAM JAUNIMUI: VEIKSMINGUMO TYRIMO REZULTATAI

Ramunė Serapinė, Livija Žiemienė, Adomas Gražinis, dr. Austėja Dumarkaitė
Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Išvadas. Jauno suaugusiojo amžiaus tarpsnis (18-25 m.) pasižymi sparčia socialine, emocine ir kognityvine raida bei kitais natūralios raidos pokyčiais, kurie gali kelti sunkumų (Arnett, 2000). Iki 25 metų net 62,5 % asmenų susiduria su psichikos sunkumais (Solmi et al., 2022), dažniausiai - stresu, nerimu, depresija (Ramón-Arbués et al., 2020). Skaitmeninės programos vis dažniau tampa svarbiu pagalbos ir informacijos šaltiniu, praplečiančiu esamus psichologinės sveikatos stiprinimo būdus (Palačionytė ir kt., 2023). Šio tyrimo tikslas – įvertinti jaunų suaugusiųjų streso ir psichologinės gerovės pokyčius po pokalbių robotu teikiamos psichologinės programos bei pasitenkinimą tokia programa. Tyrimas yra platesnio VU Psichotraumatologijos centro projekto dalis.

Metodika. Tyrime dalyvavo 20 tyrimo dalyvių (amžius: $M(SD)=21,9 (2,02)$; 90% moterys); jie buvo atsitiktiniu būdu paskirti į intervencinę ($n = 10$) ir kontrolinę grupę ($n = 10$). Intervencinės grupės dalyviai naudojo pokalbių robotu teikiamą kognityvinę elgesio terapiją paremtą 10 sesijų programa, o kontrolinės - susipažinti su trumpa psichoedukacine medžiaga. Prieš ir po programos matuotas jaunų suaugusiųjų patiriamas stresas (K6; Kessler et al., 2002) ir psichologinė gerovė (PSO-5; WHO-5, 1998); taip pat vertintas pasitenkinimas programa.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, jog intervencinėje grupėje reikšmingai sumažėjo stresas ($p=0,010$; $d=0,941 [0,215; 1,635]$) ir padidėjo psichologinė gerovė ($p=0,009$; $d=-1,026 [-1,778; -0,239]$); kontrolinėje grupėje streso įverčiai reikšmingai nepakito ($p=0,057$), bet reikšmingai padidėjo psichologinė gerovė ($p=0,045$; $d=-0,670 [-1,300; -0,013]$). Tarpgrupiniai efektai nerasti. Programą kaip patrauklią vertino visi tyrimo dalyviai; iš jų 90% nurodė kaip naudingą ir aiškią naudotis. Po intervencijos pagerėjusią psichologinę sveikatą ir geresnį savęs pažinimą nurodė 70% dalyvių.

Išvados. Tyrimas parodė, kad pokalbių robotu teikiama psichologinė programa gali būti veiksmingas būdas mažinti jaunų suaugusiųjų stresą ir didinti psichologinę gerovę. Dauguma dalyvių programą vertino teigiamai. Tyrimo rezultatai papildė ribotą pokalbių robotais grįstų programų tyrimų lauką ir suteikia žinių apie jų veiksmingumą; poveikiui analizuoti reikalingi didesnės apimties tyrimai.

Raktiniai žodžiai: Jauni suaugusieji; Pokalbių robotas; Stresas; Psichologinė gerovė; Intervencinis tyrimas.

NUOSTATŲ HOMOSEKSUALIŲ VYRŲ IR HOMOSEKSUALIŲ MOTERŲ ATŽVILGIU SKIRTUMAI VERTINANT SKIRTINGOMIS NUOSTATŲ SKALĖMIS

Goda Skinkytė
Vytauto Didžiojo universitetas

Išvadas. Literatūroje išskiriama, jog visuomenės nuostatos homoseksualių vyrų ir homoseksualių moterų atžvilgiu laikui einant tampa vis palankesnėmis. Vis dėlto, nuostata yra sudėtingas ir daugialypis reiškiny, tad pastebima, kad šis matomas pokytis ne visuomet parodo realų neigiamų nuostatų pokytį teigiamesnių link. Galima pastebėti, jog nuostatos, grindžiamos įsitikinimais apie homoseksualumo biologinius ar moralinius aspektus, tampa vis rečiau pastebimos, ypač viešose diskusijose šia tema, todėl svarstoma apie nuostatų homoseksualių asmenų atžvilgiu pokytį mažiau neigiamų link. Tačiau vis dažniau išryškėja

visuomenės nepritarimas homoseksualių asmenų teisėms ar jų socialinės lygybės siekiui, kas leidžia kalbėti apie subtilesnes, bet vis dar neigiamas nuostatų formas. Vis dėlto, yra neaišku, kiek toks pasikeitimas yra susijęs su realiu nuostatų pokyčiu mažiau neigiamų link, ar kinta pačių nuostatų turinys, t. y. įgyja subtilesnes bei sunkiau pastebimas formas. Todėl šiame tyrime siekiama suprasti, kaip skirtingi nuostatų homoseksualių asmenų atžvilgiu matavimo instrumentai atspindi vyraujančias nuostatų tendencijas.

Metodikos. Tyrime dalyvavo 198 heteroseksualūs asmenys (61 vyras, 137 moterys), kurių amžiaus vidurkis – 29,37 (SN =10,421). Tyrime naudotos Šiuolaikinio homonegatyvumo (angl. *Modern Homonegativity Scale [MHS]*) (Morrison & Morrison, 2002) ir Nuostatų lesbiečių ir gėjų atžvilgiu (ATLG–S) (angl. *Attitudes toward Lesbians and Gay Men – Short Version [ATLG–S]*) (Herek, 1994) skalės. Taip pat, tiriamųjų klausta papildomų sociodemografinių klausimų.

Rezultatai. Nustatyta, kad tiriamieji reikšmingai stipriau nepitaria tiek homoseksualių vyrų, tiek homoseksualių moterų teisėms ir socialinei lygybei, lyginant su moraliniu homoseksualių asmenų vertinimu.

Diskusija / išvados. Remiantis gautais rezultatais galima svarstyti, jog reikšmingas skirtumas tarp nuostatų homoseksualių asmenų atžvilgiu, matuojamų skirtingomis skalėmis toje pačioje imtyje, gali būti susijęs su nuostatų turinio pokyčiu, t. y. neigiamos nuostatos vis dar išlieka, tačiau jų raiška tapo subtilesnė. Nors vertinamos nuostatos tos pačios žmonių grupės atžvilgiu, skiriasi skalių turinys, tad svarbu atsižvelgti į tai, kad šie skirtumai atspindi ne pačių nuostatų neigiamumo, bet jų raiškos konteksto skirtumą. Todėl galima svarstyti, kad nuostatos homoseksualių asmenų atžvilgiu yra daugialypis ir sudėtingas reiškiny, kurį gali būti naudinga vertinti iš įvairių perspektyvų, taikant skirtingą turinį apimančius matavimo instrumentus.

Raktiniai žodžiai: nuostatos, homoseksualūs vyrai, homoseksualios moterys.

AKADEMINIS NERIMAS IR SOCIALINĖ PARAMA TARP VYRESNIŲ KLASIŲ MOKINIŲ: KAIP JIE SUSIJĘ?

Paulina Statkevičiūtė, dr. Justė Lukoševičiūtė-Barauskienė
*Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, visuomenės sveikatos fakultetas, sveikatos
psichologijos katedra*

Įvadas. Nepaisant augančio akademinio spaudimo mokyklose ir prastėjančios moksleivių psichikos sveikatos tendencijų, Lietuvoje akademinio nerimo ir jaučiamos socialinės paramos sąsajos tarp 11–12 klasių moksleivių dar nėra išsamiai ištirtos. Todėl šio tyrimo tikslas buvo išanalizuoti akademinio nerimo ir jaučiamos socialinės paramos sąsajas.

Metodai. Tyrimui pasirinktas kiekybinis metodas, anoniminė anketinė apklausa. Akademinis nerimas buvo matuojamas 11 teiginių Akademinio nerimo skale AAS (Cassady, 2020), jaučiama socialinė parama iš tėvų, mokytojų, bendraklasių ir draugų buvo matuojama pasitelkiant tarptautinio HBSC tyrimo skales (viso 14 teiginių; Inchley ir kt., 2018). Papildomai buvo užduodami tyrimo autorės sukurti klausimai (socialiniai- demografiniai rodikliai). Šiame tyrime dalyvavo 424 respondentai (atsako dažnumas 86 proc.). Iš jų anketas užpildė 45 proc. (n=198) vaikinių ir 55 proc. (n=242) merginių. Dalyvių amžiaus vidurkis buvo 17,4 metai (SN=0,56).

Rezultatai. Nustatyta, kad 40,3 proc. tiriamųjų patyrė didesnę nei vidutinį akademinį nerimą. Merginos (Md=3,0) dažniau jautė aukštesnį akademinį nerimą nei vaikinai (Md=2,0; U=30183,0; p<0,001). Taip pat jaunesni (16–17 m.) tiriamieji (Md=3,0) jautė didesnę nerimą nei vyresni (18–19 m.; Md=2,0; U=17094,0; p<0,001).

Socialinę paramą iš draugų jautė 58,8 proc., šeimos – 60,2 proc., mokytojų – 45,7 proc., bendraklasių – 78 proc. tiriamųjų. Lyties atžvilgiu merginos dažniau jautė draugų paramą ($\chi^2=8,68$; p=0,003), vaikinai – šeimos paramą ($\chi^2=4,20$; p=0,040). Vyresni moksleiviai (18–19 m.) dažniau jautė draugų (p=0,002), šeimos (p=0,003) ir mokytojų (p=0,009) paramą nei jaunesni.

Moksleiviai, nejaučiantys socialinės paramos iš draugų (U=18604,5; p=0,002), šeimos (U=15433,0; p<0,001), mokytojų (U=15656,5; p<0,001) ir bendraklasių (U=10229,5; p<0,001), pasižymėjo aukštesniu akademinio nerimo lygiu.

Išvados. Aukštesnis akademinis nerimas būdingesnis merginoms ir jaunesniams (16–17 m.) moksleiviams. Socialinės paramos suvokimas priklauso nuo lyties ir amžiaus: merginos labiau jaučia draugų paramą, o vaikinai – šeimos. Vyresni moksleiviai jaučia didesnę socialinę paramą. Aukštesnis akademinis nerimas statistiškai reikšmingai siejasi su žemesniu socialinės paramos lygiu.

Raktiniai žodžiai: akademinis nerimas, socialinė parama, 11-12 klasių moksleiviai.

INTYMAUS PARTNERIO SMURTO PASEKMIŲ TYRIMAS BE PAKARTOTINIO TRAUMAVIMO: DIRBTINIO INTELEKTO TAIKYMO PERSPEKTYVOS

Gineta Švaplytė, dr. Aistė Bakaitytė-Bagdonė, dr. Aleksandr Segal
*Mykolo Romerio Universitetas, Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas, Psichologijos
institutas*

Įvadas. Intymaus partnerio smurtas (IPS) neproporcingai stipriai veikia moteris (Miller and McCaw, 2019). IPS pasireiškia fizine, psichologine, seksualine ir ekonomine prievarta bei turi reikšmingų trumpalaikių ir ilgalaikių pasekmių sveikatai, kurios įvardijamos kaip traumų simptomai (Konstantopoulou et al., 2024). Tuo tarpu socialinė parama yra vienas iš plačiai

dokumentuojamų bendrų apsauginių veiksmų suaugusiųjų IPS atvejais, padedantis sumažinti IPS pasekmes, šiuo atveju – traumų simptomų pasireiškimą ir/arba stiprumą, tarp smurtą patyrusių moterų (Okedare and Fawole, 2024). Kadangi IPS yra jautri tema, žinoma, kad tyrimai šioje srityje susiduria su dideliais iššūkiais, todėl dirbtinio intelekto (DI) integravimas gali apsaugoti jautrias imtis nuo pakartotinio traumavimo ir tuo pačiu būti naudingas įrankis tyrėjams dirbti su žvalgomąjo pobūdžio tyrimais. **Tyrimo tikslas** – dirbtiniu intelektu sugeneruoti IPS patyrusių moterų imtį ir gautus rezultatus palyginti su tikros moterų imties rezultatais.

Metodika. Tyrimui atlikti pasitelktos dvi imtys – DI sugeneruota ir reali IPS patyrusių moterų. Dirbtinio intelekto imčiai sugeneruoti buvo naudojamas DI įrankis Chat GBT (4o versija). Pagal kriterijus buvo sugeneruota 150 IPS patyrusių moterų atsakymai į pateiktus klausimus. (N=150). Realią IPS patyrusių moterų imtį sudarė 200 respondenčių iš skirtingų Lietuvos regionų. Tyrime naudojami šie instrumentai: Smurto rūšies ir dažnumo klausimynas (Žukauskienė et al., 2019), Bosch paramos klausimynas (Bosch ir Bergen, 2006), Įvykio poveikio klausimynas (Weiss, 2007). **Rezultatai.** Tikimasi, kad tiek DI sugeneruotoje, tiek tikroje smurtą patyrusių moterų imtyje: 1) dažnesnis smurtas bus susijęs su stipresniais traumų simptomais; 2) dažnesnis IPS bus susijęs su mažesne socialine parama; 3) didesnė socialinė parama bus susijusi su traumų simptomų stiprumu. **Rezultatų aptarimas.** Pastaraisiais metais, kuomet pastebimas spartus dirbtinio intelekto vystymasis, svarbu ieškoti būdų, kaip šis įrankis galėtų padėti tyrėjams integruoti naujus duomenų analizės metodus, optimizuoti tyrimų procesus ir plėsti žinių taikymo galimybes. Taigi, šis tyrimas atveria naujas galimybes tirti jautrias temas, nesukeliant pakartotinio traumavimo pavojaus pažeidžiamoms gyventojų grupėms, kartu išlaikant duomenų kokybę ir tyrimų vientisumą.

Raktiniai žodžiai: intymaus partnerio smurtas; traumų simptomai; socialinė parama; dirbtinis intelektas.

PRIEŠIŠKUMAS SUSIRAŠINĖJANT ONLINE

Gintarė Švedaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas: Virtualus bendravimas tapo neatsiejama mūsų tarpasmeninių santykių dalimi. Svarbu gilintis į virtualaus bendravimo ypatumus, šiuo atveju, būtent į virtualų socialinį atstūmimą ir jo įtaką asmens patiriamam priešiškumui. Socialinis atstūmimas gali pasireikšti kaip asmens ignoravimas, dėmesio nerodymas ar iniciatyvos megzti pokalbį nesiėmimas (Wirth, 2016), kas virtualioje erdvėje gali pasižymėti rimtomis psichologinėmis pasekmėmis. Virtualių žaidimų kontekste atstumti tiriamieji pasižymėjo padidėjusiu priešišku, nerimu, depresija bei sumažėjusiu savivertės, kontrolės jausmu (Kothgassner ir kt., 2017). Socialinis atstūmimas ir agresyvumas yra susiję: socialinį atstūmimą patyrę tiriamieji pasižymėjo priešišku ir agresyviu elgesiu (DeWall, Twenge, Gitter ir Baumeister, 2009). Šiuo atveju socialinis atstūmimas sukelia priešiškų atribucijų šališkumą, kuris atlieka mediatoriaus tarp atstūmimo ir agresyvumo funkciją. Nėra daug tyrimų, kurie gilintųsi į tai, kaip virtualus bendravimas – susirašinėjimas tarpusavyje – ir jo metu pasireiškęs socialinis atstūmimas gali paveikti asmens polinkį į agresyvių elgesį, ypač kreipiant dėmesį į priešiškas atribucijas, kurios dažniau tyrinėjamos nusikalstamo elgesio kontekste (Valickas, Vanagaitė ir Navickas, 2014). Šio tyrimo tikslas – ištirti, ar patirtas socialinis atstūmimas susirašinėjant su pašnekovu internetinėje pokalbių svetainėje darys įtaką priešiškų atribucijų pasireiškimui.

Metodika: Tyrime dalyvavo 30 tiriamųjų (24 moterys, 2 vyrai, 4 asmenys nurodė „kita“), amžiaus vidurkis – 21,43 m. Tyrimo metu vykdytas eksperimentas: kontrolinės grupės sąlyga buvo 15 min. trunkantis susirašinėjimas, o eksperimentinės grupės – atsijungimas

nuo susirašinėjimo praėjus 6 min. kaip socialinio atstūmimo simuliacija. Priešiškos atribucijos vertinamos anketa, kurią sudarė patiriamų emocijų intensyvumo įvertinimas, 3 vinjetės ir klausimai apie žmonių ketinimus bei susirašinėjimo patirtį.

Rezultatai: Eksperimentinės grupės dalyviai pokalbio patirtį įvertino reikšmingai prasčiau nei kontrolinės grupės dalyviai ($U = 23$, $Z = -3,72$, $p < 0,001$), tačiau priešiškų atribucijų lygis reikšmingai nesiskyrė tarp grupių ($U = 104,5$, $Z = -0,35$, $p = 0,72$).

Išvados: Priešiškos atribucijos panašiai pasireiškė ir kontrolinėje, ir eksperimentinėje tyrimo sąlygoje, taigi šiuo atveju socialinis atstūmimas, t. y. atsijungimas nuo pokalbio praėjus 6 minutėms, neturėjo įtakos tam, kaip žmonės vertino dviprasmes situacijas. Tarp tyrimo sąlygų reikšmingai skyrėsi tiriamųjų pokalbio sklandumo vertinimas – eksperimentinė grupė pokalbį vertino prasčiau nei kontrolinė, nes būtent eksperimentinė grupė patyrė pašnekovo atsijungimą nuo pokalbio anksčiau laiko.

Raktiniai žodžiai: socialinis atstūmimas, priešiškos atribucijos, virtualus bendravimas

AKADEMINIO NESĄŽININGUMO SĄSAJOS SU TAMSIAISIAIS ASMENYBĖS BRUOŽAIS

Ugnė Valskytė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra

Įvadas. Akademiniis nesažiningumas (AN) yra nuo formalaus mokslo pradžios egzistuojanti problema, tačiau jos aktualumas pastaraisiais dešimtmečiais tapo reikšmingas dėl sparčios technologijų ir dirbtinio intelekto (DI) pažangos. Sukčiavimas aukštojoje mokykloje gali pakenkti studentų disciplinai, moralės ir asmenybės vystymuisi (Asghar et al., 2024) bei lemti prastesnį įsiliejimą į darbo rinką dėl žinių ir įgūdžių trūkumo (von Jena, 2020). Šio tyrimo tikslas buvo ištirti studentų AN ypatumų sąsajas su tamsiaisiais asmenybės bruožais.

Metodika. Tyrime dalyvavo 292 Lietuvos studentai (18-29 m., $M = 21.18$, $SD = 2.13$), kurie užpildė anoniminę internetinę anketą. Duomenų rinkimui pasitelkti autorės sukurti socialiniai demografiniai klausimai, Trumpoji Tamsiosios triados skalė (angl. *Short Dark Triad--SD3*, Jones & Paulhus, 2014), vertinanti Machiavelizmą, narcisizmą ir psichopatiją, bei McCabe/ICAI akademinio nusižengimo skalė (angl. *MIAMI*, Rettinger et al., 2024), kuri nurodo sukčiavimo, netinkamo šaltinių naudojimo ir bendrininkavimo dažnį 12 mėn. laikotarpyje Likerto skalėje 1-5 (1 – niekada, 5 – 5-11 ir daugiau kartų). Taip pat studentų pasiteirauta, kokius DI įrankius jie naudoja.

Rezultatai. Atskleista, kad tiriamieji vidutiniškai iki vieno karto per metus sukčiauja ($M = 1.2$, $SD = 0.02$) ir netinkamai naudojami šaltiniais ($M = 1.6$, $SD = 0.04$), o neleistinai bendrininkauja vidutiniškai vieną kartą per metus ($M = 2.1$, $SD = 0.8$). Pastebėta, kad Machiavelistiški ir psichopatiški bruožai buvo reikšmingai silpnai susiję su bendrininkavimu ir netinkamu šaltinių naudojimu ($p < .05$), psichopatija – su sukčiavimu ($p < .05$). Daugiau nei du trečdaliai studentų nurodė naudoję DI studijose, iš jų 96,5% pasitelkė ChatGPT.

Diskusija. Studentai nurodė, kad AN veiksmus atliko vidutiniškai iki vieno karto per metus. Tai yra rečiau, nei nurodė ankstesni Lietuvos tyrimai (Daukšienė et al., 2021; Kanaporienė, 2019; Laukytė, 2019). Nustatytos sąsajos tarp AN ir tamsiųjų asmenybės bruožų atskleidė reikšmingus, tačiau silpnus ryšius tarp šių konstrukto. Visgi DI naudojimo paplitimas tarp daugumos apklaustųjų rodo sparčiai besikeičiančias AN tendencijas, kurių gilesniam supratimui pravartu atlikti daugiau tyrimų.

Darbo vadovė: prof. dr. Dalia Antinienė

Raktiniai žodžiai: akademinis nesąžiningumas, Tamsioji triada, studentai, dirbtinis intelektas.

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ ĮSITIKINIMŲ APIE ALKOHOLIO VARTOJIMĄ, RŪKYMĄ IR FIZINĮ AKTYVUMĄ VERTINIMAS: SVEIKATOS ĮSITIKINIMŲ MODELIO PRITAIKYMAS

Viktorija Vasiliauskaitė, prof. dr. Aidas Perminas,
Vytauto Didžiojo universitetas, Psichologijos katedra

Sveikatos įsitikinimų modelis (Health Belief Model, HBM) yra viena iš plačiausiai naudojamų teorijų sveikatos elgesio tyrimuose. Šio modelio kintamiesiems įvertinti rekomenduodama kurti konkrečiai tiriamai populiacijai pritaikytus klausimynus (Conner, 2015). Klausimus į klausimyną siūloma įtraukti sudarant klausimyną remiantis literatūros šaltiniais, jį peržiūrėti su ekspertais ir atlikti reikiamus patikslinimus bei galiausiai įvertinti patikimumą ir validumą taip sudarant galutinį klausimyną (Alotaibi, 2023; Fithri et al., 2021; Kaufman et al., 2015; Kueh et al., 2022). Šio darbo tikslas, sudaryti klausimyną, skirtą jaunų suaugusiųjų įsitikinimams (pagal Sveikatos įsitikinimų modelį) apie alkoholio vartojimą, rūkymą ir fizinį aktyvumą, nustatyti.

Klausimynas buvo sudarytas remiantis jau egzistuojančiais klausimynais (Champion, 1984; Gregorio et al., 2016; Alotaibi, 2023; Kueh et al., 2022). Į klausimyną įtraukti klausimai, skirti matuoti suvokiamam jautrumui bei sunkumui (bendri visoms elgesio formoms), bei skirti matuoti suvokiamai naudai, kliūtims, signalams veikti bei saviveiksmingumui (atskiri kiekvienai elgesio formai). Pradiniame sudarytame klausimyne buvo septyniasdešimt klausimų, matuojančių 14 įsitikinimų.

Sudaryto klausimyno patikimumui ir validumui įvertinti buvo atliktas tyrimas. Tyrime dalyvavo 95 tiriamieji (74 moterys ir 21 vyras, vidutinis amžius 24,58 metai (SD=3,772)). Siekiant įvertinti skalių konstrukto tinkamumą, buvo atlikta patvirtinamoji faktorinė analizė (CFA). Į faktorinę analizę buvo įtraukiami kiekvieną iš 14 įsitikinimų nustatantys klausimai. Atlikus analizę iš klausimyno pašalinti keturi klausimai dėl subskalių faktorinės struktūros neatitikimo. Taigi galutinį klausimyną sudarė 66 klausimai. Sudaryto klausimyno rezultatai patvirtino klausimyno tinkamumą moksliniams tyrimams: visų latentinių kintamųjų rodikliai atitiko priimtinas statistines ribas (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA), o Cronbacho alfa reikšmės svyravo nuo 0,689 iki 0,866, užtikrindamos klausimyno patikimumą.

Šis tyrimas prisideda prie HBM klausimynų standartizavimo. Sudarytas jaunų suaugusiųjų įsitikinimams apie alkoholio vartojimą, rūkymą ir fizinį aktyvumą įvertinti skirtas klausimynas.

Raktiniai žodžiai: Sveikatos įsitikinimų modelis, įsitikinimai, rūkymas, alkoholio vartojimas, fizinis aktyvumas.

PSICHOTERAPEUTŲ ASMENINIS ATSIVĖRIMAS: ILGALAIKIŲ PSICHODINAMINĖS PSICHOTERAPIJOS KLIENTŲ PATIRTYS

Vakarė Vindašiūtė, Marija Vaštakė
Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas, Klinikinės psichologijos katedra

Įvadas. Psichoterapeutų asmeninis atsivėrimas- viena kontraversiškiausių psichoterapinių intervencijų (Berg et al., 2017; Henretty & Levitt, 2009). Nors šis fenomenas pasaulyje tyrinėtas, tačiau klientų subjektyvios patirtys sulaukia mažai dėmesio (Audet, 2011; McPhee et al., 2023), o tyrimų rezultatai- prieštaringi (Gillard et al., 2014; McPhee et al., 2023). Vienais atvejais, atsivėrimas stiprina terapinį santykį, skatina atvirumą ir įsitraukimą (Audet,

2011; Ziv-Beiman et al., 2017), kitais- kelia klientams diskomfortą, trikdo ribas ir mažina pasitikėjimą (Audet & Everall, 2010; Wells, 1994). Lietuvoje šis reiškinys dar nebuvo tyrinėtas. Todėl šio tyrimo tikslas- atskleisti, kaip ilgalaikiai psichodinaminės psichoterapijos klientai subjektyviai patiria savo psichoterapeutų asmeninį atsivėrimą.

Metodika. Dalyvavo 8 tyrimo dalyviai, lankantys psichodinaminę psichoterapiją, turėję daugiau nei 20 psichoterapijos sesijų. Duomenys buvo rinkami pusiau struktūruotais interviu ir analizuojami refleksyvosios teminės analizės metodu.

Rezultatai. Išryškėjo 3 temos ir 11 potemių: 1) Naudingi klientams psichoterapeutų asmeninio atsivėrimo aspektai: 1. Psichoterapeutų, kaip realių žmonių, pamatymas, 2. Atsivėrimas, kaip klientų normalizavimas, 3. Atvirumas tai kelias į atvirumą, 4. Atvirumas, kaip noras būti terapiniame ryšyje; 2) Trukdantys klientams psichoterapeutų atsivėrimo aspektai: 1. Klientų prisiimta atsakomybė už psichoterapeutų jausmus, 2. Klientų jautimasis neišgirstiems, 3. Pokytis psichoterapijos vaidmenyse; 3) Psichoterapeutų asmeninio atsivėrimo formos: 1. Atsivėrimas, kaip kalbėjimas apie bendras patirtis, 2. Netiesioginis atsivėrimas, 3. Atsivėrimas, kaip psichoterapijos instrumentas, 4. Atsivėrimo ribos.

Išvados. Ilgalaikiai psichodinaminės psichoterapijos klientai psichoterapeutų asmeninį atsivėrimą gali patirti dvejopai- jis gali stiprinti terapinį ryšį, skatinti atvirumą, normalizuoti patirtis, atskleisti psichoterapeutų žmogiškumą, tačiau klientams taip pat gali kelti atsakomybės jausmą už psichoterapeutų jausmus, neišgirstumo pojūtį ir vaidmenų sumaištį. Tyrimas taip pat atkleidė įvairias atsivėrimo formas: kalbėjimą apie bendras patirtis, netiesioginį atsivėrimą, atsivėrimą, kaip terapinį instrumentą ir ribas. Tyrimas atskleidė šio fenomeno daugialypiškumą, pagilino supratimą apie klientų patirtis, kas gali padėti tikslingiau taikyti atsivėrimą psichodinaminėje terapijoje. Tyrimas taip pat rodo svarbą toliau plėtoti šią temą, įtraukiant psichoterapeutų perspektyvą bei kitas psichoterapijos paradigmas.

Raktiniai žodžiai: Psichoterapija, psichodinaminė psichoterapija, psichoterapeutų asmeninis atsivėrimas, kokybinis tyrimas

KAIP SEKSUALINIAI MOTYVAI SUSIJĘ SU PASITENKINIMU ROMANTINIAIS SANTYKIAIS?

Saulė Zaveckaitė, dr. Justė Lukoševičiūtė-Barauskienė
*Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Medicinos akademija, Visuomenės sveikatos
fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra*

Įvadas. Pasitenkinimas romantiniais santykiais (PRS) apima poros konfliktų sprendimo, kartu praleidžiamo laiko, bendravimo ir intymumo subjektyvius vertinimus (Funk ir Rogge, 2007). Seksualiniai motyvai (SM) – priežastys, dėl kurių asmenys užsiima seksualine veikla (Gravel ir kt., 2016). Išoriniai SM, pavyzdžiui, konfliktų vengimas, gali būti neigiamai susijęs su PRS (Georgieva ir kt., 2022). Išoriniai, „įrodymo sau“ SM arba patiriama amotyvacija gali būti susiję su žemesniu seksualiniu pasitenkinimu (Muisse, 2017). Tačiau vis dar nėra aišku, ar SM gali būti susiję, ne tik su pasitenkinimu seksualiniu gyvenimu, bet ir su PRS.

Metodai. Vykdytas vienmomentis kiekybinis tyrimas. Taikyta anoniminė anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 205 tiriamieji (atsako dažnis 70,2 proc.). Įtraukimo kriterijai: pilnamečiai, kurie buvo romantiniuose santykiuose bent metus. Imtį sudarė 51,7 proc. moterų ir 48,3 proc. vyrų (amžiaus vidurkis 30,14±9,04 metų). Santykių trukmė variavo nuo 1 iki 34 metų. Vertinant PRS, naudota Porų pasitenkinimo indekso trumpesnioji versija (CSI-16; Funk ir Rogge, 2007), SM vertintas Seksualinės motyvacijos skale (SexMS; Gravel ir kt., 2016). Papildomai klausta apie lytį, amžių, santykių trukmę, statusą ir kt.

Rezultatai. Tiriamieji, kurie užsiėmė lytiniais santykiais, dėl vidinių ir asmeninių motyvų patyrė didesnę PRS (atitinkamai $p=0,34$, $p<0,001$; $p=0,22$, $p=0,002$). Tačiau moterys, kurios užsiėmė lytiniais santykiais dėl išorinių ($p=-0,26$, $p=0,008$) arba visai neturėjo motyvacijos ($p=-0,33$, $p<0,001$), patyrė mažesnę PRS. Vyrų, kurie įsitraukdavo į seksualinę veiklą dėl „įrodymo sau“, patyrė mažesnę PRS ($p=-0,37$, $p<0,001$). Taip pat pastebėta, kad šie koreliaciniai ryšiai yra stipresni 31–50 metų amžiaus grupėje, nei 18–30 metų grupėje.

Diskusija. SM buvo susiję su patiriamu PRS, tačiau sąsajų stiprumai skyrėsi priklausomai nuo lyties ir amžiaus grupės. Šie rezultatai svarbūs, kadangi parodo, kad poros seksualinis gyvenimas yra susijęs su patiriamu PRS. Tyrimas atskleidė, kad mažiau tyrinėtoje vidurinių suaugusiųjų imtyje seksualinių motyvų ir PRS sąsajos yra itin ryškios. Tai svarbu tiek konsultuojant poras, tiek toliau plečiant mokslinius tyrimus seksualumo srityje.

Raktiniai žodžiai: romantiniai santykiai, pasitenkinimas santykiais, seksualiniai motyvai, poros.

PSICHOLOGINIO ATSTUMO POVEIKIS TIKĖJIMUI SĄMOKSLO TEORIJOMIS: PAŽINTINIŲ KINTAMŲJŲ REIKŠMĖ

Justinas Zokas
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Nors pastaruoju metu susidomėjimas sąmokslo teorijomis yra išaugęs, bandymai atsakyti kodėl žmonės linksta tikėti sąmokslu, vis dar neturi aiškių atsakymų. Tyrimų lauke dominuoja mąstymo kintamųjų analizė, todėl platesni pažintinių kintamųjų tyrimai gali būti naudingi susidarant įvairialypį požiūrį į sąmokslo fenomeną. Pažymėtina, jog sąmokslo idėjos gali apimti ne tik vietinę šalį ar regioną, o ir labiau nutolusias vietas, todėl atstumas taip pat gali būti svarbus patikėjimo veiksnys. Taigi šiuo tyrimu siekiama analizuoti psichologinio atstumo įtaką tikėjimui sąmokslo teorijomis bei pažintinių kintamųjų reikšmę šiame procese.

Metodika. Eksperimentiniame tyrime dalyvavo 163 tiriamieji (107 moterys), atrinkti patogiaja atranka, amžiaus vidurkis 22,64 (SD = 3,15). Dalyviai buvo atsitiktinai suskirstyti į keturias psichologinio atstumo grupes: artimo (n = 45), vidutinio (n = 39), tolimo (n = 34) ir neutralaus (n = 45). Grupės buvo homogeniškos lyties, amžiaus, išsilavinimo, gyvenamosios vietos ir studijų krypties atžvilgiu ($p > 0,05$). Šamokslo patikėjimui išmatuoti pasitelktas Tikėjimo šamokslo teorijomis klausimynas. Vertinti ne tik atsakymai į teiginius, bet ir laikas, per kurį pateikiamas atsakymas. Pažintiniai kintamieji (paprastas ir pasirinkimo reakcijos laikas, erdvinė trumpalaikė atmintis ir trumpalaikės atminties apimtis) buvo matuojami pasitelkiant PsyToolkit programinę įrangą.

Rezultatai. Psichologinis atstumas neturėjo tiesioginės įtakos patikėjimui šamokslu ($p > 0,05$), tačiau atsakymų pateikimo greitis reikšmingai skyrėsi grupėse ($F = 7,5$; $df = 3$; $p < 0,001$). Mažiausiai laiko atsakyti skyrė tolimo atstumo grupės nariai ($M = 8,1$; $SD = 3,3$), kol ilgiausiai užtruko kontrolinės grupės nariai ($M = 11,3$; $SD = 3,1$), nors pažymėtina, kad tarp kontrolinės ir artimo bei vidutinio atstumo grupės reikšmingų skirtumų nerasta ($p > 0,05$). Iš pažintinių kintamųjų, tik trumpalaikės atminties gebėjimai turėjo silpną neigiamą ryšį su šamokslo idėjų patvirtinimu ($r = -0,2$; $p < 0,05$).

Diskusija ir išvados. Šio tyrimo rezultatai suteikia įžvalgų, kad psichologinis atstumas galimai sužadina skirtingo apkrovos lygio pažintinius procesus, tačiau šie mechanizmai patikėjimo šamokslu tiesiogiai nepaveikia. Tyrimo duomenys nepatvirtina hipotezės, jog psichologinis atstumas daro įtaką patikėjimui šamokslu, tačiau suteikia medžiagos tolesniems atsakymo greičio manipuliacijų tyrinėjimams. Taip pat rezultatai patvirtina, kad kai kurie pažintiniai kintamieji (pvz., trumpalaikės atminties matai) turi reikšmingą ryšį su patikėjimu šamokslo teorijomis.

Raktiniai žodžiai: psichologinis atstumas, šamokslo teorijos, pažintiniai kintamieji, atsakymo greitis, trumpalaikė atmintis

POKALBIŲ ROBOTU PAREMTŲ INTERVENCIJŲ VEIKSMINGUMAS PSICHIKOS SVEIKATAI: SISTEMINĖ APŽVALGA

Livija Žiemienė, dr. Austėja Dumarkaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Įvadas. Psichikos sveikatos sutrikimai yra viena pagrindinių visuomenės sveikatos problemų (World Health Organization, 2022). Specialistų trūkumas ir išteklių stoka riboja pagalbos prieinamumą. Pokalbių robotai gali būti inovatyvus sprendimas mažinant psichikos sveikatos sutrikimų simptomus (Ollier et al., 2023), tačiau jų veiksmingumas vis dar nepakankamai ištirtas. Šioje apžvalgoje analizuojami naujausi empiriniai tyrimai apie pokalbių robotų intervencijų veiksmingumą. Apžvalgos tikslas buvo apžvelgti (1) analizuotų tyrimų specifiką, (2) intervencijų specifiką, (3) intervencijų veiksmingumą.

Metodika. Atlikta sisteminė apžvalga pagal PRISMA gaires. Straipsnių paieška atlikta 2025 m. vasarį Scopus duomenų bazėje, naudojant raktinius žodžius „chatbot intervention“ ir „mental health“. Į analizę įtraukti 2020–2025 m. publikuoti straipsniai anglų kalba, kuriuose empiriškai vertintas pokalbių robotų veiksmingumas psichikos sveikatai. Iš 210 rastų straipsnių po pirminės peržiūros atmesti 189, o po išsamesnės analizės į apžvalgą įtraukta 14 straipsnių.

Rezultatai. (1) Daugiausia tyrimų atlikta JAV (n = 6) ir Kinijoje (n = 4). Dažniausiai taikytas atsitiktinių imčių kontroliuojamas tyrimo dizainas (n = 7), vertinti depresijos ir nerimo simptomai (n = 9), daugumoje tyrimų dalyvavo jauni suaugusieji (n = 9). (2) Dauguma

pokalbių robotų grįsti KET principais ($n = 9$). Naudoti taisyklėmis pagrįsti ($n = 4$), dirbtiniu intelektu paremti ($n = 5$) ir hibridiniai ($n = 4$) pokalbių robotai. Jie taikyti psichikos sveikatos simptomų mažinimui ($n = 7$), psichologinei gerovei stiprinti ($n = 3$) ir psichikos sveikatos paslaugų optimizavimui ($n = 4$), dauguma veikė saugiose interneto platformose ($n = 9$). (3) Taisyklėmis pagrįsti pokalbių robotai veiksmingi paauglių kūno įvaizdžiui, vidutinio amžiaus suaugusiųjų emocinei savijautai, vyresnių žmonių vienišumui, valgymo sutrikimų prevencijai. Dirbtiniu intelektu paremti pokalbių robotai veiksmingi depresijos simptomų mažinimui, pogimdyvinės depresijos ir priklausomybių prevencijai. Hibridiniai pokalbių robotai veiksmingi depresijos ir nerimo simptomų mažinimui bei psichikos sveikatos paslaugų optimizavimui. Trumpalaikis poveikis nustatytas daugumoje tyrimų ($n = 9$), ilgalaikiai rezultatai – nevienareikšmiai ($n = 3$).

Išvados. Pokalbių robotu paremtos intervencijos gali būti veiksmingos psichikos sveikatos sutrikimų simptomų mažinimui, psichologinės gerovės stiprinimui ir psichikos sveikatos paslaugų optimizavimui, tačiau jų efektyvumas priklauso nuo tyrimų ir intervencijų specifikos. Nors pokalbių robotu paremtos intervencijos gali būti veiksmingos psichikos sveikatai, ilgalaikiam jų poveikiui patvirtinti reikia atlikti daugiau tyrimų.

Raktiniai žodžiai: psichikos sveikata, pokalbių robotų intervencijos, veiksmingumas, sisteminė apžvalga.

IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ EKRANINIŲ MEDIJŲ NAUDOJIMAS IR AUTIZMO SPEKTRO SUTRIKIMO RIZIKA

Miglė Žiemienė

Vilniaus Universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Ivadas. Ekraninių medijų (EM), tokių kaip televizorius ar mobilusis telefonas, naudojimas yra neatsiejama žmonių gyvenimo dalis. Ilgesnė EM naudojimo trukmė yra susijusi su didesnėmis vaikų emocinėmis ir elgesio problemomis bei somatiniais skundais (Jusienė, Laurinaitytė, Pajėdienė, Praninskienė, Rakickienė ir Urbonas, 2017). Daroma neigiama įtaka vaikų elgesiui, susijusiam su socialinėmis interakcijomis, dėmesio sutelkimui ir emocijų reguliavimui (Neophytou et al., 2021), kurie gali būti svarbūs diagnozuojant autizmo spektro sutrikimą (ASS). Šiuo tyrimu siekiama aiškintis, kaip dvejų – penkerių metų amžiaus vaikų naudojimas EM siejasi su ASS rizika.

Metodika. Tyrime naudojami 994 vaikų duomenys, surinkti pirmojo tęstinio tyrimo „Šiuolaikinės informacinės technologijos ir mažų vaikų sveikata“ etapo metu, iš tėvų auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus. Buvimo prie ekranų trukmė matuota laiko intervalais, pateiktais anketoje apie vaikų psichikos ir fizinę sveikatą bei informacinių technologijų naudojimą. Autizmo spektro sutrikimo rizika buvo įvertinta remiantis įvairiapusių raidos sunkumų skalės įverčiais, gautais tėvams užpildžius „Vaikų elgesio aprašą“. EM naudojimo sunkumų skalė buvo sukurta atlikus faktorinę analizę ($KMO = 0.65$, $p < 0,001$) (Crombach's Alpha = 0.71).

Rezultatai. Buvo rastos statistškai reikšmingos sąsajos tarp laiko prie ekranų trukmės darbo dienomis ($\rho = 0,09$, $p = 0,003$), laisvadieniais ($\rho = 0,10$, $p = 0,002$) bei probleminio EM naudojimo ($\rho = 0,17$, $p < 0,001$) ir įvairiapusių raidos sunkumų įverčio. Dvinarės logistinės regresijos rezultatai rodo, kad vaikų amžius ($OR = 1,04$, $p = 0,044$), leidimas vaikui naudotis EM, kol tėvai atlieka namų ruošos darbus ($OR = 1,93$, $p = 0,038$) ir probleminis EM naudojimas ($OR = 6,19$, $p < 0,001$) teigiamai prognozuoja patekimą į ASS rizikos grupę, o tėvų leidimas naudotis vaikams EM, kol tėvai kalbasi su kitais žmonėmis ($OR = 0,38$, $p = 0,016$) neigiamai prognozuoja patekimą į ASS rizikos grupę ($\chi^2 = 54.27$, $df = 10$, $p < 0,001$).

Išvados. Didesnis vaikų amžius ir tėvų leidimas vaikams naudotis EM, kol patys atlieka namų ruošos darbus šiek tiek padidina tikimybę patekti į ASS rizikos grupę. Tėvų leidimas naudotis EM, kol tėvai kalbasi su kitais žmonėmis, šią riziką šiek tiek mažina. Stipriausiai tikimybę patekti į ASS rizikos grupę padidina probleminis EM naudojimas.

Raktiniai žodžiai: ekraninės medijos, EM, ekraninių medijų naudojimo trukmė, autizmo spektro sutrikimas, ASS, ASS rizika, probleminis EM naudojimas, ikimokyklinio amžiaus vaikai.

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ EKOLOGINIO NERIMO IR EKOLOGINIO SAVIVEIKSMINGUMO RYŠYS SU TROŠKIMU TURĖTI VAIKŲ

Jelena Žolonko, dr. Loreta Zajančauskaitė-Staskevičienė

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Išvadas. Pastarasis dešimtmetis pasižymėjo augančiu mokslininkų susidomėjimu psichinės sveikatos ir klimato kaitos sąsajomis, ypatingą dėmesį skiriant ekologiniam nerimui (Clayton et al., 2023). Ekologinis nerimas siejamas su daugybe psichologinių problemų, taip pat ir su atsisakymu turėti vaikų (Hickman et al., 2021), kuris kai kurių autorių vertinamas kaip potencialiai aplinkai palankus elgesys kadangi gali būti interpretuojamas kaip viena iš strategijų, padedančių mažinti asmeninio anglies dioksido pėdsako padarinius (De Rose & Testa, 2011; Rackin et al., 2022; Nakkerud, 2023). Tyrėjų tarpe galima rasti nuomonių apie moderacinį saviveiksmingumo efektą ekologinio nerimo ir aplinkosauginio elgesio kontekste (Bonello, 2023; Ziqi Qin et al., 2024). Šiuo tyrimu siekta nustatyti jaunų suaugusiųjų ekologinio nerimo, ekologinio saviveiksmingumo ir troškimo turėti vaikų sąsajas.

Metodika. Atlikta internetinė apklausa. Tyrime dalyvavo 220 tiriamųjų (189 moterų, 30 vyrų, 1 - „kita“), amžiaus vidurkis $25,61 \pm 5,19$ SN. Instrumentai: Hogg ekologinio nerimo skalė (HEAS-13) (Hogg et al., 2021), Suvokiamo saviveiksmingumo skalė (PSE) (Yoong et al., 2018), Troškimo turėti vaikų klausimynas (The Desire to Have Children questionnaire) (Rholes et al., 1997).

Rezultatai. Tyrimo rezultatai nepatvirtino kitų tyrimų išvadų apie ekologinio nerimo ir troškimo turėti vaikų sąsajas, taip pat buvo nustatyta, kad ekologinis saviveiksmingumas nėra statistiškai reikšmingas susijęs su ekologiniu nerimu ir neturi moderuojančio poveikio ryšiui tarp ekologinio nerimo ir troškimo turėti vaikų. Moterų ekologinio nerimo įverčiai yra statistiškai reikšmingai aukštesni lyginant su vyrų ekologinio nerimo įverčiais; ekologinio nerimo įverčiai tarp dalyvaujančių ir nedalyvaujančių aplinkosauginėje veikloje tiriamųjų grupių skiriasi statistiškai reikšmingai. Neturinčių vaikų jaunų suaugusiųjų troškimą turėti vaikų reikšmingai didina aukštasis išsilavinimas, mažina – amžius.

Išvados. Sąsaja tarp jaunų suaugusiųjų ekologinio nerimo ir troškimo turėti vaikų nenustatyta. Ekologinio saviveiksmingumo kaip moderatoriaus vaidmuo nėra statistiškai reikšmingas ryšiui tarp jaunų suaugusiųjų ekologinio nerimo ir jų troškimo turėti vaikų. Nepaisant ribotumų (imties dydis/sudėtis; ekologinio nerimo pasireiškimo dažnis), šis tyrimas suteikia įžvalgų apie jaunų suaugusiųjų ekologinį nerimą bei prisideda prie šios temos nagrinėjimo Lietuvos kontekste.

Darbo vadovė: dr. Loreta Zajančauskaitė-Staskevičienė.

Raktiniai žodžiai: Ekologinis nerimas, ekologinis saviveiksmingumas, troškimas turėti vaikų, jauni suaugusieji.

ŽODINIAI PRANEŠIMAI ANGLŲ KALBA || ORAL PRESENTATIONS IN ENGLISH

EXPLORING HOW FEMALE EMERGING ADULTS UNDERSTAND THEIR IDENTITY: AN INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS ON FEMALE INTERNATIONAL STUDENTS IN VILNIUS

Alifiya Ali

*Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies, Department of
Psychology*

This study aims to explore how emerging adult women understand their identity through personal, psychological, and social aspects and the meanings ascribed to these aspects for a better understanding of one's own identity. An in-depth semi-structured interview, consisting of 10 open-ended questions, was conducted with four women between the ages of 19-25, all of whom were pursuing some form of higher education in Vilnius, Lithuania. The interviews were analysed using Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) for a nuanced view of identity experience. The analysis resulted in the emergence of five main themes: 1) Experiencing Identity through Culture, 2) Experiencing Identity through Gender, 3) Interpersonal Relationships in Shaping Identity, 4) Responsibility of Representation, and 5) Experiencing Identity Evolving through Time. Each of these main themes consisted of three subthemes exploring different ideas and perspectives within the overarching theme. The findings of the study indicate that identity is understood as a complex set of interactions between culture, gender, age, interpersonal relationship, professional choices, past experiences, future aspirations, and their intersections. This contributes to the existing body of literature on the very subjective experience of identity and one's personal understanding of it and how the aforementioned aspects are integrated into one's understanding of the self. The study has further implications for exploring how personal identity is understood in the context of social identities and through narration of one's life story.

Keywords: Identity, Social Identities, Female Identity, Emerging Adulthood, Phenomenology.

PREDICTORS OF TREATMENT NONRESPONSE FOR ICD-11 PTSD AND CPTSD AMONG 705 TREATMENT-SEEKING SURVIVORS OF CHILDHOOD SEXUAL ABUSE

Trine Banzon¹, Ask Elklit¹, Mark Shevlin², Maria Louison Vang³

¹*The Danish Center of Psychotraumatology, Department of Psychology, University of
Southern Denmark*

²*Department of Psychology, Ulster University*

³*Danish Center of Psychotraumatology, Department of Psychology, University of
Southern Denmark & Department for Occupational and Environmental Health, Odense
University Hospital*

Introduction: Childhood sexual abuse (CSA) is a distinct risk-factor for traumatization, life-long impairment and fulfilling criteria for the new diagnosis of complex PTSD (CPTSD). Previous research suggests that a minority of patients do not benefit from treatment.

Aim: To identify early predictors of treatment non-response among survivors of CSA.

Methodology: In collaboration with specialized treatment centers in Denmark, an observational study of adult CSA survivors in treatment was conducted. During participants' second treatment session, a baseline questionnaire with sociodemographic information and abuse-related characteristics, questions regarding recent stressors, trauma-related disorders, peri-traumatic reactions, interpersonal functioning, maladaptive cognitions, and comorbidity profiles is completed. This questionnaire is repeated at 6 months intervals. A total of N = 705 participants completed measures both before and after treatment. On average the participants were 36.6 years (range = 18-79, SD = 11.9) and 85.9% were female. Possible predictor variables at baseline-measure were explored with descriptive bivariate analyses and a six-step hierarchical binary logistic regression analysis.

Results: A total of 220 (31.2%) participants scored above cut-off for (C)PTSD at their final assessment. The full hierarchical regression model could explain between 29.9% and 42.4% of the variance in treatment response. With control for all other variables, significant predictors of treatment non-response were the work status "other", having a stepfather as perpetrator, higher scores on anxiety and dissociation scales, and having CPTSD at the baseline measure.

Discussion: Survivors outside the workforce who are not retired or studying, who have been sexually assaulted by their stepfather, and who score high in anxiety, dissociation and above cut-off for CPTSD at their baseline assessment are at risk of poor prognosis in response to psychological treatment. Timely identification of these predictors may lead to more successful individualized therapy approaches and optimize treatment outcomes.

Keywords: CPTSD; treatment non-response; ICD-11; childhood sexual abuse; predictors.

INVESTIGATING THE ROLE OF COGNITIONS IN INTERNET PORNOGRAPHY USE AMONG PAKISTANI ADULTS

Khifza Bibi

Bahria University Islamabad, Department of Psychology

Background and aims: In current digital world satisfying sexual need via digital resources has become a serious issue, among those resources Internet pornography is potential one. The aim of this study was to examine the potential cognitive mechanisms that contribute to the development and maintenance of Internet pornography consumption.

Methods: The aimed study was conducted using web-based cross-sectional survey design and sample of 280 participants (men =157, female =123) age (18–50 years) were investigated. Structural equation modelling was calculated to estimate path analysis of study variables. The brief pornography screening Likert scale was used to screen out problematic pornography use (Kraus et al. 2020). Pornography Craving Questionnaire was used to measure craving for pornography (Kraus & Rosenberg, 2014). The Pornography use expectancies (positive reinforcement and avoidance expectancies) were assessed using 8-items Internet Use Expectancies Scale (Brand et al, 2014) this scale was modified for pornography expectancies, adapted this method from previous research (e.g. Laier et al., 2013). Additionally, to measure the dysfunctional coping and stimulus-specific inhibitory control subscales of Hypersexual Behaviour Inventory-19 (Reid et al. 2011) were used.

Results: results of the study indicates that positive expectancies have significant indirect effect on problematic pornography use (PPU) through the serial mediation of stimulus-specific inhibitory control ($\beta=0.25$; $p = \leq 0.04$) and avoidance expectancies also has significant indirect effect on PPU through dysfunctional coping ($\beta= .036$, $p0.04$). However, internet pornography craving found to have slightly significant indirect effect on PPU through

the serial mediation of dysfunctional coping and stimulus-specific inhibitory control ($\beta = .062$, $p \leq .03$). *Discussion:* the findings shows that individual with frequent use of internet pornography may develop positive reinforcement and negative avoidance that leads to have dysfunctional coping and loss of inhibitory control (stimulus- specific) which might further cause to return to pornography again and again within the vicious cycle. The study adds valuable contribution to the existing literature by examining important cognitive phenomena and can aids people in clinical practices to draw intervention strategies for problematic pornography use.

Keywords: problematic pornography, craving, dysfunctional coping, expectancies, stimulus specific inhibitory control.

LANGUAGE OF ADMINISTRATION IN NEUROPSYCHOLOGICAL ASSESSMENTS: A STUDY WITH LITHUANIAN BILINGUALS

Sarah Gibb

LCC International University, Psychology Department

This thesis investigates bilinguals' cognitive test performance when tested in their preferred language versus their second language. Previous studies have described bilinguals' performance tendencies when tested in their preferred language compared to their native language and patterns of performance in different cognitive domains. This study compared Lithuanian bilinguals' performance in general cognitive abilities, spatial skills and verbal memory tests when assessed in Lithuanian and English. In addition, the relationship between general cognitive performance and level of English proficiency was analyzed for those tested in their non-preferred language. The study involved 38 volunteer participants, randomly assigned to be tested in either English or Lithuanian, with 22 tested in English and 16 tested in Lithuanian. A between-groups study design was employed to avoid practice effects. Similarity between groups was determined in years of education, age group, and the language of their higher education coursework. General cognitive abilities were measured using the Montreal Cognitive Assessment (MoCA) total score. Spatial memory skills were assessed using the Brief Visuospatial Memory Test (BVMt), and verbal memory was examined with the Rey Auditory Verbal Learning Test (RAVLT). Results showed no significant effect of language of administration on participants' general cognitive abilities. Additionally, although there was a slight tendency for those tested in Lithuanian to perform better in verbal memory, participants' scores on spatial and verbal memory did not differ significantly between groups. Lastly, no significant correlation was found between the level of English proficiency and performance in cognitive abilities. This study has implications for future research, including the role of anxiety on bilinguals' test performance and a comparison between Lithuanian monolinguals and bilinguals.

Keywords: bilinguals; language of administration; neuropsychological assessment, verbal memory; spatial memory; general cognitive abilities

MULTISENSORY INTEGRATION AND EMBODIMENT: A VIRTUAL REALITY-BASED STUDY

Maria Hashmi^{1, 2, 3}, Ling Zeng^{1, 2, 3}, Giulia Brizzi⁴, prof. Giuseppe Riva⁴

¹ *Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias, Portugal*

² *Universitat de Barcelona, Spain*

³ *Université Paris Cité, France*

⁴ *Università Cattolica del Sacro Cuore*

Background: Multisensory Integration (MSI) plays a fundamental role in our perception and bodily self-consciousness (BSC). MSI involves the integration of sensory inputs from different modalities (e.g., visual and tactile) and spatial perspectives, such as first-person (1PP) and third-person (3PP) perspectives. One way to study the connection between MSI and BSC is through body illusions, where sensory conflicts can lead individuals to experience an artificial body as their own. This study explores how individual MSI abilities influence the strength of embodiment in a virtual reality (VR) environment. Participants were exposed to a virtual body from both 1PP and 3PP while undergoing visuo-tactile stimulation under synchronous and asynchronous conditions.

Objective: This study explores how individual MSI abilities influence the strength of embodiment in a virtual reality (VR) environment.

Method: Seventeen healthy adults (12 female, 5 male, mean age = 26, SD = 4) completed the Sound-Induced Flash Illusion (SiFI) task to assess their MSI capabilities before experiencing the VR-based full-body illusion. The study examined the effects of perspective and visuo-tactile synchronicity on embodiment, measured through an embodiment questionnaire. Participants were divided into high and low MSI groups based on their SiFI task performance.

Results: Repeated measures ANOVA revealed that individuals with weak MSI reported stronger embodiment in the VR across all conditions, with significant effects observed in both 1PP and 3PP conditions.

Conclusion: These findings suggest that MSI abilities shape the strength of embodiment, reinforcing theories on multisensory processing and body representation. Our results contribute to research on disorders linked to MSI deficits, such as schizophrenia and eating disorders, and highlight the potential of VR-based interventions for body perception disturbances.

Keywords: Multisensory Integration, Embodiment, Virtual Reality, Egocentric, Allocentric, Body Illusion.

STIMULUS INHIBITION AND PERSPECTIVE-TAKING IN EARLY AND LATE ENGLISH LANGUAGE ACQUISITION IN BILINGUALS

Karyna Karpishyna

LCC International University, Department of Psychology

Bilingualism, or speaking more than one language, has been widespread in the contemporary world. Being bilingual has been found to enhance executive functions (inhibition and attention) and better perspective-taking. These cognitive phenomena were researched extensively among children, but not in adults, especially late bilingual adults. Therefore, the purpose of this study was to determine if the time of becoming bilingual influences the enhancements of inhibition, attention, and perspective-taking. Participants were 18 monolinguals, 29 early bilinguals, and 18 late bilinguals who spoke English,

classified based on the LEAP-Q questionnaire about the acquisition of English. Verbal Simon effect assessing inhibition and attention was significantly different among the groups (which reflects difference in stimulus-response time, $p = .021$, $2 = .080$). Interestingly, monolinguals showed a negative response time difference ($M = -39.6$ ms, $SD = 53.8$), indicating faster responses on incongruent trials. Furthermore, the comparison of faux pas recognition among the groups showed a trend towards significance, (2) = 5.576, $p = .062$, with a large effect size ($V = .293$). While 60% of participants in all groups recognized all the control stories correctly, monolinguals recognized more faux pas stories correctly (72.2%) than early bilinguals (48.3%) and late bilinguals (33.3%). Overall, no evidence was found to support the idea that the age of the acquisition of English or enhanced executive functions contributed to perspective-taking. Considering the results, fluency and switching costs in bilinguals, as well as sociolinguistic awareness and culture, seem to contribute to perspective-taking abilities.

Keywords: *bilingualism, inhibition, perspective-taking, executive function, faux pas*

HISTRIONIC PERSONALITY, ROMANTIC JEALOUSY, RELATIONSHIP STYLES AND YOUNG ADULTS

Mishal Mehmood¹, Sadia Malik²

¹*International Islamic University Islamabad*

²*University of Sargodha, Department of Psychology, Faculty of Social Sciences*

Statement of the Problem: Interpersonal relationships can activate romantic jealousy through individual personality traits and attachment patterns. The emotional overreaction combined with attention-seeking tendencies and approval dependency of individuals with histrionic personality affects how they experience romantic jealousy. This connection between histrionic personality traits and romantic jealousy can undergo shaping influence from various relationship styles, which attachment theory organizes into secure, anxious, avoidant, and fearful patterns.

Aim: The aim of the present study was to evaluate the relationship between histrionic personality and romantic jealousy. The research also investigated how histrionic personality affects romantic jealousy through an investigation of relationship style moderation in this relationship.

Method: This study relied on a correlational design to conduct survey research. A total of 200 university students with an age range of 18-30 years participated in this research, including males ($n = 85$) and females ($n = 115$). All participants used three instruments; to evaluate histrionic personality traits with the Brief Histrionic Personality Scale, identified relationship styles with the Relationship Questionnaire, and measured romantic jealousy with the Multidimensional Jealousy Scale.

Results: Multiple regression analysis was conducted for both inter-variable evaluation and identification of relationship styles' moderating role. The findings indicated that histrionic personality is significantly positively correlated with romantic jealousy ($r = .58$, $p < .01$). It was further revealed that 39% variance in romantic jealousy was explained by histrionic personality, whereas, 40% variance in romantic jealousy was explained by relationship styles. The relationship between histrionic traits and jealousy stood stronger for individuals with anxious and avoidant attachment styles as compared to people with secure attachment.

Discussion: The results extend knowledge about personality traits in romantic relationships and apply to counseling practices and techniques that address extreme jealousy in

relationships. The investigation of the associations between personality traits and jealousy demands longitudinal methods for analyzing them, as they evolve within multicultural scenarios.

Keywords: histrionic personality, early adulthood, relationship styles, romantic jealousy.

DIGITAL MENTAL HEALTH INTERVENTIONS FOR ADOLESCENTS IN LOW AND MIDDLE-INCOME COUNTRIES: A REVIEW

Fadzai Munyuki
University of Vilnius, Faculty of Philosophy

Background. The rise of digital mental health interventions has created new opportunities to address youth mental health issues in low- and middle-income countries (LMICs), where traditional mental health services are often limited. These interventions, such as mobile apps, online therapy, and psychoeducation tools, offer increased access to support, improved mental health literacy, and personalized care. However, challenges such as limited accessibility, low digital literacy, and the potential for misuse can hinder the outcomes of digital interventions. This review explores the potential to improve adolescent mental health by examining the efficacy of digital mental health interventions in improving adolescent mental health outcomes in LMICs.

Methods. A systematic literature review was conducted across databases such as PubMed, PsycINFO, Web of Science and Scopus, focusing on empirical studies published from 2015 to 2025. The review analyzed the outcomes of digital mental health interventions on adolescents (ages 12-24) in LMICs.

Results. A total of eight articles were finally included in the systematic review, (Wannachaiyakul et al., 2017; Moeini et al., 2019; Ofoegbu et al., 2020; Osborn et al., 2020; Salamanca-Sanabria et al., 2020; Newman et al., 2021; Dambi et al., 2021 and Sun et al., 2022;). These studies encompassed five geographic regions: Africa (n = 4), East Asia (n = 2), Southwestern Asia (n = 1) and South America (n=1). The average participant age ranged from 16.2 years (Moeini et al., 2019) to 24.21 years (Ofoegbu et al., 2020). While several studies were carried out in university settings (Ofoegbu et al., 2020; Salamanca-Sanabria et al., 2020; Newman et al., 2021; Sun et al., 2022), others took place in schools (Moeini et al., 2019), high schools (Osborn et al., 2020), clinical centers (Dambi et al., 2021) and a youth detention center (Wannachaiyakul et al., 2017). All included studies employed a randomized controlled trial (RCT) design. Four studies focused on depression, three focused on both depression and anxiety and one study explored mental health more broadly. Findings show that digital mental health interventions can improve adolescent mental health outcomes by providing greater access to care and mental health support. However, barriers like digital literacy, infrastructure limitations, and cultural relevance must be addressed for these interventions to be effective.

Conclusion. While digital mental health interventions offer significant promise, their success in LMICs depends on overcoming barriers such as digital literacy and lack of infrastructure. This study highlights the need for improved digital literacy programs and culturally tailored interventions to optimize the effectiveness of these tools.

Keywords: Digital interventions, Adolescents, Low- and middle-income countries (LMICs) Systematic review

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN COPING STRATEGIES AND POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER IN FORCIBLY DISPLACED POPULATIONS: A SYSTEMATIC REVIEW

Adelė Petravičiūtė¹, Sandra Figueiredo²

¹*Vilnius University*

²*Psychology Research Centre (CIP) of Universidade Autónoma de Lisboa*

INTRODUCTION. Post-traumatic stress disorder (PTSD) is highly prevalent among refugees and other forcibly displaced individuals. Examining the coping strategies associated with PTSD levels may offer valuable insights into the processes of the PTSD phenomenon among this population, informing future intervention approaches and identification of high-risk individuals. The present study aimed to systematically review relevant quantitative studies and identify coping strategies associated with PTSD levels among forcibly displaced populations.

METHODOLOGY. A systematic search strategy was employed according to the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analysis (PRISMA). The references were obtained from Scopus, EBSCOhost, and PubMed databases. The records were screened and assessed according to the critical appraisal tool to assess the quality of cross-sectional studies (AXIS) by two authors independently.

RESULTS. After the screening process, 14 relevant cross-sectional studies met the eligibility criteria, with a total of 8420 participants from diverse forcibly displaced populations. Problem-focused coping was often uncorrelated with PTSD levels or linked to lower PTSD. Emotion-focused coping strategies varied regarding the relationship with PTSD level. The most common association found was between avoidant coping and higher PTSD. The quality assessment of the studies indicated a common non-representativeness of the samples.

CONCLUSIONS AND DISCUSSION. The systematic review highlights the most consistent link between avoidant coping strategies and higher PTSD, while the results on other coping strategies are more heterogeneous among forcibly displaced individuals. The question remains whether PTSD alters coping strategies or vice versa, necessitating further longitudinal research in this area. Additionally, a bigger consensus on the conceptual definition of coping strategies is needed, as well as the inclusion of relevant sociodemographic factors when studying the link between coping strategies and PTSD among forcibly displaced persons.

Keywords: Post-Traumatic Stress Disorder, Coping Strategies, Displaced Persons, Refugees

ARE POSTTRAUMATIC STRESS AND SECONDARY TRAUMATIZATION TWO SIDES TO THE SAME COIN? FINDINGS FROM A SYSTEMATIC LITERATURE STUDY

Isabel Rouw, Maria Louison Vang

University of Southern Denmark, Department of Psychology, The Danish Center of Psychotraumatology

Objective: The DSM-5 explicitly recognizes indirect trauma-exposure as part of professional duties as a criterion A event for diagnosing PTSD. In principle, the ICD-11 also allows for a diagnosis of PTSD following indirect trauma-exposure at work, so long as this is perceived as “extremely threatening or horrific”. However, most research in the consequences of indirect trauma exposure at work is conducted using measures not conforming to the

diagnostic requirements of PTSD in either diagnostic system. The aim of this study is to review the extent to which measures of secondary traumatization converge with measures of ICD-11 and DSM-5 PTSD.

Method: A systematic literature search was conducted to map studies assessing overlap of measures of secondary traumatization and DSM-5 or ICD-11 PTSD in PubMed and PsycInfo. Published and peer-reviewed studies written in English, and applying a measure for PTSD consistent with either DSM-5 or ICD-11 criteria were included. Exclusion criteria were reviews and meta-analyses, studies reporting on prevalence in populations other than work, and studies applying the same measure for both secondary traumatization and PTSD.

Results: Seven studies were found assessing prevalence of both secondary traumatization and PTSD congruent with either DSM-5 or ICD-11. The studies are heterogeneous, varying with regards to both study design and operationalisation of secondary traumatization and PTSD. Correlation between secondary traumatization and PTSD is found to be consistently high, indicating a moderate to strong relationship. However, findings on caseness and incidence rates vary with study design, and there are notable inconsistencies in reporting.

Conclusion: Contrary to much literature on secondary traumatization and the inclusion of indirect trauma exposure in the A criterion of the PTSD diagnosis, findings in this study indicate important limitations to the overlap between established measures of secondary traumatization and PTSD, particularly operationalized in congruence with the ICD-11. Future research exploring the extent of this overlap is needed.

Keywords: secondary traumatization, posttraumatic stress disorder, ICD-11, DSM-5.

RELATIONSHIP BETWEEN LITHUANIAN TEACHERS' ATTITUDES TOWARD INCLUSIVE EDUCATION AND SUBJECTIVE WELL-BEING

Daria Rudnieva

LCC International University, Psychology Department

Introduction. Attitudes towards inclusive education vary among teachers and education providers, but all children, despite their peculiarities, should be able to have access to education. Even though all schools are required by law to accept children regardless of their disability there is still a lot of controversy among people about whether or not children with disabilities should study in general classes (Miles & Singal, 2009). The purpose of this research was to explore the relationship between Lithuanian teachers' attitudes toward inclusive education and subjective well-being. Another objective was to explore whether teachers' subjective well-being will be a predictor of a more positive attitude toward inclusive education.

Methodology. Participants were 62 Lithuanian school teachers who completed the questionnaires online via Google form. The data was collected using PATIE and Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire.

Results. The results showed that subjective well-being was not statistically significantly correlated with attitudes towards inclusive education ($r(60) = .108, p = .402$). The results supported the hypothesis that younger teachers exhibit more positive attitudes towards inclusive education ($t(60) = -3.195, p = .002$). More teaching experience with children with disabilities was not linked with more negative attitudes toward inclusive education ($t(60) = 1.435, p = .156$).

Discussion. For further study, a bigger sample size can be used to ensure more reliability. This study showed that age is related to teachers' attitudes towards inclusive education,

which can be beneficial for further implementation of inclusive education training and workshops for teachers.

Keywords: Inclusive education, subjective well-being, Lithuanian teachers, attitude, education.

EXPERIENCE OF TRANSITION FROM RUSSIAN TO UKRAINIAN LANGUAGE, IPA STUDY

Mariia Sorokina, Illia Polityka

Kyiv School of Economics, Social Science Department, Psychology program

Introduction: Since the 24 Feb Russian full-scale invasion of Ukraine, many Ukrainians have decided to refuse to use the Russian language. By 2022, a remarkable shift occurred as a vast majority of Ukrainians embraced Ukrainian as their native language, while the use of Russian significantly declined. This shift accelerated with the full-scale invasion, making Ukrainian the dominant language even in historically Russified cities. There are a few studies of this phenomena, but all of them are quantitative, and there are no qualitative researches. This study aims to explore the subjective experience of rejecting the mother tongue in favor of the state language in order to give a voice to people who choose to speak Ukrainian.

Methodology: In this research, we use interpretative phenomenological analysis (IPA) to collect and analyse the data. Methodological grounds of IPA require a sample of 3 to 6 individuals; in our case, four women aged 28-35 who have consciously switched to Ukrainian after the full-scale invasion. The survey is conducted through semi-structured interviews, and then the data is coded and interpreted line by line.

Results: This study uncovered the emotional and psychological experiences of those switching from Russian to Ukrainian, revealing a sense of empowerment and a stronger national identity. It also highlights challenges like social pressure, identity conflict, and the emotional struggle of leaving behind a language tied to personal memories. These insights will deepen the understanding of the personal impact of this linguistic shift, complementing existing quantitative data.

Conclusion: The shift from Russian to Ukrainian is more than a language change; it's an act of identity transformation and resistance. It strengthens national solidarity but also brings emotional challenges. This study adds emotional and psychological context to quantitative data, showing language as a key identity marker during conflict.

Keywords: IPA, National Identity, Language Shift, Ukrainian language, War in Ukraine.

"I WAS PREPARING FOR THE OPERATION LIKE FOR WAR" - UNDERSTANDING WOMEN'S CANCER EXPERIENCES THROUGH THE LENS OF EXISTENTIALISM AND ARTISTIC EXPRESSION

Aušrinė Šatkauskaitė

LCC International University, Psychology department

Introduction: Breast and gynecological cancers are significant global health challenges, affecting millions of women annually. In 2022, over 2.3 million women were diagnosed with breast cancer and 1.4 million with gynecological cancer (WHO, 2024). In Lithuania, 1,700

new breast cancer cases and 900 gynecological cancer cases were diagnosed in 2021 (National Cancer Institute, 2024). Cancer as a global genetic disease (Fatima et al., 2024) causes not only severe physical challenges but also social, emotional, psychological, and existential difficulties. Research shows that female cancer patients experience depression, along with death anxiety (Zheng et al., 2025) and existential crises involving loss of identity and meaning (Jewett et al., 2022).

Methodology: This qualitative study aimed to explore women's experiences with cancer, examining their physical, psychological, and existential struggles and providing a platform for women to express these experiences through art. Using a constructivist approach, data was collected through semi-structured interviews with five breast cancer and one ovarian cancer survivors. The interviews were then transcribed and analyzed using Braun and Clarke's (2006) thematic analysis to generate codes and themes.

Findings: The analysis revealed key themes: (1) dealing with physical and psychological difficulties, (2) receiving social support, and (3) achieving transformation. Women reported physical damage such as burnt skin and organs while struggling with psychological issues such as anxiety and depression. However, women found strength through family and friends. Many survivors described personal transformation, letting go of anger, appreciating life's simplicity, and finding spiritual meaning in their illness, which they expressed through art. **Significance:** These findings emphasize the need for transparent communication in the patient-care relationship, the requirement for more psychological support during the cancer and remission journey, and the importance of addressing societal misconceptions.

Keywords: Cancer experience, existentialism, art expression, women's health, psychological well-being

PLANNING A FAMILY IN THE CONTEXT OF UNCERTAINTY: LINKING FUTURE OUTLOOK AND PERCEIVED THREAT OF WAR TO PARENTHOOD INTENTIONS IN LITHUANIAN YOUNG ADULTS

Ida Vainio, Leyla Akbarova, John Myles Danquah, Kseniia Parkhomenko, & Rimantas Vosylis

Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies, Department of Psychology

Introduction. A looming threat of military conflict can undermine individuals' sense of security (Mărcău et al., 2022), long-term planning (Lim et al., 2022), foster depression and stress. This applies not only to those facing a potential military invasion, but also those living in neighboring countries (Poikolainen et al., 1994). Perceived threat can also change a wide range of behaviors related to societal well-being, e.g., related to reproduction (Golovina et al., 2023; Zhao et al., 2024), which is a particularly relevant concern in countries already experiencing depopulation. The current study sought to shed light on these associations in Lithuanian young adults. In particular, this study explored the role of general positive and negative future outlook in perceived threat of war and parenthood intentions.

Methods. Participants of the ongoing study were 99 childless Lithuanian young adults (60.6% women) aged from 18 to 36 ($M_{age}=21.6$; $SD_{age}=3.39$) recruited using criteria-based convenience sample. The survey was distributed to participants via invitations in online communities and recruiting students at the university campus. Positive future outlook was measured using the Positivity Scale ($\alpha=.88$), while Negative future outlook was measured using the Dark Future Scale ($\alpha=.82$). Parenthood Intentions scale ($\alpha=.95$) and

Prospects of War Scale ($\alpha=.91$) were developed to measure the perceived probability of a potential war arising and intentions to become a parent in the near future.

Results. Research questions will be addressed using path analysis. Preliminary results suggest that negative future outlook is positively associated with perceived war threat, but positive future outlook was not. Parenthood intentions are also associated with perceived war threat and positivity.

Discussion. The findings suggest that the effects of perceived war threat are not limited to increases in negative affectivity but may also play a role in family related future planning, i.e., parenthood intentions. It may also contribute to societal depopulation.

Keywords: Perceived threat of war, parenthood intentions, future outlook, Lithuanian young adults

WHAT AFFECTS PEOPLE'S WILLINGNESS TO PARTICIPATE IN THE DECISION-MAKING ABOUT RENEWABLE ENERGY PROJECTS?

Gintarė Zinkevičiūtė

University of Groningen, Faculty of Behavioural and Social Sciences

Background: The accelerating climate crisis is deeply embedded in our everyday lives, reshaping our environment, and profoundly impacting human well-being. Nevertheless, efforts towards energy transition has been largely centered on technological solutions, often neglecting the crucial aspect of social acceptance. A growing body of research shows, that if people are excluded from the decision-making, public acceptability tends to be low (Perlaviciute & Squintani, 2020) and can lead to resistance from society towards climate solutions. Yet, there has been little discussion on factors affecting people's willingness to participate in decision-making, especially at an early stage – before any decisions have been taken.

Objective: To address this gap, this study explored whether and how the three factors: temporal distance (recent impacts versus distant impacts), gains versus losses and different values (altruistic, hedonic, egoistic and biospheric) affect people's willingness to participate in decision-making about renewable energy projects.

Method: A 2x2 between-subjects experimental study was conducted in Lithuania ($n = 165$) in which participants were presented with an example of the invitation to participate in the decision-making about renewable energy projects. To test the hypotheses, the experimental conditions included additional text, while the control condition received only the original invitation.

Results: Contrary to expectations, the analysis did not indicate any significant differences on people's willingness to participate between providing information on recent rather than distant impacts nor emphasising losses rather than gains on people's life and living environment. Interestingly, the results point out the importance of values people strongly hold on willingness to participate in the early-stage decision-making. For people with stronger biospheric and altruistic values, emphasising the distant rather than recent impacts can be more effective. Additionally, for people with stronger egoistic values, highlighting the losses compared to gains can increase their willingness to participate in decision-making.

Conclusions: The findings have important theoretical and practical implications for increasing people's willingness to participate in decision-making from an early stage, particularly by addressing the role of different values have on people's willingness to participate in the decision-making about renewable energy projects.

Keywords: public participation, temporal distance, gains and losses, values, energy transition

STENDINIAI PRANEŠIMAI || POSTER PRESENTATIONS

GEŠTALTO DAILĖS TERAPIJA: KAS TAI?

Vaida Adomaitienė
Vilniaus Geštalto institutas

Geštalto dailės terapija yra unikali terapijos forma, jungianti meno išraiškos priemones su geštalto terapijos principais. Dr. Selma Ciornai apibrėžia ją kaip meno priemonių ir geštalto terapijos naudojimą vienu metu, teigdama, kad ši terapija remiasi geštalto ir egzistencializmo teoriniu pagrindu. Jos esmė – procesas. Geštalto dailės terapeutė Janie Rhyne aprašo pagrindinius principus, tarp jų – „čia ir dabar“ svarbą, visumos integraciją bei kūrybą kaip alternatyvią kalbą, leidžiančią išreikšti sunkiai verbalizuojamus jausmus. Ji teigia, jog dialogas per meną skatina prasmės paiešką ir emocijų tyrinėjimą, o kūrybinis procesas - svarbesnis nei galutinis rezultatas.

Kitas autorius Josep Zinker knygoje *Creative Process in Gestalt Therapy* teigia, kad piešimas padeda patirti save kaip visumą, skatindamas sąmoningumą ir eksperimentavimą. Jis išskiria tris etapus: pasipriešinimo piešimui įveikimą, drąsos kūrybai formavimąsi ir užbaigtumo jausmo atsiradimą. Profesorė Susan Hogan rašydama apie geštalto dailės terapiją rėmėsi Johno Birtchnell'io mintimis ir teigė, jog kūrybinis procesas padeda geriau suprasti save, savo aplinką ir palengvina bendravimą.

Geštalto dailės terapijoje laikomasi holizmo principo, todėl terapeutai nesiekia interpretuoti kliento kūrinių, o skatina jo paties atradimus. Frustracija ir eksperimentavimas leidžiami tiek, kiek jie naudingi klientui. Polster & Polster akcentavo patyrimo ir jo refleksijos lygiavertiškumą geštalto dailės terapijoje. Taip pat literatūroje išskiriamas kontaktas. Jis terapijoje svarbus, nes jo kokybė lemia emocines reakcijas, o tai daro įtaką energijos dinamikai.

Svarbu suprasti, jog geštalto dailės terapijoje tiesioginė juslinė patirtis yra reikšminga ir būtina procesui. Kūryba įtraukia visą asmenį – jo jutimines, motorines, emocines, kognityvines ir intuityvias funkcijas. Menas mobilizuoja energiją ir emocijas, suteikia galimybę transformacijai ir naujiems suvokimams. Taigi, terapeutas stebi kliento kūrybinį procesą, analizuodamas jo vizualinę raišką, kūno kalbą, priemonių pasirinkimą ir santykį su kūriniu. Šis fenomenologinis stebėjimas leidžia geriau suprasti terapinės sesijos dinamiką ir atpažinti pokyčius ir lydėti klientą jo terapinėje kelionėje.

Raktiniai žodžiai: geštalto dailės terapija, psichoterapija, dailė.

LIETUVIŠKOSIOS AUTIZMO BRUOŽŲ MASKAVIMO KLAUSIMYNO (CAT-Q) VERSIJOS PSICHOMETRINĖS CHARAKTERISTIKOS

Kamilė Andruškaitė¹, Aistė Pranckevičienė¹

¹*Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra*

Tyrimo problema. Autizmo bruožų maskavimas – tai nesąmoninga strategija, kurią naudojant siekiama pasislėpti arba užmaskuoti dalį savęs, kad geriau prisitaikyti/ pritapti prie aplinkos. Autizmo bruožų maskavimas yra plačiai paplitęs autizmo spektro (toliau- ASS) sutrikimą turinčių asmenų elgesys daugelyje kultūrų - tokią prielaidą galima daryti iš to, kad asmenys, kurie turi ASS diagnozę dažnu atveju ją sužino vėlyvoje paauglystėje arba jau būdami suaugę. Nors atrodytų, kad maskavimo strategijos gali būti naudingos, jos taip pat trukdo laiku atpažinti problemą, gauti psichologinę pagalbą, tinkamai pritaikyti mokymo aplinką ir metodus. Vienas iš būdų geriau atpažinti autizmo bruožų maskavimą ir jo formas yra savistaba pagrįsti klausimynai. Tokie klausimynai gali būti naudingi tiek psichologui, tiek klientui, siekiančiam geriau pažinti ir suprasti save.

Tyrimo tikslas – įvertinti lietuviškosios Autizmo bruožų maskavimo klausimyno (angl. *Camouflaging Autistic Traits Questionnaire*, santr. CAT-Q; Hull L. ir kt. 2018) versijos psichometrinės charakteristikos.

Tyrimo metodai. Tyrime dalyvavo 201 asmenys (moterų 174 (87 proc.), vyrų 24 (12 proc.), kita 2 (1 proc.); vid. amžius $32 \pm 9,36$ metai). Nustatytą ASS diagnozę turėjo 24 asmenys, 57 asmenys manė, kad turi ASS bruožų, nors diagnozę oficialiai jiems nebuvo nustatyta, 119 asmenų priskyrė save neurotipiškiems. Tiriamieji atsakė į socialinius ir demografinius klausimus, užpildė CAT-Q klausimyną ir PHQ-ADS- Pacientų sveikatos klausimyno nerimo ir depresijos skalę.

Tyrimo rezultatai. CAT-Q metodikos vidinis patikimumas yra aukštas (Cronbacho $\alpha \geq 0,70$). Gauti trys faktoriai yra atpažįstami ir pagal savo turinį tokie patys, kaip išskiria klausimyno autoriai, tačiau rekomenduotina įvertinti kai kurių teiginių (9; 12; 18; 24) vertimą ir vertę lietuviškoje klausimyno versijoje. Gauti rezultatai parodė, kad asmenys, kurie turi ASS diagnozę visose trijose skalėse, taip pat ir bendroje CAT-Q skalėje surenka aukštesnius įverčius, nei tie asmenys, kurie neturi nustatytos diagnozės, nors mano, kad turi ASS bruožų kaip ir tie, kurie laiko save neurotipiškais. Taip pat autizmo bruožų maskavimas buvo reikšmingai susijęs su pablogėjusia emocine savijauta, labiau išreikštas ASS maskavimo sielgesys buvo susijęs su labiau išreikštais tiek depresijos ($\rho = 0,53$; $p = 0,001$), tiek nerimo ($\rho = 0,51$; $p = 0,001$) simptomais.

Tyrimo išvados. Tyrimo rezultatai parodė, kad CAT-Q klausimynas pasižymi pakankamu vidiniu suderinamumu, artima originalui faktorine struktūra ir validumu skiriant autizmo bruožų turinčius asmenis nuo neurotipiškų, tačiau rekomenduotina įvertinti kai kurių teiginių (9; 12; 18; 24) vertimą ir vertę lietuviškoje klausimyno versijoje.

Raktažodžiai: autizmo spektro sutrikimas, maskavimas, psichometrinės charakteristikos.

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ, NAUDOJANČIŲ SOCIALINES MEDIJAS, PERFEKCIONIZMO IR SOCIALINIO PALYGINIMO SĄSAJOS

Katerina Blinova

Mykolo Romerio universitetas, Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Vis labiau aiškėja, kad socialiniai tinklai tapo neatsiejama žmonių gyvenimo dalimi (Akram & Kumar, 2017), o jų naudojimas yra ypač paplitęs tarp 18-29 m. jaunų suaugusiųjų (O'Day & Heimberg, 2021). Atlikta tyrimų, kurie nagrinėja kaip socialinių medijų naudojimas paveikia jaunos žmonės ir jų psichologinę gerovę (Akram & Kumar, 2017; Kuss & Griffiths, 2017; Harren, Walburg, & Chabrol, 2021). Be to, socialinių medijų naudojimas didina riziką perfekcionistinių bruožų progresavimui bei pasireiškimui (Devi & Jansi Rani, 2023). Tyrimo tikslas – atskleisti perfekcionizmo ir socialinio palyginimo sąsajas tarp jaunų suaugusiųjų, naudojančių socialines medijas.

Metodika. Tyrimo dalyviai – 122 jauni suaugusieji, naudojančys socialines medijas (57 vyrai, 65 moterys). Tyrimo dalyvių amžius – 18-29 metų. Tyrime naudojami instrumentai – Daugiadimensinio perfekcionizmo skalė (Hewitt & Flett, 1991), Socialinio palyginimo skalė (Allan & Gilbert, 1995), demografiniai klausimai. Gauti tyrimo rezultatai buvo apdorojami JASP 0.18.1 programa.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad perfekcionizmas ir socialinis palyginimas yra susiję. Statistiškai reikšmingi skirtumai buvo aptikti tarp socialinio palyginimo ir į save orientuoto perfekcionizmo, į kitus orientuoto perfekcionizmo ir socialiai nustatyto perfekcionizmo. Buvo nustatyti perfekcionizmo skirtumai tarp lyčių. Vyrai labiau pasižymi į kitus orientuotu perfekcionizmu negu moterys, tačiau į save orientuotas perfekcionizmas ir socialiai nustatytas perfekcionizmas yra panašiai išreikšti tiek tarp vyrų, tiek tarp moterų. Ateityje būtų naudinga atlikti tyrimus įtraukiant socialinio palyginimo dimensijų klausimyną ir patikrinti koreliacijas su perfekcionizmo dimensijų gautais rezultatais. Kadangi socialiniai tinklai tampa vis populiarenesniu bendravimo būdu, būtų naudinga sužinoti kokiais socialiniais tinklais ir dėl kokių priežasčių daugiausiai naudojami jauni suaugusieji, kokios šių socialinių tinklų naudojimo pasekmės ir įtaka individų asmenybėms arba asmenybės bruožams.

Raktiniai žodžiai: perfekcionizmas, socialinis palyginimas, socialinės medijos, jauni suaugusieji.

MIEGO KOKYBĖS, KLINIKINIŲ KLAIDŲ IR EMOCIJŲ APDOROJIMO SĄSAJOS TARP PAMAININĮ DARBĄ DIRBANČIŲ GYDYTOJŲ REZIDENTŲ

Silvija Žukaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Visuomenės sveikatos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra

Įvadas. Gydytojų rezidentų emocinė sveikata ir jos sąsajos su darbo sąlygomis Lietuvoje yra vis dar retai tyrinėjamas reiškinys. Kita vertus, ši sritis gali atskleisti įsiskubinusias kultūrines ir sistemines medicinos srities problemas lemiančias jaunųjų gydytojų atsakomybės ir pareigos disproporciją (Fatima, Soria ir Esteban-Cruciani, 2021). Ilgos darbo valandos ir naktinės pamainos blogina emocijų apdorojimo ypatumus, mažina empatiją ir didina perdegimo riziką (Baker et al., 2010). Tai ne tik veikia gydytojų rezidentų gerovę, bet ir turi neigiamų pasekmių pacientų priežiūrai bei komandos dinamikai (Morales et al., 2019).

Metodai. Tyrimas vykdytas 2024 m. spalio–gruodžio mėnesiais, naudojant internetinį anketavimą. Apklausoje dalyvavo 209 gydytojai rezidentai iš Lietuvos universitetų. Tyrimo

instrumentai apėmė Pitsburgo miego kokybės indeksą (PSQI), Profesinio savęs išpildymo skalės klinikinių klaidų priedą (PFI) ir Emocinio apdorojimo skalę (EPS). Statistinė analizė atlikta su IBM SPSS, taikant aprašomąją statistiką, ANOVA, koreliacijas ir moderuotą regresinę analizę.

Rezultatai. Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad dauguma rezidentų (83,3 proc.) susidūrė su prasta miego kokybe (PSQI > 5), 23,4% patyrė didelius emocijų apdorojimo sunkumus, o 51,2 proc. prisipažino padarę bent vieną klinikinę klaidą. Moderacijos analizė atskleidė, kad miego kokybė reikšmingai moderuoja ryšį tarp emocijų apdorojimo sunkumų ir klinikinių klaidų ($b = 0,68$, $p < 0,001$), stipriausias ryšys nustatytas esant prastai miego kokybei. Daugialypė regresinė analizė parodė, kad bloga savijauta dienos metu ($b = 1,972$, $p = 0,001$) ir subjektyviai vertinama miego kokybė ($b = 1,645$, $p = 0,001$) labiausiai sustiprina emocijų apdorojimo poveikį klaidoms.

Išvados. Tyrimas atskleidė, kad prasta miego kokybė yra dažnas reiškinys tarp gydytojų rezidentų ir reikšmingai veikia emocijų apdorojimą bei klinikinių klaidų dažnį. Moderacijos analizė parodė, kad blogėjanti miego kokybė stiprina emocinių sunkumų poveikį klaidoms, ypač blogos savijautos dienos metu atveju.

Raktiniai žodžiai: gydytojai rezidentai, miego kokybė, emocijų apdorojimas, klinikinės klaidos, pamaininis darbas.

Kasdienybė kintančiame pasaulyje. XXII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija / [sudarė Greta Guogaitė, Agnė Grigaitė, Miglė Rudytė]. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025. 63 psl.

DOI <https://doi.org/10.15388/JMPK.2025>

ISSN 2669-0357

Santraukų rinkinyje pristatomos XXII-osios Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijos „Kasdienybė kintančiame pasaulyje“ pranešimų santraukos. Konferencija vyko 2025m. gegužės 16 d. Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete.

The collection of abstracts presents the summaries of the presentations of the 22nd Conference of Junior Researchers in Psychology "Everyday Life in a Changing World". The conference was held on 16 May, 2025 at Vilnius University, Faculty of Philosophy.

Kasdienybė kintančiame pasaulyje | Everyday Life in a Changing World

XXII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija | 22nd Conference of Junior Researchers in Psychology

Recenzuotas konferencijos pranešimų santraukų leidinys | Peer-reviewed Conference Abstract Book

Sudarė ir redagavo | Editors

Greta Guogaitė, Agnė Grigaitė, Miglė Rudytė

Dizainas | Design

Livija Žiemienė, Greta Guogaitė

Už pranešimų turinį atsako autoriai | Authors are responsible for the abstracts content

Išleido Vilniaus universiteto leidykla

Saulėtekio al. 9, LT-10222, Vilnius

El. paštas: info@leidykla.vu.lt

www.leidykla.vu.lt

Knygos internete knygynas.vu.lt

Mokslo periodikos žurnalai zurnalai.vu.lt

**JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ
PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA**

www.jmpk.fsf.vu.lt